

CONCETTA LA MAZZA

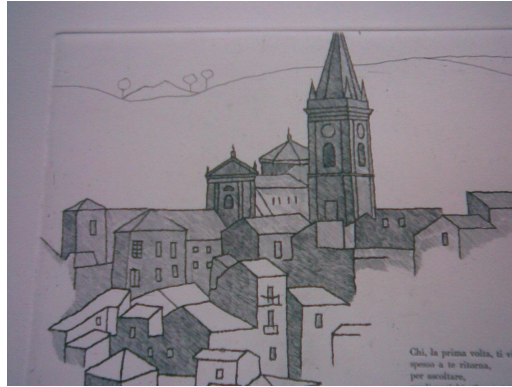
Seachad air an adhar gorm

Eachdraidh-beatha

Rugadh Concetta La Mazza ann an Novara di Sicilia ann an 1936, an nighean as sine aig Domenico La Mazza agus Teresa Correnti. Ann an 1950, às deidh ùine dòrainneach de "earbsa" dha piuthar a màthar, chaidh i còmhla ri a pàrantan ann an Domodossola, far a bheil i fhathast a' fuireach còmhla ris an duine aice Giuseppe. Tha trìuir chloinne aige: Armando, Luciano agus Daniela. O chionn ghoirid tha am miann mòr a bhith a' cuimhneachadh air òige ann an Novara air a dhol na inntinn agus seo breith an leabhar-latha dlùth, phearsanta seo, ach làn de naidheachdan is iomraidhean air àrainneachd na linn sin: am baile, an dùthaich, na daoine, cleachdaidhean, traidiseanan na sgìre sin ann am bliadhnaichean dorcha an Dàrna Cogaidh.

An lùth bunaiteach ann an sgrìobhadh

Tha Little Concetta an urra ri bràithrean a h-athar agus air a sparradh an aghaidh a toil a bhith a' fuireach ann an Castrangia ann an hovel fada bhon bhaile agus a co-oileanaich. Mar sin bidh e a' siubhal a chuid pearsanta Via Crucis ann an aonaranachd ann am bliadhnaichean cruaidh a' chogaidh eadar acras, aineolas mun àm, saobh-chràbhadh agus droch làimhseachadh. Às deidh a' chogaidh bha an eilthireachd do-sheachanta agus an toiseach duilich gu nàdarrach gu tuath.

Tha seo uile air innse tro shealladh nighean bhig a bhios a' coimhead a-rithist air na h-ìrean de dh' fhàs na cuimhne agus a tha, le ùrachadh iongantach agus snàithlean seòlta de ìoranas, a' toirt dhuinn toileachas a bhith a' leughadh - mu dheireadh - sgeulachd shuaicheanta de choimhearsnachd ar teaghlaich, comasach air sinn a ghluasad gu ro-mhòir agus a bhuineas do gach aon againn.

Anns an nobhail ghoirid seo le Concetta La Mazza, tha sgrìobhadh a' dol thairis air a h-uile riaghailt agus a' tilleadh chun tùs, saor bho sgeama foirmeil sam bith, air a stiùireadh le spionnadh a-staigh, bidh i na abhainn rag a tha a' faighinn thairis air a h-uile càil, is i uisge trom an anama a th' ann.

Tha figearan nan uncail, Antonia agus Michele, cuimhneachail, dìreach mar a tha ìomhaigh Novara fhathast neo-chinnteach, cho fialaidh, còmhdaichte agus milis mar a tha e cruaidh agus cruaidh.

Mu dheireadh, tha an gluasad duilich gu òigeachd nuair a thachras an neo-sheasmhach, ach chan eil Concetta beag a 'toirt a-steach an dàn dha-rìribh, le taing dha misneachd agus dòchas neo-sheasmhach san àm ri teachd, le taing dha na sùilean aice a bha comasach air coimhead ... nas fhaide na na speuran. gorm!

NINO BELVEDERE

"Dhòmhsa thòisich an duilgheadas. Is dòcha gur e latha teth a bh' ann, thòisich an samhradh 1938, bha mi dà bhliadhna a dh' aois agus thàinig piuthar mo mhàthar gam thogail. Ann am бага aodaich chuir i blobhsa agus dà phaidhir de panties, agus an uairsin aineolach air a h-uile dad a dh' fhàg mi an taigh agam. Bha mi cho beag is nach b' urrainn dhomh tuigsinn gun tòisicheadh mo Via Crucis an latha sin. "

Seachad air an adhar gorm

Caibideil a h-aon - Taigh an athar

'S e seann tobhta gun duine a th' ann a-nis, air a mhùchadh le lìn chnuic agus air a shlaodadh le leòmainn ach, o chionn fhada, ann an Novara, baile a tha na laighe fo dhaingneach mòrail ann am beanntan Messina, ann an alley ann an sgìre Engia bha taigh faisg air làimh. an tobair. Dh' fhosgail an doras aghaidh air staidhre a-staigh a lean chun chiad làr far an robh seòmair beag le planc fiodha: b' e an seòmair-cadail a bh' ann. Chaidh thu suas an staidhir agus bha an cidsin an sin, nam canadh tu sin ris. Ann an aon oisean bha leac cloiche air an robh an teine air a lasadh agus tripod iarainn a bha air a chleachdadh airson a' phoit pasta a chuir. Air beulaibh, crochte air a 'bhalla, dubh mar pitch,

sluasaid fiodha, dà chriathar, aon beag agus aon mòr, an àmhainn airson aran bèicearachd, air an taobh ciste leth-lobhte, bòrd, dà "furrizzi" agus cuid rickety cathair. Mu dheireadh bha seòmar ann, le for-uinneag beag a 'coimhead thairis air an alley, far nach robh mòran rùm ann airson aon leabaidh. B' e an toll sin an rìoghachd far an robh an seanair, a bha na bhantrach ann an 1934, a' fuireach. Chaidh taigh-beag cloiche le mullach fiodha a chruthachadh fon staidhre. Leis nach robh sàibhearan ann, feumaidh gun do lughdaich an fheadhainn mu dheireadh an stench a chaidh a leigeil ma sgaoil. Gu nàdarra cha robh uisge ruith agus dealan aig an taigh, comhfhurtachdan nach robh eadhon aig na barons anns na làithean sin. Ri a thaobh bha geata fiodha a bha a' dol chun an tuathanais far an robh na cearcan nan suidhe air a' choille.

Anns an oisean seo, a-mach às an t-saoghal, bha mo mhàthair, a bha na seamstress, a' fuireach còmhla ri mo sheanair, dithis bhràithrean agus piuthar, a bha uile nas sine na i, pòsta agus bha iad cuideachd a' fuireach ann an Novara. Bha mo mhàthair fionn, caol, glè lag na togail, bha feartan glè ghrinn aice agus b' e an rud a bu mhotha a bha follaiseach na h-aodann, geal ri bainne, dà shùil mhòr ghorm, cha mhòr an-còmhnaidh fo eagal agus brònach. Theagamh gur e bàs obann a màthar, an uair a bha i ceithir air fhichead, a b' aobhar air a cugallachd corporra agus moralta.

Beagan bhliadhnaichean às deidh bàs mo sheanmhair, choinnich mo mhàthair ris a 'Phrionnsa Charming, mar thoradh air an eadar-theachd bho aon de na mnathan aice. Bhuineadh m' athair do theaghlach uasal à Badiavecchia, a bha a' ruith taigh-òsta le tombaca agus grosairean. B' e teaghlach de luchd-obrach cruaidh a bh' ann, agus bha m' athair, leis a h-uile cunntas, na dhuine glè eireachdail, àrd, dorcha,

fèin-mhisneachail agus iomairteach. Bha e a chòmhnaidh ann am baile beag fada o'n bhaile: gheibheadh tu ann air chois, air astar math, ann an leth-uair. Bha athair a' tarraing gual-fiodha. B' e boireannach fiùghantach a bh' anns a' mhàthair, sa mhadainn chaidh i gu Novara leis a' mhùile gus am bathar a chaidh a thoirt seachad sa bhùth a cheannach: tombaca, salann agus biadhan. Bha i an-còmhnaidh air a sgeadachadh gu grinn le seàladh mòr dubh timcheall a h-amhaich, agus eadhon cheannaich i am pàipear-naidheachd gus fiosrachadh a chumail ris an luchd-ceannach aice. B' i an aon bhùth a bh' anns a' bhaile bheag agus cha robh gainnead mathais anns an taigh sin, ged a bha ochd beul ri biathadh.

Anmoch air an fheasgar chuidich e gu mòr an luchd-ceannach a bha a-nis glic - agus an wallet aige - le bhith a' lagachadh an fhìon le sòda dathte. Leis nach eil clann an-còmhnaidh a' sealbhachadh obair am pàrantan, bha m' athair air malairt a' ghreusaiche ionnsachadh. Às deidh gealladh-pòsaidh a mhair beagan mhìosan, chaidh m' athair agus a mhàthair, a bha uair pòsta, a dhèanamh an nead gaoil anns an taigh faisg air an fhuaran ann an sgìre Engia. Dìreach naoi mìosan às deidh sin ràinig mi an saoghal seo agus, a rèir cleachdadh naomh mu dheas, ghabh mi ainm mo sheanmhair taobh athar, Concetta. A dh'aindeoin mo aois tairgse bha craiceann dorcha agus crùbach agam, bha mi daonnan a 'caoineadh. Leis nach robh crib againn, b' fheudar dha mo sheanair mo chreathail na ghàirdeanan fad an latha, agus air an oidhche chaidil mi anns an leabaidh mhòr còmhla ri m' athair is mo mhàthair. Leis a h-uile cunntas bha mi gu math grànda agus do-ruigsinneach. Beagan mhìosan an dèidh sin, a 'faicinn gu robh obair gann anns an dùthaich, chuir m' athair romhpa a dhol a dh'obair ann an Sardinia. Nuair a chaidh e dhan eilean eile dh'fhàg e a mhàthair leis an leanabh a'

caoineadh agus creutair eile a' breabadh na broinn.

Nuair a bha mi fichead mìos a dh'aois rugadh mo phiuthar Rosa. B' e an t-ainm a bha aig seanmhair a mhàthar. Eu-coltach ri Concetta, bha Rosa - a-rithist a rèir mo mhàthair - brèagha, geal agus pinc ann an toinnte, falt donn a' cumadh aodann co-sheirm air a sgeadachadh le dà shùil ghorm àlainn: flùr, mar a h-ainm! Mar sin, nuair a chaidh mo mhàthair dhan fhuaran gus uisge fhaighinn le Rosa na h-armachd, dh'fhaighnich a caraidean dhi ciamar a bha e comasach dha dithis nighean gu tur eadar-dhealaichte a bhreith. - Cò tha an seo, a Rusina, seadh, is e billiac a th' annad, ach am fear eile... - Tha am fear seo, Rosina, brèagha, ach am fear eile... thuir na caraidean le gàire nam bilean. Aig an aon àm, anns an t-suidheachadh seo, lean mi orm a bhith gun tàmh, mar gum biodh mi a 'mothachadh ro-aithris mo thrioblaid, a bha, taing do Dhia, air a fhuilang, eadhon ged nach b' ann le bhith a 'leigeil dheth a dhreuchd.

Gus an còrr den sgeulachd innse, an toiseach, feumaidh mi piuthar m' athar Antonia a chuir a-steach dhut, gu h-aithghearr, zì' Ntuoia. B' i piuthar mo mhàthair a bu shine, bha eadar-dhealachadh seachd bliadhna deug eadar an dithis. B' e boireannach goirid, caol a bh' innte, le falt salach a' tuiteam na sùilean. Bha aodann air a dhearmad a' coimhead na bu shine na bha e agus na shealladh falamh cha robh ann ach uimhir de dh' irioslachd. Aig fichead, aig aois pòsaidh, phòs i a ciad cho-ogha, a bha dìreach air tilleadh bho obair ann an tunail Sempione, a bha air a bhith na bantraich agus aig an robh mac trì bliadhna a dh'aois. Bha an duine seo, m' uncail Michele, uncail Miceri, na dhuine goirid agus bha e coltach ris an leth-bhreac plebeian den Rìgh Vittorio Emanuele III, bha e a' fuireach ann an taigh leis an robh e ann an sràid fìor àbhaisteach sa bhaile le ceumannan faisg air dà mheatair de leud. 'S e taigh brèagha a bh' ann. Air an

làr ìosal bha bùth an t-saoir le cuntair mòr sa mheadhan le vice, dà chaibineat balla far an robh e a' cumail sùbhan-craoibh, chisels, gimlets, gouges agus ugers, deil gus casan nam bòrd a thog e a thogail, cuibhle bleith a bha airson plèanaichean is lannan a gheurachadh, stòbha losgaidh fiodha le siùpan gus an glaodh a lionadh, bùird air an càrnadh anns a h-uile àite, beagan sàibh ceangailte ris a' bhalla, seunan fortanach leithid cruidhean eich, adhaircean gobhar agus craiceann turtar, gu h-aithghearr, aon de na h-àiteachan sin nach buin iad a-nis ach do shaoghal nan cuimhneachain.

Lean staidhre fiodha chun a' chiad làr, far an robh dà sheòmar farsaing le leacan ceirmeag, sòghalachd anns na làithean sin, bòrd-taobh a rinn m' uncail, sòfa, bòrd agus cuid de chathraichean air am fighe le raffia, seòrsa de ròp glasraich. Bhon balcony beag a bha a' coimhead thairis air an t-sràid ann am meadhan an Lùnastail, nuair a chaidh caismeachd na beachd suas a dh'ionnsaigh na h-Abaid, dh' fhaodadh duine suathadh ri ceann crùn na Madonna le làimh. Bhon dàrna làr, ge-tà, chitheadh tu Rocca Salvatesta agus air do bheulaibh, tro sgàineadh eadar na taighean, b' urrainn dhut sealladh eireachdail nam beann a shìneadh gu slaodach nas fhaide air falbh, seachad air na speuran gorm, gus an ruigeadh tu a' mhuir far a bheil, gu sònraichte. air làithean fionnar an earraich nuair nach robh ceò ann, chitheadh tu Vulcano air oir na fàire agus an uairsin Lipari, Stromboli agus na h-eileanan eile gu lèir: sealladh nàdarrach, cairt-phuist dhreachmhor ioma-dathte.

Chaidh staidhre eile suas chun chiad làr, far an robh an cidsin agus an seòmar-cadail, bha a' chiad fhear farsaing air a uidheamachadh le àmhainn fiodha airson aran agus stòbha guail iarann teilgte airson còcaireachd. Gun teagamh b' e taigh brèagha a bh' ann, a bharrachd air mì-ghoireasachd a' chidsin

gun sinc le drèana gus na gnìomhan taighe as riatanach a dhèanamh. Aig an àm sin bha cuid de ghoireasan fhathast do-chreidsinneach. Gu dearbh, chaidh an t-uisge a thoirt bhon fhuaran poblach ann an hopair sinc agus an uairsin a thoirt chun dàrna làr far an deach a dhòrtadh a-steach do lagan mòr terracotta airson na soithichean a nighe. Leis nach robh drèanadh anns an t-sinc, chaidh an t-uisge bhon lagan a thoirt air ais chun an làr ìseal agus a thilgeil a-steach don taigh beag. Airson boireannach b' e obair gu math sgìth a bh' ann. Ràinig an t-suidheachadh thràilleil agus iriosal, cho mòr ri uile fhulangas an duine, an ìre as àirde aig àm na dinneir nuair a bha aig piuthar piuthar Antonia, a-mach à spèis don duine aice, ri ithe bhon aon chlàr far an robh e air ithe roimhe, agus, is dòcha, an godson. ath-aithris an aon rud, ach chan eil cuimhne soilleir agam air seo.

Bha Uncail Michele na dhuine gruamach agus gruamach, leis cho dìcheallach 's a bha e gòrach, bha mallet clach-ghainmhich aige an àite cridhe. Chan fhaca mi a-riamh sealladh de chaoimhneas no de cho-fhaireachdainn ri daoine eile na shùilean. Chùm i piuthar a h-athar aig an taigh airson coimhead às dèidh a mic, bha aice ri biadh ullachadh dha, a bhith na sheirbhiseach aige agus an-còmhnaidh ag ràdh tha, tha, tha. Cha b' urrainn dha eadhon coimhead a-mach air a' bhalconaidh air neo bhiodh trioblaid ann, agus cha mhòr a h-uile feasgar às deidh obair chaidh e dhan taigh-òsta còmhla ri a charaidean airson òl.

Thill e dhachaidh gu h-uamhasach, air a chlisgeadh le fallas, agus le anail cho gruamach 's nach robh e comasach a bhi faisg air. An àite sin, bha piuthar mo mhàthar, leis an t-solas ola, a 'feitheamh ris gu anmoch air an oidhche gun eadhon ithe. Nuair a thill an rìgh beag - gu tric cha robh fiù 's neart aige an staidhre a dhìreadh - leisg bhiodh e air a thrèigsinn fhèin air a'

bheing obrach dusty agus a 'fuireach ann fad na h-oidhche gus a bhith sòbhrach suas. A dh'aindeoin a h-uile càil, chòmhdaich piuthar antaidh Antonia e le còta mòr agus shuidh i gu dòigheil ri thaobh gus sùil a chumail air gus a 'mhadainn. Mar sin chaidh na bliadhnaichean seachad agus, mar mhalairt air uiread de dhiadhachd, cha b' urrainn dhi fiù 's a dhol a chèilidh air a càirdean gus seallaidhean a sheachnadh. Chaidh e, eudmhor, beag agus smachdail, a cheannach snàthainn, cìrean, criomagan fuil agus rudan eile, gus nach falbhadh i an taigh. Nuair a fhuair iad cuireadh gu cuirm pòsaidh, cha do thill Uncail Michele dhachaigh chun mhionaid mu dheireadh agus cha b' urrainn dha piuthar piuthar Antonia a dhol leis fhèin gus an deach aig na càirdean air an duine aice a lorg. Bho àm gu àm chaidh aca air toirt a chreidsinn air, amannan eile ràinig e ann an tìde ach an uairsin, ann am meadhan a' phàrtaidh, chaidh e à sealladh agus thill piuthar piuthar Antonia, diombach agus duilich, dhachaigh gu dubhach. Mar a chaidh an ùine seachad, chruinnich i searbhas agus bròn, gun chomas gluasad le duine leis gu robh i na h-aonar, agus bha i na creach do chinn-cinn uamhasach agus dèideadh a bha ga chràdh airson seachdainean às deidh sin.

Aon latha rinn nàbaidh, fìor mhath agus diadhaidh, ris an canar Uncle Michele agus rinn e tàir air airson a h-uile droch dhìol a thug e air a bhean fhulang: - Bu chòir dhut a bhith nàire - dh'èigh i ris - gus toirt air boireannach a bhith a 'fulang mar sin... Feumaidh Antonia faigh beagan èadhair, chan fheum thu a sgaradh aig an taigh, bu chòir dhi a dhol a-mach, a dhol gu aifreann, a dhol gu càirdean, mar a bhios a h-uile Crìosdaidh a' dèanamh. Os cionn gach nì, feumaidh i a dhol air cuairt, sin an aon dòigh anns an tèid a ceann goirt air falbh... - ghabh an nàbaidh fois ghoirid, lean i ag ràdh: - nas lugha na uair a thìde às an seo, a' coiseachd sìos slighe muile, tha sinn beagan fearainn

agus taigh beag gu math beag le cidsin fon mhullach agus seòmar eile beagan tais a ghabhas cleachdadh mar sheòmar cadail as t-samhradh. Anns an fhearann so tha lusan cnothan calltainn, figean, mandarins, medlars, fìon-dhearcan, sizzole, ùbhlán, piorran, ola-ola, gu h-aithghearr, a h-uile rud math bho Dhia.

Mar a tha fios agad, às deidh bàs mo bhràthar, feumaidh mi coimhead às dèidh piuthar mo mhàthar agus chan urrainn dhomh cùram a ghabhail den dùthaich tuilleadh, agus is e sin as coireach gun smaoinich mi air a reic. Carson nach ceannaich thu e? San dòigh seo bhiodh cothrom aig do bhean deagh àile a tharraing... An toiseach bha dàil aig Uncail Michele ach an uairsin chaidh e a chèilidh air agus bha e cinnteach cuideachd a cheannach. Ann an ùine ghoirid chaidh an cùmhnant a shoidhnigeadh agus thàinig an togalach gu bhith aige. Mar sin, tha coltas Vittorio Emanuele III, a bha a' sìor fhàs glic agus meallta, air a mholadh dha piuthar Antonia: - ionnsaichidh tu figearan a thogail agus leigeil leatha tiormachadh. Nuair a dh'fheumas tu aodach a nighe thèid thu sìos dhan abhainn agus gheibh thu an t-uisge a dh'fheumar airson òl agus còcaireachd le bhith a' cladhach toll anns a' ghainmhich airson a ghlanadh. na teaghlaichean a tha a' fuireach anns na bailtean beaga faisg air làimh San Basilio, Vallancazza, Badiavecchia agus Piano Vigna. Bidh e mì-chofhurtail sa gheamhradh nuair a bhios an abhainn a 'dol le uisge ach gheibh mi thairis air a' chnap-starra seo. Air an làimh eile, bidh e comasach dhut an dùthaich a mhealtainn. Le a sùil gu h-ìseal, rinn piuthar piuthar Antonia, aon uair eile, mar a dh'òrduich i: - Cuomu tu voi, eu fazzu. - Mar is àill leat, ni mi e, fhreagair an nighean bho chd gu h-umhail.

Caibideil a dhà - A-mach às an t-saoghal seo

Aig toiseach an earraich 1936, ghluais an nighean bho chd agus a h-uncail Miceri gu Castrangia, air an dùthaich, faisg air leabaidh an t-srutha. Anns na diofar bhailtean beaga ann am Badiavecchia, San Basilio agus Vallancazza sgaoil am facal gu robh e fhathast ri fhaighinn agus ghairm daoine e airson obraichean. Anns na laithean sin bha an cleachdadh, ged a bhiodh e neònach an diugh,, an uair a bha feum aca air bòrd, air uinneag, air dorus, no air preas-aodaich, gu'n d' thug iad fios air an t-saoir agus gu'n cuireadh iad aoidheachd air san dachaidh: rinn iad beinge-oibre air a shon, agus rinn iad am fiodh riatanach ri fhaighinn. Thug Uncail Michele na h-innealan agus dh'fhuirich e air an làrach gus an deach an obair a chrìochnachadh.

Dh'iarr iad air craobh a ghearradh sìos agus dh'fhàg iad i airson tiormachadh airson bliadhna no dhà. Bha stoc na craoibhe an uairsin air a chuir suas air balla. Chùm an saoir an t-sàbh bho shuas agus neach-cuideachaidh gu h-ìosal: "Serra serra mastro dascio che dumè fagimmo a cascia" (Sàbh sàbhaidh no sàr mhaighstir dèanamaid a' bhroilleach a-màireach).

Bha stoc na craoibhe air a chuir suas air balla. Le sàbh mòr fhuair iad na bùird agus leotha sin thog iad uinneagan, leapannan

agus preas-aodaich. Airson an obair seo a dhèanamh dh'èirich e aig 4 agus chaidh e a-mach leis a' phoca agus na snàthadan aige. Nuair a ràinig e a dhachaigh, thairg an luchd-ceannach dha bainne ùr le oinniún agus pìos arain. Aig meadhan-latha truinnsair pasta agus pìos càise. Aig beul na h-oidhche sgair e de dh'obair agus thug iad dha aran dachaigh mar chiad thasgadh mus do phàigh e am bile air Didòmhnaich ann an Novara.

Chaidh beagan bhliadhnaichean seachad agus bha am mac, Turillu, air fàs suas agus bha e air tuigsinn gu pearsanta nach robh e an dùil, airson rud sam bith san t-saoghal, an còrr de a bheatha a chuir seachad air an dùthaich. Bha e air ceàird athar ionnsachadh ach bha e airson a bhith a' speisealachadh agus a bhith na neach-dèanamh chaibineat. Chaidh aige air toirt a chreidsinn air athair a chuir gu baile-mòr far an robh e comasach an ealain sin ionnsachadh. Ghluais e gu Catania agus an dèidh dà bhliadhna de phreantasachd dh'fhàs e glè mhath, bha e a' faireachdainn deiseil airson an obair sin a dhèanamh, agus bhon a bha e a-nis naoi-deug bha e den bheachd gun robh an t-àm ann dha teaghlach fhèin a thòiseachadh. Airson bliadhnaichean bha e air eòlas fhaighinn air nighean cìobair agus chuir e roimhe pòsadh ach chaidh sin an aghaidh miann bràthair athar Miceri a bhiodh air a bhith ag iarraidh gum pòsadh a mhac boireannach den caste aige. Anns na laithean sin, iongantach, ach bha e mar seo: oir bha fear-ceàird a 'pòsadh nighean buachaille na adhbhar mòr eas-onair. Thòisich còmhstri mòr gu h-obann eadar athair agus mac a thug air Turillu briseadh air falbh gu deimhinnte bho athair agus muime. Le theaghlach ùr dh'fhàg e am baile agus ghluais e gu Como far an do rinn e fortan tron obair aige.

Cha robh clann aig na bràithrean, agus mar sin, nuair a dh'fhalbh Turillu, chaidh am fàgail leotha fhèin gu deimhinnte. B' i an neach a bu mhotha a dh' fhuiling leis an aonaranachd seo

piuthar-màthar Antonia a chuir seachad na làithean gu lèir a' còmhradh ris na h-eòin, na cuileagan agus na mosgiotothan a bha beò mun cuairt oirre. Anns an uamh sin air an dùthaich cha robh cothrom aige bruidhinn ri duine. Is ann dìreach air amannan saor-làithean cudromach leithid an Nollaig, a' Chàisg no cuirm an Madonna Assunta ann am meadhan an Lùnastail a b' urrainn dha a dhol don bhaile gus tadhal air mo mhàthair. Rè aon de na cuairtean sin, às deidh dhi gearan a dhèanamh airson ùine mhòr mun t-suidheachadh aice, mhol i dha piuthar: - A Teresa a ghràidh, mhothaich mi gu bheil cus agad ri dèiligeadh ri dithis nighean bheag, thoir earbsa dhomh Concetta gus am bi thu nas saor thu fhèin a choisrigeadh don fhear bheag. Bheir mi chun na dùthcha i far a bheil an èadhar nas fheàrr agus nì mi math dhi - bha mo mhàthair mì-chinnteach an toiseach ach an uairsin, mar a bha e an-còmhnaidh, leis a' character a bha furasta a chumhachadh, às deidh cho làidir sa bha a peathar dh' aontaich i.

Dhòmhsa thòisich an duilgheadas. Is dòcha gur e latha teth a bh' ann, thòisich an samhradh 1938, bha mi dà bhliadhna a dh' aois agus thàinig piuthar mo mhàthar gam thogail. Ann am бага aodaich chuir mi blobhsa, dà phaidhir de panties agus aineolach air a h-uile dad a dh' fhàg mi an taigh agam. Bha mi cho beag is nach b' urrainn dhomh tuigsinn gun tòisicheadh mo Via Crucis an latha sin. Lean sinn an t-slighe mhuilinn gus an dèidh leth uair a thìde no 's dòcha barrachd gun do ràinig sinn an t-àite aonaranach seo leis an ainm nach robh cho misneachail Castrangia (Cassandra!) Cha mhòr mar gum biodh sinn a' ro-innse mì-fhortan, gu h-aithghearr bha an t-ainm na phlana slàn mar-thà, eadhon ged a Cha b' urrainn dhomh a thuigsinn aig an àm. Chuir an duine fàilte mhath orm an-toiseach, cheannaich piuthar mo phiuthar siùcairean dhomh airson mo thoileachadh

agus nuair a chaidh i còmhla rium gu Novara a chèilidh air mo mhàthair bha i an-còmhnaidh ag innse dhomh gu daingeann nach bu chòir dhomh a dhol air ais dhachaigh ach bha e na b' fheàrr fàs suas leatha a bha na h-aonar agus gum biodh i na màthair dhomh. Cha b' urrainn dhomh dad a dhèanamh ach gèilleadh.

Aig an aon àm, thill m'athair à Sardinia, dh'fhuirich e dìreach seachdain, gu leòr airson mo mhàthair a bhith trom, agus dh'fhalbh e a-rithist. B' e 1939 a bh' ann agus an ath bhliadhna rugadh Antonietta. Tha cuimhne neo-shoilleir agam fhathast gun tug m'athar Antonia mi gu Novara a dh'fhaicinn mo mhàthair agus chunnaic mi mo phiuthar airson a' chiad uair. Bha mi airson fuireach aig an taigh gus Antonietta beag a chuartachadh ach thuirtear piuthar mo mhàthar, barrachd is barrachd smachd air mo bheatha, cho cruaidh ri saighdear, rium: - Turnemmu aig an taigh, nì mi adhbhar brèagha dhut - (Rachamaid dhachaigh, nì mi dola brèagha dhut).

Nuair a ràinig sinn am bothan chuir e "causitta" air a lìonadh le sùilean dearg, eagallach nam ghàirdeanan. ghabh mi an t-eagal. B' e àm a bh' ann anns an robh mi an-còmhnaidh a' caoineadh oir bha mi airson a dhol air ais gu Novara gu mo sheanair agus mo mhàthair ach cha robh dòigh ann toirt a chreidsinn air uncail Antonia: bha a cridhe fo bhròn agus bodhar ris a h-uile gearan agam. Anns a' chiad trì bliadhna chuir sinn seachad tòrr ùine anns an taigh dùthchail ann an Castrangia, far nach robh anam beò, is ann ainneamh a chunnacas luchd-saor-làithean anns na taighean sgapte mun cuairt.

Air Didòmhnaich chaidh sinn dhan bhaile agus thadhail mi air mo mhàthair, mo pheathraichean beaga agus mo sheanair taobh a mhàthar. Bha seanair na dhuine snog le mustache. Bhiodh e a' giùlan bogsa-snuff leis a bhiodh e a' sathadh bho àm gu àm. Sa

gheamhradh bheireadh e fon chleòc mi agus bheireadh e dhan cheàrnag mi a cheannach siùcairean agus blasad am fìon aig an taigh-òsta "Sciancaditta" os cionn an ospadail. Anns an fheasgar thill sinn gu Castrangia.

Beagan oidhcheannan chaidh bràthair-athar a dh'aithris leis a' chòmhlán, far an do chluich e an trombone, an uairsin stad e a dh'òl aig an taigh-òsta agus thill e dhan dùthaich gu beòthail. 500 meatair bho Castrangia thòisich e air "Concettina, 'ntoia ...". Anns an eadar-ama, aig an taigh, bha piuthar-màthar air a' phoit crèadha ullachadh airson an uisge a theasachadh air an tripod. Letheach slighe tron chòcaireachd dhòirt e cnap de dh'uisge goileach, 's dòcha airson am fìon a thoirt air falbh. Ann am pan a iarainn dh'ullaich piuthar mo mhàthar an oinniún leis na tomataichean airson am pasta a ràitheadh. Cha robh an oinniún air a bruich gu leòr agus thug e orm cur a-mach. "Ith, air neo bheir mi an strap agus bheir mi dhut na cuirp ...".

Aig an àm sin bha boireannach de thùs Venetian na bean-ghlùine aig San Basilio. Nuair a bha an abhainn fo thuil sa gheamhradh, ghiùlain uncail Michele i air a ghualainn (ciancalea) gus ceannach a dhèanamh aig a' bhùth-chungaidhean ann an Novara. Stad e aig an taigh agus thuirt e "Antonia, thoir seàl dhi, tha i fuar". piuthar-màthar bhochd, chan eil fhios agam an do thuig i gur e leannan Michele a bh' innte.

Bha mi a-nis còig bliadhna a dh'aois, aonaranach air an dùthaich, gun a bhith a 'bruidhinn ri duine sam bith a dh' fhàs mi mar bheathach fiadhaich. Bha iognadh orm leis a h-uile duine. Nuair a chaidh sinn gu Novara chaidh mi am falach oir bha eagal orm ro dhaoine. Thuig na nàbaidhean an cruth-atharrachadh seo agus mar sin chomhairlich iad dha na bràithrean agam mo chuir gu kindergarten. Gu fortanach bha na bràithrean cinnteach. Mar

sin aon mhadainn chuir piuthar mo mhàthar gu m' uncail Michele a cheannach briosgaid dhomh agus a chuir anns a' bhasgaid connlaich gheal a thug mo sheanmhair taobh athar dhomh. Còmhla ris a' bhriosgaid chuir e ugh ùr. Chaidh e còmhla rium don sgoil-àraich a tha faisg air abaid a' bhaile. Nuair a dh'fhosgail a' chailleachan-dubha an doras airson fàilte a chur orm, thòisich mi a' sgreuchail. Air eagal 's gun do thilg mi am basgaid air an làr, chrath an t-ugh agus dh'fhàg e salachar air feadh an ùrlair. Rinn piuthar mo pheanas mi le bhith gam bhualadh gu fuaimneach agus thug i air ais dhachaigh mi. Mar sin thàinig a' chiad latha den sgoil-àraich agam gu bhith mar an tè mu dheireadh agam.

Thachair, bhon àm a bha mi ceithir bliadhna a dh'aois, gun canadh m' uncail: - Concettina, theirig gu Novara agus faigh dhomh carmieri (tranquilizers) airson an ceann goirt. Bha mi a' ruith air an t-slighe mhuile mar fheurach, a' dol tro sgìre Greco, uaireannan a' stad aig an fhuaran airson m' tart a chuir às, agus ràinig mi bùth-chungaidhean an "du Surcittu". Chuir e iongnadh air, an cungadair, agus dh'innis e dha charaidean gun robh mi ann an ùine ghoirid a' dol gu Novara agus air ais mar dhealanach. Aig aois còig chaidh mo thoirt gu Barcelona le càirdean fad às. An sin chunnaic mi agus dh'èist mi le iongnadh mòr airson a' chiad uair... an rèidio! Chaidh sinn cuideachd gu bùth a cheannach pìos clò dhath pea. Mhol an neach-reic: - Ceannaich an ad agus an sgarfa geal cuideachd. Aig a' cheann thall bha iad cinnteach agus thug neach-cuideachaidh na bùtha seachad dà chrìomag an-asgaidh de satain soilleir gorm is aotrom gorm. An ath latha thug sinn an aodach gu mo mhàthair a rinn an t-aodach ann am beagan làithean. Air Là na Sàbaid bha mi a' faireachdainn mar nigheanan marquises is barons Novara.

Anns a' gheamhradh 1941, ann am meadhan a' chogaidh, chuir

m' athair crìoch air a dhreuchd ann an Sardinia, cho-dhùin e le caraid dha am fortan a shireadh ann am baile-mòr a tuath agus fuireach le bhith ag ath-thòiseachadh an t-seann obair aige mar ghreusaiche. Bha faireachdainn anns an adhar gun robh mo mhàthair ag iarraidh a dhol còmhla ri m' athair agus chuir seo dragh orm, cho mòr is gun robh mi aon latha a' snàgail fon leabaidh aice, gun aodach agus a' faicinn an dà ghràin de rus, peitean san àm ri teachd le sgabs oir bha piuthar mo mhàthar. cha do nigh mi riamh. Gu h-ainneart thug iad air falbh uam iad. Tha cuimhne agam fuil fhaicinn oir bha mi air mi fhìn a ghoirteachadh. Chuir mi air ais air an lèine canabhas a bha a dhìth latha is oidhche, an uairsin an dreasa, agus cha do mhothaich duine.

Mus do dh'fhalbh e, dh'fheuch am màthair ri taigh an t-seanair fhàgail ann an òrdugh, oir bha an duine bochd air fhàgail leis fhèin. Smaoinich e air solais dealain a chuir a-steach, aig an àm sin bu toil leis na tighearnan. Roimhe sin, bha "u lusu" air a chleachdadh le ola. Chuir seo dragh air Uncail Michele: beagan làithean às deidh sin ghairm e an dealanach mu seach agus thug e air an solas a chuir a-steach san taigh aige, agus mar sin nuair a chaidh mi don bhaile chòrd beagan solas rium cuideachd air an staidhre fiodha chas. Nuair a bha agam ri dhol dhan taigh beag (latrea), gu bunaiteach toll sìmplidh a bha air an làr ìosal air cùl an obair-lann aige, bha cisteachan an-còmhnaidh air an cruachadh ri thaobh, a thog m' uncail airson a bhith deiseil gun fhios nach biodh iarrtas ann.

Air madainn 1 Màrt 1942, air a sgeadachadh ann an satan gorm le muinchillean gorm aotrom, còmhla ri m' uncail agus mo sheanair Tore, chaidh mi còmhla ri mo mhàthair agus mo pheathraichean beaga gu oifis a' phuist ann am Piazza di San Sebastiano, is e sin, tha, chun bhus, a bheireadh iad gu

stèisean-rèile Vigliatore. Cha robh a piuthar 4-bliadhna Rosa airson a dhol suas agus thuir bràthair a h-athar, gus a toirt a chreidsinn oirre: - mura tèid thu suas bidh thu tinn - (fagaidh mi dà uair thu).

Cha do dh'fhalbh mise, am fear bu shine, fo bhuidh mo mhàthar, agus dh'fhuirich mi ann an Novara. Cha b' urrainn dhomh stad a' caoineadh. Dh'iarr mi comhfhurtachd ann an gàirdeanan mo sheanar. Bha esan cuideachd air fhàgail leis fhèin agus airson an latha sin dh'fhuirich mi còmhla ris airson companaidh a chumail ris. Às deidh timcheall air fichead latha ràinig a' chiad litir bhon mhàthair ag innse mar a shoirbhich leis an turas. Bha Dad air àros comhfhurtail a lorg dhi le uisge san taigh agus stòbha gas, rudeigin ùr dhi. A' leantainn leis an sgeulachd, an latha às deidh dhi ruighinn ghairm i gruagaire chun taigh gus gearradh fuil fasanta a thoirt dhi. Anns a' bhaile bha cha mhòr a h-uile boireannach a' caitheamh am falt fada le tupe. Ann an ùine ghoirid, bha mo mhàthair toilichte agus riarichte airson a 'chiad uair na beatha. Aig deireadh na sgeòil mhol e mi gu piuthar a mhàthar. Gu cinnteach cha do smaoinich e air an fhulangas agam ann an Castrangia.

An latha às deidh dhuinn falbh, thug piuthar-màthar Antonia mi air ais chun na dùthcha agus dh'iarr i air an duine aice a 'chiad leabhar ìre a cheannach dhomh gus mo theagasg mar a sgrìobhas mi gus am b' urrainn dhomh an dàrna ìre a fhrithealadh san Dàmhair an àite a 'chiad ìre. Mo thruaighe: cha b' urrainn dhomh cluich tuilleadh, ach bha agam ri m' ùine a chur seachad a' sgrìobhadh ropan agus àireamhan. Bho àm gu àm chaidh an tidsear tro Castrangia air a slighe air ais bho San Basilio far an robh i a' teagasg. B' e Maria an t-ainm a bh' oirre, b' i nighean caiptean air an robh piuthar a h-athar. Thairg e glainne uisge dhi. Aig an aon àm sheall mi an leabhar notaichean dhi agus thug i

caran dhomh. Thug i peansail dearg a-mach às a бага agus sgrìobh i "S math a rinn thu". Dè an toileachas, dè an toileachas a bhith gam faicinn fhèin air a mholadh, rud a tha iongantach dhomh. Dh'fhàs mi na bu mhiosa a h-uile latha, ghuidh mi orra mo thoirt gu bràithrean is sean-phàrantan m' athar, ach thuir piuthar m'athar nach robh feum air.

Bha eagal air gun innis mi dhaibh mar a chaidh mo làimhseachadh agus mo bhiadhadh. Gu dearbh, cha robh am biadh gu leòr airson nighean bheag a dh'fheumadh fàs agus leasachadh: anns a 'mhadainn thug iad dhomh pìos de aran cruaidh le càise, aig meadhan-latha salad de tomato agus dà ollaidh. Air an fheasgar, nuair a bha an duine aice ann, bhruich piuthar-màthar Antonia pasta le sabhs gun ullachadh stèidhichte air oinniún amh. Agus mura do dh'ith mi e bha mi an cunnart a bhith a 'faighinn tòrr builleann. Airson measgachadh, cuid de dh'oidhcheannan bruich e pasta is pònairean no seòrsa de polenta bog, bog. Is ann dìreach aig àm na Nollaige, na Bliadhan' Ùire, an Càrnabhail agus a' Chàisg a mharbh iad cearc no coineanach. Anns an Fhaoilleach mharbh iad muc às an do rinn iad salami spìosrach agus lard, ach dh'fheumadh iad a bhith air an ithe a-rithist air neo cha bhiodh iad gu leòr fad na bliadhna. A h-uile seo agus a-rithist air Là na Sàbaid cheannaich m' uncail tripe salach a tha, eadhon a-nis, dìreach a' smaoinichadh mu dheidhinn a' cur tàmailt orm, no caolain air an roilgeadh suas air meur peirsil, na creachain, a bha an uairsin air am frioladh. B' e biadhan saor a bh' annta uile, oir, a rèir an cuid, cha bu chòir dhuinn a bhith ana-caitheamh mar ar sean-phàrantan agus thuir iad a-rithist rium: - Tha thu a' faicinn, tha panaichean aca an-còmhnaidh làn isbeanan agus iasg stuic, bidh iad ag ithe agus ag òl. Feumaidh sinn fuireach air falbh bho na daoine sin - thuir iad -. Bha eagal air mo bhràithrean gun toireadh càirdean eile a

chreidsinn orm a bhith ag iarraidh a dhol còmhla ri mo mhàthair is m' athair air a' mhòr-thìr. Dh' fheuch iad cho cruaidh ri toirt orm fuath a thoirt dhaibh, 's gu robh mi air uairean, nuair a choinnich mi iad, a' cur mo lamhan thairis air mo shuilean gus nach faiceadh iad iad.

Bha an t-Sultain air ruighinn agus bha agam ri na deuchainnean inntigidh a ghabhail airson an dàrna clas. Thug mo bhràithrean mi don bhaile, chuir iad comhairle ris an dorsair gus sùil a chumail orm, an tidsear a bhiodh agam san dàrna ìre agus tidsear a' bhùird dheuchainnean. Thug iad uile uighean mar thiodhlac airson mo bhrosnachadh a dhèanamh tèarainte. Cha robh mi a-riamh air conaltradh a dhèanamh ris na daoine sin, bha grunn deasgaichean fiodha le dà shuidheachan anns an t-seòmair-sgoile le tobraichean inc. Còmhla rium bha nigheanan eile a' gabhail deuchainnean leigheas. Thug iad orm fuasgladh fhaighinn air duilgheadasan cur-ris is toirt air falbh air a' bhòrd dhubh. Bha an dà chuid na tobraichean ink agus am bòrd-dubh gu tur ùr dhomh. Bha mi a' crathadh mar dhuilleag le eagal is nàire, cha robh fios agam ciamar a dh' fhuasglas mi na h-obraichean, oir cha do dh'ionnsaich piuthar Antonia dhomh ach na h-àireamhan a sgrìobhadh bho aon gu deich. Dh'iarr iad an uairsin orm seantans a sgrìobhadh, beagan smaoineachaidh anns an leabhar-nota, ach cha robh fios agam càite an tòisicheadh mi. Aon uair 's gu robh na h-uireasbhaidhean sin seachad, thug an dorsair dhachaigh mi. Dh'fhaighnich piuthar antaidh dhi ciamar a chaidh an deuchainn agus fhreagair an dorsair nach deach i ro mhath, ach gun robh am breithneachadh deireannach an urra ris na tidsearan.

Gu iongantach, bha an toradh math agus chaidh mo leigeil a-steach don dàrna clas: bha mi deiseil airson a dhol dhan sgoil, ach dh'èirich duilgheadas an aparann. Bha Uncail Michele air a

dhol don bhùth an latha roimhe agus cheannaich e fuigheall de aodach dubh. Rinn piuthar piuthar Antonia an èideadh dhomh taobh a-staigh latha. Bha feum air barrachd airgid gus am pasgan a cheannach. Bha airgead aig mo bhràithrean ach bha iad toilichte le bhith a' sàbhaladh agus mar sin rinn esan, am fear a b' fheàrr, a dhìcheall agus rinn e pasgan plywood dhomh le criomag uinneig. Cha do cheannaich iad eadhon peann dhomh. Thog m' uncail fear le pìos fiodha tana le nib ceangailte ris a' cheann. Cha b' urrainn dhaibh an dà leabhar-nòtaichean agus am peansail a chur nan àite agus bha aca ri an ceannach. Air 1 Dàmhair 1942 chaidh piuthar mo mhàthar còmhla rium don sgoil. An toiseach chaidh i dhan podestà a dh'iarraidh teisteanas breith a bha a dhìth air an sgoil oir bha mi a-mach às a' chlas. Bha an tidsear làn caoimhneil agus chuir i fàilte bhlàth orm, ach bha eagal orm roimhe, is dòcha oir an àite a gairdean dheis bha bràistean rubair aice air sgàth tubaist a thachair nuair a bha i na leanabh ann am factaraidh pasta a h-athar. Chaidh suidheachan a thoirt dhomh anns na sreathan aghaidh. Bha mo chompanaich ùra, nach fhaca mi a' bhliadhna roimhe, air an sàrachadh le mo làthaireachd, a' gearan eatorra fhèin: - Carson a tha seo ag adhbhrachadh sicca-sicca? - (Cò an nighean bheag sgith seo?). Bha mi fo eagal mòr agus fo nàire, cha b' urrainn dhomh mo bheul fhosgladh agus cha do fhreagair mi eadhon na ceistean a chuir an tidsear orm le gaol.

Bha mi nam leanabh fiadhaich agus cha robh a mhisneachd agam iarraidh a dhol a-mach gu pee, agus aon uair 's gun do pheant mi mi fhìn. Mar sin nuair a ràinig mi dhachaigh bhuail piuthar mo mhàthar mi oir bha aice ri m' èideadh a nighe nach tiormaich ann an àm airson an ath latha co-dhiù. Chaidh na làithean seachad agus thachair an aon rud a-rithist a h-uile turas. Chuir an tidsear, a fhuair a-mach mu dheidhinn ann am meadhan

an latha, mi chun an taigh-beag, ach uaireannan dhìochuimhnich i agus thug mi air ais orm fhìn e. Cha tug mo cho-oileanaich an aire dhomh agus sheachain iad mi mar gum biodh a' phlàigh orm agus nach do dh' fheuch iad eadhon ri caraidean a dhèanamh leam.

Bha iad eòlach air a chèile oir choinnich iad sa bhaile, agus bha agam ri coiseachd faisg air uair a thìde airson faighinn chun taigh air an dùthaich agus mar sin cha robh cothrom agam a bhith nan caraidean leotha. Cha robh na bràithrean a' tighinn don bhaile ach air Là na Sàbaid gus coinneachadh ri caraidean agus beagan uairean sona a chaitheamh còmhla riutha air beulaibh botal fìon. Ach a' mhòr-chuid den ùine dh'fhuirich piuthar an athar aig an taigh gus òrdughan obrach fhaighinn airson an duine aice. Aig sia bliadhna a dh'aois choisich mi air an t-slighe fhada muile suas an cnoc. Letheach slighe stad mi a thogail dòrlach de bhiolagan air an cuairteachadh le duilleagan airson a thabhann don tidsear.

Ràinig mi an sgoil sgìth. An deigh mheadhon-latha thill mi do 'n dùthaich le srann bhoichd nan cicadas agus grian a' lasadh, gun anam beo a choinneachadh.

Ghlas mi mi fhìn anns an t-sloc sin agus dh' fhan mi leam fhìn airson a bhith a' dèanamh fantasachadh leam fhìn anns an àile nach robh cho sàmhach sin le piuthar m'athar a' sìor fhàs teann a dh'ionnsaigh mi. Bha bràthair-athar, aon uair 's gun do chrìochnaich e obair, cha mhòr an-còmhnaidh a' stad aig an taigh-òsta agus a 'tilleadh dhachaigh anmoch air an oidhche, an-còmhnaidh leis an deoch. Aig amannan, na bu ghlice na an àbhaist, rachadh e air chall agus cha tilleadh e dhachaigh. Chaidh piuthar a mhàthar agus cuid de choimhearsnaich air a shon ann am meadhan na h-oidhche ri taobh an t-srutha le solas nan lòchran. Nuair a lorg iad e air tuiteam air an talamh thug iad

a chreidsinn air falbh dhachaigh.

Aig an aon àm, cha b' urrainn dhomh dad math a dhèanamh san sgoil. Aig deireadh a' chiad ràithe sgaoil an tidsear na cairtean aithris, an uairsin leis an suaicheantas faisisteach agus gu mì-fhortanach leis a h-uile cuspair nach robh gu leòr: b' e a' chairt aithris agam an fheadhainn as bochda sa chlas. Gus mo phiuthar a bhrosnachadh thuirt mi rithe gun robh na cairtean aithris eile coltach riumsa cuideachd agus cha mhòr nach do ghabh piuthar mo mhàthar am biathadh. Mar sin latha às deidh latha fhuair mi misneachd leam fhìn agus anns a' chlas dh'fheuch mi ri caraidean a dhèanamh le cuid de cho-oileanaich. Bha mi airson a dhol thuca, ach chuir iad a-mach mi bho na còmhradhean aca, is dòcha oir bha mi nam nighinn dùthchail bochd nan sùilean.

Caibideil a trì - Geamannan air a 'ghainmhich

Ann an bliadhnaichean a chuir seachad ann an aonaranachd ann an Castrangia, cha deach ùine seachad oir b' e an aon rud a b' urrainn dhut a dhèanamh a bhith ag èisteachd ri crathadh nan eun fad an latha agus as t-samhradh a' crathadh bodhar nan cicadas, nuair a chaidh an sirocco a-steach bhon mhuir. air slighe dhiog an t-srutha, agus chuir e 'n gleann ri theine. Bha beathaichean na dùthcha nan caraidean dhomh. Mar sin chuir mi seachad m' ùine a' dèanamh fantasachadh. Thog mi mo shaoghal fhìn a' tòiseachadh bho na figearan a nochd dhomh an aghaidh cùl-raon nan speur no am measg gheugan nan craobh: beathaichean fiadhaich a bhruidhinn, ridirean a bha mi a' lìnigeadh air oir Creag Headsaver agus an uairsin le mo cumhachdan draoidheil thug mi orra tuiteam, choimhead mi iad air an sgrios le eagal. An uairsin dh' atharraich mi a' Chreag gu bhith na dhràgon a dhealaich gu h-obann bhon bheinn agus, ag itealaich àrd, a sgaoil uamhas air feadh na dùthcha. Dh'atharraich mi na neòil, a thàinig gu bhith nan eathraichean itealaich agus shiubhail mi anns na speuran a' smaoinichadh

air a dhol seachad air a' chuan fad às, far an robh mo mhàthair agus mo pheathraichean a' feitheamh rium. Crùbagan a thàinig a-mach à uisge an t-srutha agus a 'dol suas gus an do dh'atharraich iad gu bhith nan ainmhidhean mòra a bha eadhon a' spìonadh nan lusan fhad 'sa bha iad a' gluasad air adhart san t-sruth.

Aig amannan chuimhnich mi air aodann mì-thlachdmhor m' athar Antonia. Cha robh gaol aice orm, cha robh gaol aice orm agus bha gràin agam oirre: bha mo mhàthair air earbsa a phiuthar mi ach bha i cuideachd air gealltainn dhomh gun tigeadh i aon latha agus gum faigheadh i mi: is ann air an adhbhar seo a bhiodh mi gu tric a' dìreadh chraobhan, scan an fhàire, an dòchas gum faiceadh i i a' tighinn air cùl eich bhàin còmhla ri m' athair. Anns na bailtean beaga faisg air làimh San Basilio agus Vallancazza bha na fir uile air falbh. Cha robh air fhàgail ach boireannaich, clann agus beagan sheann daoine. B' e bailtean sàmhach a bh' annta air nach robh mòran a' suathadh ri beatha. Bha ùine air stad agus bha daoine a 'creidsinn gun atharraicheadh a h-uile càil, aon latha, aon uair' s gu robh an cogadh seachad, gun deidheadh sìobhaltachd a-steach don t-sreath sin de thaighean sgapte, marbh agus crith. Bu mhath leam caraidean a bhith agam, fios a bhith agam nach robh mi nam aonar agus air mo thrèigsinn, a bhith comasach air mo dhìon, fios a bhith agam gum b' urrainn dhomh fasnadh a ghabhail ann an dachaighean an duine seo no an duine sin. Cha robh fiu a' chòir agam a ràdh gu'n robh mi gun teaghlach, Gu'n robh mo pharantan fad air falbh Air taobh eile na mara, seachad air a' ghorm neo-chrìochnach sin, 'S a bha eadar mise 's iadsan Mar bheinn àrd nach gabh sìth. An àite sin b' fheudar dhomh a bhith a' fuireach còmhla ri piuthar mo mhàthar a rinn droch làimhseachadh orm. Nuair a smaoinich mi mu dheidhinn agus a

chunnaic mi i a' nochdadh, chuir i irioslachd orm leis a' ghuth shìorraidh is bhrùideil sin. Guth air a dhèanamh airson èigheach, sgreuchail, masladh agus droch dhìol.

Bha eagal air eadhon na beathaichean ro a ghuth. Is ann dìreach còmhla ris an duine aice a chuir i sìos a suaicheantas agus dh'atharraich tomhas-lìonaidh a guth gu tur, ag atharrachadh gu bhith a' bleith caorach. Bha piuthar mo mhàthar a' smaoinichadh nach eil nighean bheag comasach air tuigsinn dè tha a' tachairt timcheall oirre. Chan e a-mhàin gun do thuig mi a h-uile dad, ach, a bharrachd air an sin, cha do dh'fhuirich mi sàmhach no fulangach. B' e blàr seasmhach a bh' ann. Còmhstri gun chrìoch agus sgìth. Bho àm gu àm bha mi a' smaoinichadh mun àm ri teachd: bha i sean agus gun chuideachadh, bha mi òg agus làidir, ach a dh' aindeoin a h-uile càil cha bhithinn air a làimhseachadh gu dona, cha robh e na phàirt de mo nàdar.

Aig amannan thàinig mi faisg air an abhainn far an lorg mi daoine a' dol a nighe aodach, a nighe, is e sin, nigh iad na siotaichean agus na plaideachan, an toiseach a' bogadh a h-uile càil san luathre. No cuin, às dèidh àm an rùsgaidh, thàinig iad a nighe clòimh nan caorach agus a thiormaich sa ghrèin i airson a ghlanadh agus an uair sin a chleachdadh airson bobhstair nan leapannan a lìonadh. Chaidh mi a chruinneachadh nam flakes a bha air fhàgail eadar na clachan air a' chladach agus sgeadaich mi an dola rag leotha. Nuair nach robh fios agam dè a dhèanainn, thòisich mi air na clachan a thogail air bruaich an t-srutha an tòir air a' chorra-bhàn, cheangail mi iad le mo chorrigan gu h-ealanta os cionn mo chinn, gus an spògan a sheachnadh a' pronnadh mo mheòir. Thug mi dhachaigh iad agus air an fheasgar nuair a bha piuthar m'athar a' lasadh an teine, ròist mi iad agus dh'ith mi iad: dhòmhsa b' e dìnnear sònraichte a bh' ann. Aig amannan an àite crùbagan, cho luath 's

a chaidh a' chlach a thogail, loisg losgannan beaga eagallach suas le leum dìreach, a 'toirt orm leum le eagal. Bha mi a' smaoinichadh gur e luchd-cluiche a bh' annta agus uaireannan bha aithreachas orm gun robh agam ri falbh, gam fàgail leotha fhèin san dorchadas fad na h-oidhche. Nuair a bha agam ri tilleadh dhachaigh air an fheasgar dh' èigh mi gu mòr ri Uncail Michele, a' gabhail brath air an mac-talla a chaidh a chruthachadh sa ghleann. Uaireannan as t-samhradh nuair a bha an teaghlach Scardino a bha a 'fuireach ann an taigh na b' fhaide suas an gleann, bhithinn a 'dol a chèilidh orra. Chluich mi le Mimma a bha am fear a b' òige de na bràithrean.

Bhiodh Goofy a' togail chathraichean agus bùird dha na liudhagan. Bha e math beagan uairean a thìde a chuir seachad ann an companaidh. Anns a' mhadainn chuir iad fios orm nuair a chaidh iad gu taobh eile na h-aibhne a dh'iarraidh bainne. Bha am bucaid aca ri lìonadh, "Concettina" toilichte fhaicinn ga bhleoghan. Ghabh sealbhadair a' chruidh, Micca a Cappellea, truas rium agus thairg e leth glainne dhomh. Ann an taigh piuthar mo mhàthar bha sinn a 'faicinn bainne dà uair sa bhliadhna: nuair a bhiodh i a' dèanamh bhriosgaidean agus aig a 'Chàisg nuair a dh' ullaich i calmain leis an ugh fàinne dathte. Nuair a bha am bainne a' goil thug mi a h-uile pìos mu dheireadh dheth. Ann an seomar an taigh-dùthcha bha leabaidh bràthair-athar, nam b' e leabaidh a chanar rithe, agus na bùird air an cur air dà trest iarainn le bobhstair connlaich, leis gun robh iad air falt-eich fhàgail ann an Novara. B' fheudar dhomh cadal air bobhstair connlaich le dìreach seann phlaide armachd air a muin, greasy agus briste. Chaidh mi dhan leabaidh le lèine canabhas a bhiodh orm eadhon tron latha às aonais panties. Chan urrainnear cunntas a thoirt air an fhuachd a dh' fhuiling mi a h-uile h-oidhche. Nuair a bha an t-uisge ann, dh'fheumadh soithichean

a bhith air an cur gus an uisge a chaidh a-steach bhon mhullach a chruinneachadh. Ma dh'fheumadh mi pee air an oidhche, dh'fheumadh mi an taigh fhàgail agus a dhèanamh faisg air a 'cheum. Mura do thuig mi, carson a bha mi a' bruidh, agus mi ga dhèanamh air a' bhobhstair connlaich, sa mhadainn bhithinn a' gabhail tòrr bhuillean cuideachd. Chaidh piuthar piuthar Antonia a chadal leis an aon lèine a chleachd i tron latha, fhad 's a bha Uncail Michele a' lùbadh suas mar a rinn a mhàthair.

Chaidh an tachartas cadail a chumail a rèir an deas-ghnàth àbhaisteach: an toiseach chaidh mi dhan leabaidh, an uairsin b' e tionndadh piuthar a bh 'ann, an uairsin thug bràthair athar dheth a bhriogais canabhas stiallach agus fo-aodach. Leis an lèine caran sgaoilte a bhiodh air tron latha chaidh e a dh'ionnsaigh na leapa agus chuir e dheth an lampa ola a bha air bòrd ri taobh a' bhalla. Chuir mise, a bha mi-chiatach, air nach robh mi 'g amharc, agus a' geur-amharc air bith: an uair a chrom e sìos a chur as an lasair chunnaic mi a sgàile air a cur a mach air a' bhalla, mar sgàile Shìonaich, agus an din-don crochte. - O, dè cho math 'sa tha e! - ars' esan, oir rinn am fion uile a dh'òl e cho teth e. Ri taobh an leapa bha dà chaipean, 's e sin dà bhasgaid mhòr channa far an robh iad a' cumail nam figean tioram. Chòmhdaich iad iad le luideagan salach agus geireach agus air an fhear mu dheireadh bha fo-aodach glan an athar. Ann am bogsa faisg air mo leabaidh bha iad a' cumail aran agus sgarfa a bha iad a' pasgadh mu mo cheann nuair a chaidh mi dhan sgoil sa gheamhradh, m' fho-aodach agus piuthar m'athar. Cha do chleachd mi iad ach air Là na Sàbaid nuair a chaidh sinn gu aifreann ann an Novara. Thuirt mo bhràithrean nach bu chòir dhuinn an cur orra air an dùthaich oir bhiodh sinn gan caitheamh gun fheum.

Anns an Fhaoilleach mharbh iad a' mhuc. Dh'ullaich iad

isbeanan agus shailleadh iad am bàrr. Bha na casan bruite air an gleidheadh ann am poit terracotta air a bhogadh ann am bàrr. Mar bu trice bhiodh iad gan ithe sa Chèitean le pònairean farsaing ùr oir cha b' àbhaist dhaibh a bhith air an ithe roimhe seo. Aon uair, b' e Giblean a bh' ann, dh'fhaighnich mi dha m' athar mu dheidhinn oir bha an t-acras orm agus cha robh fios agam dè a dh' itheas mi le aran. Thòisich piuthar mo mhàthar a' sgreuchail gun robh mi air a dhol às mo chiall. Aon latha fhad 's a bha mi a' tilleadh bhon sgoil, choinnich mi ri Ofelia còmhla ri a piuthar air slighe a' mhuile. Bha iad air am màthair a chall agus bha iad air tilleadh às an Fhraing còmhla ri an athair.

Bha iad na bu ghlice na mise, ghabh mi truas riu, agus thuir mi riu: Thigibh a stigh far a bheil mi a fuireach, aig an am so tha m' athar a mach a' faotainn uisge, anns an àmhuinn tha poit le biadh, gabhaibh e, beathaichibh sibh fein ach na dean' t abair ni sam bith ma ta ri duine sam bith.- Thug iad taing dhomh-sa, agus air an iomain leis an acras, lean iad mo chomhairle gun stad. Anns a' Chèitean, nuair a bha na bràithrean air na pònairean farsaing a bhruich, chaidh iad a dh'iarraidh casan na muice agus an àite sin cha d' fhuair iad ach a' phoit leis a' bhearradh: gu nàdarrach a' smaoineachadh gur e mise a bh' ann, airson iomadach latha bha iad a' creach nam aghaidh gus toirt orm pàigheadh. An turas sin bha mi a' faireachdainn gu math pròiseil oir airson a' chiad uair bha mothachadh tlachdmhor agam gun do choisinn mi blàr mòr an-aghaidh an sannt. Air sgàth dìth slàinteachais, bha cuileagan a' riaghladh gun dragh air feadh an taighe. Bha iad a' stobadh m'amhaich air an oidhche agus bha piuthar mo mhàthar a' greasadh mi le ola ollaidh a h-uile feasgar gus casg a chuir air na cuileagan m' fhuil a dheoch. Anns a 'mhadainn bha coltas gu robh m' amhaich air a pheantadh. Coltach ri piuthar mo mhàthar, bha mialan agam cuideachd, às

aonais fàs cleachdte ri bhith a' nighe mo chinn. Air an làimh eile, bhiodh piuthar mo mhàthar a' lùbadh m' fhalt agus ga ghreimeachadh le uisge is siùcar gus a chumail stoidhle.

Bha mo cho-oileanaich, air an làimh eile, an-còmhnaidh glan. Cha robh eadhon an fheadhainn a bu bho chda dhiubh cho salach riumsa. Chuir an tidsear cuideachd ri obair an iomaill le bhith gam phutadh air falbh bhon a h-uile duine chun an deasg mu dheireadh. Bha mo chorp gu tur salach. Bha iad gam nighe san abhainn uair sa bhliadhna, air feasgar fèis Ferragosto, an tè as cudromaiche sa bhaile. Aon uair fhad 's a bha mi a' smaoinichadh air mo mhàthair, mu sheachd bliadhna a dh'aois, thuit mi ann an luathre ghoileach a 'bhrazier. Loisg mi mo làmh dheas agus cha tug piuthar mo mhàthar mi chun an dotair, ach dhèilig mi le luibhean a h-uile latha. Bha dà builgean agam coltach ri dà ugh calmair, rinn mi sgreuchail ann am pian ach cha do ghluais i. Bha mi a' coimhead mar gu robh mi air mo shlaodadh le luchagan.

Fhuair mi seachad air gu mìorbhuileach às deidh mìos no dhà agus tha comharran agam air fhathast. Tron sgoil, fhad 's a bha mi air a' bhalconaidh aon Didòmhnaich, dh'fhaighnich nighean bheag a bha a' tighinn a-nuas dhomh an robh mi airson a dhol còmhla rithe gu leasan ceisteachan Miss Vincenzina. Cha robh fios agam dè a bh' ann oir cha tug piuthar mo mhàthar mi gu aifreann ach air na saor-làithean as cudromaiche, cha robh mi a' tuigsinn dè bha e a' ciallachadh a bhith a' dol don eaglais. Bha sagart, an t-Athair Buemi, a' fuireach mu choinneimh an taighe againn, ach glè bheag de choinnich mi ris agus choimhead mi air gu ain-deònach. Thuirt piuthar mo mhàthar rium ad nauseam: "Ma bhruidhneas tu ris, gearraidh an sagart sin a-mach do theanga." Ach, dh' iarr mi agus gun dùil fhuair mi cead airson leasan ceisteachan a ghabhail. Bha mi a' faireachdainn aig fois

sa bhad san àrainneachd sin. Thug a' bhean og dhomh leabhran agus paipear-naigheachd. Bha mi a' faireachdainn fìor thoileachas a bhith a' cluinntinn mu Ìosa. Aon latha thuir e rium gun ullaicheadh e mi airson mo Chiad Comanachadh. Bhruidhinn mi mu dheidhinn aig an taigh agus thuir iad rium gu robh mi fhathast ro òg. Fhreagair mi, a' laighe, gum biodh a h-uile nighean sa bhuidheann air a dhèanamh. Ann an da-rìribh bha iad air an dearbhadh mar-thà, ach dh' fhan a' bhean òg agus mise ag aontachadh agus shuidhich iad an ceann-latha le sagart San Nicola: latha Corpus Domini.

Dh'èirich duilgheadas na h-èideadh geal, ach dh' innis cuideigin don mhàthar gun robh na cailleachan-dubha ga thoirt air màl. Thainig an latha ris an robh mi fada: sa' mhaduinn chaidh e leam gu trasgadh na h-eaglais. Bha i den bheachd gu robh na caileagan eile ann oir cha robh i a-riamh air a dhol an sàs ann a bhith a' bruidhinn ris a' bhoireannach san leabhar-cheist. A 'tuigsinn gu robh mi nam aonar, chuir i tàir orm: "Liar, mì-mhodhail." Bha an tidsear agam cuideachd aig aifreann a' mhadainn sin còmhla ri daoine eile. Chuir cuid de na boireannaich a bha an làthair i socair. Ràinig an sagart agus thug e leis air làimh mi agus thug e mi don t-sacramaid airson aideachadh. Dh'innis e dhomh faclan brèagha nach cuala mi a-riamh roimhe. Bha mi a 'faireachdainn mar a bha mi ag itealaich gu neamh agus thuir mi rium fhìn: "Chan eil e fìor gu bheil sagartan a' gearradh a-mach teangan, air an làimh eile tha fios aca mar a thuigeas iad fulangas nighean bheag." Nam b 'urrainn dhomh bhithinn air mo phòg agus a phògadh le toileachas.

Thug e orm còig Hail Marys a ràdh mar pheanas agus thill mi air ais gu mo chathair. Dh' fharraid piuthar an athar dhiom ciod a thuir mi ris an t-sagart a dh' fhan ann cho fada, agus thuir mi: -

Dh' ionnsaich a' bhean og dhomh gu bheil aideachadh dìomhair -. - Tha, ach feumaidh tu innse dhomh a 'chiad uair - dh' iarr a' chlàrsach. Cha bhi idir. Bha aifreann ann, Comanachadh agus air an t-slighe a-mach thug iad orm làmh mo mhàthar a phògadh agus a ràdh: "Feuch beannaich mi." Thòisich mi le mo sheanair, an-còmhnaidh an aon abairt, an uairsin chaidh mi timcheall nan càirdean gu lèir. Thug piuthar-athar Gaetana dhomh leabhran. Bha an t-acras orm, ach cha do thairg duine biadh dhomh. Mar as trice, aon uair 's gu robh an deas-ghnàth seachad, bha e na chleachdadh a dhol don bhàr gus granita fhaighinn le briosgaidean, ach fhuair iad thairis air an mania airson sàbhaladh: aig meadhan-latha dh' ith sinn truinnsear pasta agus san fheasgar chaidh sinn chun neach-togail dhealbhan oir mhol na càirdean dealbh de mhàthair a chuir.

Bha mi air an dàrna clas a chrìochnachadh agus air a dhol seachad le comharran glè ìosal. A' bhliadhna sin bha againn ri fuireach air an dùthaich fad an t-samhraidh. Chuir mi an aghaidh: "Co-dhiù air Là na Sàbaid feumaidh mi a dhol dhan aifreann agus

tadhal air mo sheanair a tha na aonar." 'S e duine fìor mhath a bh' ann, a' fulang leis a' chuing. Rinn an nighean dearmad air, gu ìre a-mach à dearmad, gu ìre air sgàth gu robh i air a suidheachadh leis an duine aice, a bha an-còmhnaidh feargach le nàbaidhean, càirdean agus athair-cèile.

Thug mi an nigheadaireachd airson a nighe agus thug mi gu piuthar mo mhàthar e gu dìomhair bho Michelillo air neo bhiodh trioblaid ann. Cha robh e fiù 's a' faireachdainn gràdh dha athair: aon latha thàinig aon de a leth-pheathraichean gu Castrangia a dh'innse dhaibh gun robh e air bàsachadh. "Mura falbh thu, breabaidh mi san asal thu," thuirt e rithe.

Nuair a bha pàrtaidh anns a' bhaile, chaidh am "pezzo duro" a thabhann do bhuill a' chòmhlain-chiùil, reòiteag ris an canar air sgàth cho cunbhalach 's a bha e. Uncail Michele, cha robh e a-riamh soilleir an ann leis nach do chòrd e ris no leis gu robh e air a ghluasad gu gluasad neo-àbhaisteach de fhialaidheachd, gam fhaicinn a' dol seachad air an robh mi ag ainmeachadh: "Concettina, thig agus faigh an reòiteag". Agus mar sin ghabh mi an cothrom, aig na h-amannan tearc sin, rudeigin math a mhealtainn.

O chionn ùine chuir an Dr Cosentino à Baceno nam chuimhne mion-fhiosrachadh a chaidh air chall nam chuimhne. Fhad 'sa bha an còmhlan a' cluich tro shràidean a' bhaile, dh'fheuch a' chlann ri dhol dhan chaismeachd. Ach gus an làthaireachd fhìreanachadh bha e riatanach "aithne" a dhèanamh air ball. Gus seo a dhearbhadh, bha a làmh na phòcaid seacaid aige. San dòigh seo lean mi m' uncail Michele, agus chùm Gianni Cosentino, mac tidsear bun-sgoile agus gun athair, a làmh ann am pòcaid ceannard na gang.

Ann am meadhan a' chogaidh, thòisich cuid de bhomaichean a' tuiteam ann an Novara. Ruith a h-uile duine air falbh agus ghabh cuid de luchd-eòlais fasnachadh rinn ann an Castrangia. Dhòmhsa b' e pàrtaidh a bh' ann oir b' urrainn dhomh a bhith ann an companaidh. Bho àm gu àm chluinneadh tu an fhèideag shrapnel. Thàinig an naidheachd uamhasach cuideachd gun deach mac sealbhadair bùth pastraidh Orlando a reubadh às a chèile le boma. Chaidh am màthair ann an Domodossola, a bha trom airson a 'cheathramh uair, fhàgail leis fhèin le Rosa agus Antonietta. Chaidh m' athair a ghairm air ais gu Sicily airson a bhith na Bersagliere. Beagan mhìosan às deidh dha falbh dh' ionnsaich e gun robh a màthair air nighean bheag leis an t-ainm Emma a bhreith agus gun robh e comasach dha tilleadh dhachaigh leis gu robh dùil aige a bhith saor le ceathrar chloinne.

Gu mì-fhortanach, nuair a ràinig e Domodossola fhuair e iongnadh searbh: bha Emma air sgur a bhith beò às deidh 12 latha. Dà latha às deidh sin bha aige ri tilleadh chun aghaidh. Beagan mhìosan an dèidh sin - b' e an àm de mhì-chinnt agus neo-sheasmhachd a bh' ann às dèidh 8 Sultain - fhuair e air falbh bhon t-seirbheis airm agus thill e a Novara a' feitheamh gus an tàinig an cogadh gu crìch gus a dhol còmhla ri màthair. Dh'fhosgail e bùth ghreusaiche beag. Gach latha chaidh mi ga fhaicinn. Diùid ach sgiobalta airson m' aois, bha an intuition agam gu robh m' athair a' dol a chadal le boireannach pòsta ach le fear san airm. Aon latha chaidh mi a-steach don oifis bogsa air an t-sràid shuas an cnoc ann am Piazza Bertolami. Bha an duine bhon ath bhùth a' cabadaich ri athair. Bhris mi le mo chlàr-amais agus mo chorrigan meadhanach a' comharrachadh sùilean m' athar a bha a' mealladh air mo màthair. Chaidh aig a nàbaidh air mo chumail air ais, agus thuirt m' athair le gaire " Thoir aire do do ghnìomhachas fhèin ". Ann an 44 rugadh balach le falt dorcha,

le falt dualach mar esan...

Ann am Badiavecchia dh' fhàs a sheanair taobh athar tinn le aillse stamag. Fhuair mi cead bho piuthar mo mhàthar a dhol ga fhaicinn. Thàinig mi sìos gu tric à Castrangia agus choisich mi am pìos ri taobh na h-aibhne. Tha cuimhne agam air anns an leabaidh, sìtheil. Bha seanmhair fhathast trang leis a' bhùth agus cha b' urrainn dhi mòran ùine a thoirt dhi. Chuir i meur ollaidh na làimh gus na cuileagan a chur air falbh, ach dh' fhàs e na bu mhiosa agus cha robh an neart aige tuilleadh agus chuir mi air falbh iad bhuaithe. Air 2 Samhain, 1944 aig aois 66 chaidh e gu neamh. Bha Dad fhathast ann an Sicily. Bha a bhràithrean an làthair aig an tiodhlacadh cuideachd.

Bho àm gu àm fhuair mi litrichean bho mo mhàthair. Ann an '45 thill athair gu Domodossola agus ann an '46 rugadh mo bhràthair Giuseppe.

Caibideil a ceithir - Ola, lìn chnap agus an droch-shùil

Bha cogadh a' dol air adhart air feadh an t-saoghail, bha conaltradh duilich, agus cha chuala sinn tuilleadh bho Mhàthair. Gu fortanach, chaidh m' athair a ghairm air ais gu Sicily anns a' Bersaglieri Corps agus nuair a bha beagan làithean saorsa aige thàinig e a chèilidh orm. Air sgàth a' chogaidh bha tòrr dhaoine air an dùthaich. Mar bu trice dh'fhuirich na daoine eas-chruthach airson còig latha deug, ach an uairsin bha am baile ann an cunnart bho bhomadh agus b' fheàrr leotha fuireach air an dùthaich fad na bliadhna.

Bho àm gu àm ghabh mi fasnachadh leis na daoine sin. Bha teaghlach ann le ceathrar chloinne a bha daonnan ann an deagh shunnd ged nach robh biadh aca. Chunnaic mi sannt mo bhràithrean aig an robh na h-uimhir de fhigean tiormaichte, agus nach tug do dhuine sam bith iad: ghabh mi dòrlach snog, agus thug mi gu dìomhair iad iad. Shàbhail mi cuid de na pònairean a thug iad dhomh airson bracaist dhaibh. Eadhon aran cruaidh: sliseag a chuir piuthar mo mhàthar na mo phòcaid mus deach mi dhan sgoil roinn mi leis a' chloinn sin agus mar mhalairt air sin thug iad dhomh pàipear airson sgrìobhadh air, thug iad orm

cluich air an t-slugadh agus thog fear dhiubh dèideagan, cathraichean agus leapannan airson liudhagan a thug i dhòmhsa agus a piuthar bheag, fhad 's a bha a piuthar bu shine a' dèanamh liudhagan rag dhuinn.

Thachair e air uairean gu'n deachaidh mi sios do'n abhainn, far an deachaidh na mnathan o'n cuairt a nigheadh an cuid aodaich le luaithe, agus sheas mi an sin a' sealltuinn le h-iongantas air an teine a bha air a lasadh a chum an uisge a theasachadh ann an soitheach air a chumail suas le da chloich mhoir.. Chan fhaca mi piuthar mo mhàthar a-riamh a' dèanamh na h-obraichean sin. Cha mhòr nach do nigh e no chaidh e chun na h-aibhne nuair nach robh duine ann gus nach nochd e an t-aodach glasach agus ro shalach aige.

Aig amannan eile chunnaic mi na boireannaich a bha a 'sgaoileadh an anairt air fhigh e aig an taigh air na clachan airson dhà no trì làithean. Fliuch iad e agus thiormaich iad e fon ghrèin loisgeach gus an do thionndaidh e geal. Bha piuthar mo mhàthar an-còmhnaidh gam ghairm dhachaigh ach chuir mi romham nach cluinninn. Aig àm a 'chogaidh, bha a nighean-cèile cuideachd air tilleadh à Turin le nighean bheag. A-mach à spèis do Salvatore, a mac, chaidh a làimhseachadh mar bhanrigh. Rè na h-ùine sin dh'fhuirich iad anns a' bhaile agus aig an àm sin thug an piuthar a-mach an siabann le fàileadh, tuàllan anairt, tiormaiche a' mhias, anart-bùird agus napcain airson deagh bheachd a dhèanamh. An àite sin bha mi air mo làimhseachadh mar sheirbhiseach, air mo chuir a ruith mhearachdan agus a' toirt uisge às an tobar, oir bha e na mhasladh aoigh a chuir.

Thàinig an Nollaig agus, a rèir cleachdaidhean a tuath, anns a 'mhadainn fhuair bean na bainnse tiodhlac brèagha bho Leanabh losa dhan nighinn aice: seata àlainn de phoithean is sàsaichean airson doll. Bha mi toilichte air a son, ach aig a' cheart àm bha mi

air mo chlaoidh le feirg leis nach robh na rudan sin riamh air tachairt dhomh. Bha mi a' fàs nas laige agus nas laige. Bha fìon-dhearcan ann, ach is anaoibhinn gan ithe: dh'fheumadh iad a bhith air am brùthadh airson an fhìona. Cha b' urrainn dhut ithe ach am fear a chaidh a ghoid bho na nàbaidhean. Bhiodh cnothan calltainn air an cruinneachadh ach airson an reic. Dh'ith mi cuid gu dìomhair mar an fheòrag anns a' choille. Cha do cheannaich mo bhràithrean bainne ach aig àm na Nollaige agus na Càisge airson briosgaidhean a dhèanamh agus chuir mi air falbh e le teaspoon fhad 's a bha e a' goil. Is ann ainneamh a bhiodh piuthar mo mhàthar ag ullachadh uighean friogais dhomh. Bha mi gu tric an dochas gu'm fritheadh i air mo shon e: - Cuireamaid air falbh e mar sin an uair a bhitheas cuid againn, agus an ugh a' breith a' dol seachad (b'e duine og bho Messina a bha dol mu'n cuairt a' tional uibhean 's gan toirt seachad mar ùr) urrainn an reic agus an t-airgead fhaighinn -. Chruinnich e uighean airson dà mhìos agus an uairsin reic e iad.

Is dòcha gu robh isean nan làmhan aig muinntir Messina a cheannaich na h-uighean. Dh'fheumadh na figean a bhith air an sgoltadh, cha b' urrainn dhaibh ach beagan ithe, agus an fheadhainn eile fhàgail airson tiormachadh sa ghrèin airson an reic no an glèidheadh airson a' gheamhraidh. Ann am mìos an Dàmhair, chaidh castan brèagha a dhèanamh san fheasgar. Nam biodh feadhainn rùisgte air fhàgail, dh' fhàgadh bràthair mo mhàthar iad air a' bhòrd anns an t-seòmar bhig (chan ann air an truinnsear ach air a' bhrat air a ghlasadh leis an ola a bha a' sileadh às an lampa) agus sa mhadainn, nuair a dh' èirich e aig ceathrar airson a dhol a dh' obair, dhùisgeadh e mi agus bheireadh e na castan dhomh agus chanadh e rium: "Tha bracaist agad". Dh'èist mi agus dh'ith mi iad leis an acras, ach bhlas iad mar ola agus gun teagamh thug iad cràdh stamag

dhomh. Bha uncail a' brag mun cuairt: - Tha gaol agam air mo bhràthar, bidh mi eadhon ag ullachadh castan dhi nuair a tha e fhathast fadalach air an oidhche -. Gu fìrinneach bha fuath aig m' uncail na shùilean. Air uairean bha iad buidhe, dearg- lasach an uair a dh' fhàs e feargach: ged bu bheag iad, thug na suilean ud ionnsaigh air 'aghaidh. Bha iad beag agus domhainn mar thuill chumhang le fuath a' dòrtadh a-mach annta. Aig an aon àm, thug dysentery agus cnuimhean buaidh. Bho àm gu àm thug piuthar mo mhàthar teaspoon ola dhomh. Tha seo a' cumail na cnuimhean air falbh, rinn i gearan gus a chreidsinn fhèin... an uairsin thòisich i leis a' "prichentu": - Mazzai un vermu gruossu quennu ìa pagana, ùa u mazzu chi sugnu all Christian. No Diluain a chluinneas tu, no Dimàirt a chluinneas tu, no Diciadain a chluinneas tu, no Diardaoin a chluinneas tu, no air Vinardì a chluinneas tu, no air Sabutu a chluinneas tu, matteia du jurnu of Easter u viermu sturdudu a tierra casca.-

(Mharbh mi cnuimh reamhar nuair a bha mi nam phàganach agus a-nis tha mi ga mharbhadh mar Chrìosdaidh. Air Diluain Naomh, Dimàirt Naomh, Diciadain Naomh, Diardaoin Naomh, Dihaoine na Càisge, Disathairne Naomh, madainn latha na Càisge tuitidh a' chnuimh ghoirt gu làr).

Chan eil fios agam ciamar a thàinig mi beò.

An seo tha sinn a 'fosgladh brannd.

Chaidh mòran bhliadhnaichean seachad agus bha cràdh stamag orm. Chaidh mi a dhèanamh x-ghathan le innealan meud rùm. Thug iad dhomh papa geal a dh'fhaicinn an robh ulcers sam bith ann. Gu mì-fhortanach, cha robh dad ri fhaicinn. Thuir an rada-eòlaiche gur e gastritis a bh' ann agus thug e beagan lasachaidh dhomh gus am pian a lughdachadh. Ràinig mi an ìre

far nach b' urrainn dhomh spàin de uisge a stobadh. Bha mi mu leth-cheud bliadhna a dh'aois. Mhol Paolo, caraid dha Armando à Piacenza, mo thoirt gu eòlaiche. Thàinig e cuideachd gu Dr Mazzeo. Cha b' urrainn don inneal gastroscopy a dhol a-steach nas fhaide na amhach. "Chan eil fhios agam ciamar a shàbhalas mi am boireannach seo," thuirt an dotair, "tha am pylorus dùinte." Dh'fhàg a h-uile duine a fhuair an gastroscopy an seòmar air an casan fhèin. Mise air streapadair le IV. Dh'òrdaich an dotair dhomh leigheas làidir airson dà mhìos. Nuair a thill mi cha deach an inneal seachad fhathast. Làimhseachadh eile eadhon nas làidire airson trì mìosan.

Còig mìosan às deidh a 'chiad tadhal thòisich an ionnstramaid a' briseadh tron pylorus. "Mìorbhail!" arsa an Dr Mazzeo. Aon uair 's gun deach an tiùb a thoirt air falbh chuir e mòran cheistean orm gus tuigsinn an robh e congenital no air adhbhrachadh. Thòisich mi a 'caoineadh: "Is dòcha gur e an ola a thug Zizi dhomh a-nis agus a-rithist airson na cnuimhean." Chuir an dotair a làmhan na fhuilt: "Ola? Agus tha thu fhathast beò! ". A 'leantainn air adhart leis an làimhseachadh, bidh mi a' toirt a-rithist an gastroscopy bho àm gu àm.

Taing don Dotair Mazzeo a shàbhail mo bheatha, a-nis bliadhnaichean às deidh sin is urrainn dhomh biadh a mhealtainn le dìreach beagan cungaidh cuibhreachaidh.

Nuair a chuir cuideigin fios thuice bhon balcony, chùm piuthar piuthar a ceann a' snìomh. Chomhairlich iad dhi an uairsin glainne bheag de ferroquine a thoirt air stamag falamh. Thug i a chreidsinn air an duine aice a cheannach agus sa mhadainn thug i glainne dhomh cuideachd.

A bharrachd air an sin, bha saobh-chràbhadh cuideachd a' riaghladh anns an taigh sin. Bha ceann goirt aig bràthair-athar

an-còmhnaidh bhon fhìon a dh'òl e, ach a rèir sin b' e droch-shùil cuideigin a bu choireach. Dh'fheumadh a' bhean a chumail air falbh: ghabh i truinnsear le beagan uisge, dhòirt i beagan salainn agus boinne ola, agus thòisich i an sin leis a 'phrichentu airson a' chinn-cinn: - Oglu biridittu, oglu santissimu, thig a dh'ionnsaigh an taighe seo agus cuir air falbh seo morocchìu, oglu biriditto, gabh a-mach agus ruith air falbh am mammucca seo ... (Ola bheannaichte, ola ro naomh, cuir a-steach don taigh seo agus ruith air falbh an droch-shùil seo, ola bheannaichte, làidir agus cuir air falbh an diabhal seo ...).

Leudaich an t-sleagh so de'n ola bheannaichte, a reir am beachd, an droch-shùil. Goirid an deigh sin dhòirt uisge air ceithir oisinnibh an t-seòmair agus dh' fhalbh a cheann.

Gus lotan a shlànachadh, chaidh lìn chnap-starra a chur còmhla ri ola, agus pìos beag feòil airson broth a dhèanamh. Bha am measgachadh uamhasach sin, thuirt iad, do-chreidsinneach! Sa mhadainn thug iad dhomh glainne uisge le magnesia. An ceann greiseag, a 'crathadh a h-uile càil, b' fheudar dhomh a dhol a-mach don fhuachd gus mi fhìn a shaoradh. Nuair a thàinig mi nas fheàrr chuir iad mi gu boireannach a rinn cleasan draoidheil: thomhais i mi bho cheann gu ladhar le snàthainn agus mo ghàirdeanan còmhnard leis an aon rud. Ma bha pìos a dhìth chuir e stad air bàs airson na bliadhna sin.

Eadhon ged a bhiodh creideamh aig na bràithrean nan dòigh fhèin ann an Dia, anns na Naoimh, anns a' Mhadonna. Gach bliadhna air 8 Sultain choisich iad gu Tindari, chun an tearmann coisrigte don Black Madonna mu dhà fhichead cilemeatair air falbh bhon bhaile. A-cheana bho aois còig bha agam ris a' pheanas sin a dhèanamh.

Aig àm nan taistealachd gu Comraich Tindari, an latha mus do rinn piuthar piuthar an cappini a-mach à luideagan. Chaidh

bràthair-athar gu sgiobalta a shealg agus thug e dhachaigh coineanaich neo dhà airson a chòcaireachd. Gus deagh bheachd a dhèanamh, dh' ullaich piuthar-màthar dearcan-feòir lìonta. Sheall e san sgàthan agus ghlan e aodann le clò. Aig an àm bha an t-òran "Càit a bheil zazà, mo bhòidhchead" ann an vogue agus fhuair mi an cleachdadh a bhith ga ainmeachadh mar "zizì".

Dh' fhalbh sinn gu Tindari mu aon-uair-deug 's an fheasgar gus an d' ràinig sinn briseadh an latha. Sgithichte agus sgìth air sgàth cho cugallach 's a bha mi, dh' iarr mi grunn thursan beagan uisge glan, ach cha do cheannaich iad e bho na stàilichean mar a h-uile duine sgìth eile: bha iad a' ciudha aig an aon fhuaran a bha faisg air an eaglais às an robh uisge teth a' sruthadh. cha do chuidich e gus an teas a shocrachadh. A rèir beul-aithris, cheannaich iad chickpeas, pònairean leathann agus pònairean cannellini, an uairsin chaidh iad gu aifreann, rinn iad ùrnaigh air a' Madinuzza agus air an t-slighe a-mach choinnich iad ri an co-bhaile agus càirdean mo athair. Mu mheadhon-latha chaidh sinn a dh' itheadh fo na craobhan ollaidh mu 'n cuairt. Tha e tàmailteach gun robh mi cho sgìth, an latha sin gu dearbh bha biadh blasta ann an-còmhnaidh gus deagh bheachd a thoirt air beulaibh charaidean. Anns an lòn bha coineanach fiadhaich air a bruich san àmhainn, a bhiodh an uncail gu tric a' dol a shealg oidhche no dhà roimhe sin, ubhal-ghortan lìonta agus piobair, fìon-dhearcan agus briosgaidean dachaigh. Airson tilleadh dhachaigh ghabh na caraidean dòigh còmhdhail: an càr no cairtean air an tarraing le eich. Choimhead mi, leig mi dheth a dhreuchd mu thràth airson tilleadh air chois. Nur a bha uncail ann a b' urrainn domh marcachd air each, air neo bha e goirt.

Caibideil a còig - Na comhachagan

Fhathast air cuspair creideamh, leis gu robh m' uncail na bhall de bhràtharachd, bha e mar dhleastanas orra a bhith ag aideachadh agus a' conaltradh air Didòmhnaich na Pailme ann an eaglais San Giorgio. Chaidh an deas-ghnàth a chumail aig còig sa mhadainn, dh'aidich an sagart an toiseach a h-uile duine ann an caibeal, agus an uairsin chaidh e a dh' ionnsaigh confessional nam boireannach.

Nuair a b' e tionndadh piuthar a h-antaidh a bh' ann, air an robh seile mhòr dhubh, thug i an t-aodach faisg air a' chliath gus i fhèin a chòmhdach cho mòr 's a b' urrainn dhi: bha e coltach gum feumadh i inhaladh chamomile a ghabhail. Dh' aidich e 's an uair: - A nis 's e ur turns a th' ann - thuirt e rium. Ged a bha mi airson aideachadh a dhèanamh tron bhliadhna cha b' urrainn dhomh. Thuirt piuthar mo mhàthar rium: "Cha bu chòir dhut magadh a dhèanamh air an Tighearna, tha aon uair sa bhliadhna gu leòr, air neo chan eil thu airidh air an aoigh a ghabhail oir faodaidh tu peacachadh eadhon le do shùilean."

Timcheall naoi uairean Aifreann Naomh, comanachadh agus dachaigh dìreach. Mar as àbhaist, airson adhbharan beaga, thòisich bràthair a h-athar a' mionnachadh agus bha casadaich nearbhach oirre. Thachair seallaidhean do-labhairt: nam biodh an

latha sin airson adhbhar air choireigin a' cur feum air, cha b' urrainn dhaibh smugaid a thilgeil, air neo thilgeadh iad an Tighearna as am beul. Nan tachradh e le mi-fhortan, bheireadh e mullach an t-siuga, spionadh e a-steach e agus òladh e an leaghan a-rithist le uisge is siùcar. Air an t-Seachdain Naoimh, dh'fhuirich daoine anns a' bhaile eadhon air an oidhche gus searmonan feasgair a chumail leis a' mhanach. Air Diardaoin chaidh an colombe ullachadh, taois bhriosgaidean ann an diofar chumaidhean le uighean cruaidh air an goil le uisge agus anella, tàthchuid dathaidh puinnseanta. Air Dihaoine na Càisge anns a' mhaduinn trasgadh thadhail sinn air na h-eaglaisean uile air an sgeadachadh le sprouts cruithneachd, an sin shluig sinn trì duilleagan ogha (luibh-leighis le fàile dian) a bha cinnteach gu robh mathas fad na bliadhna againn.

Cha robh agad ri bhith ag obair tron latha gus an losa a Cheusadh a ghoirteachadh a sheachnadh, nan robh thu a' fuaigheal an t-snàthad a' gath, nam faiceadh tu gu robh cunnart ann gun goirteadh tu do bhodhaig, is mar sin air adhart. Airson an latha sin, ge bith dè a rinn mi, cha robh mi eadhon air mo bhualadh, air neo bhiodh ìosa a 'caoineadh. Aig aon-uair-deug Disathairne bha Aifreann na Sìthe agus an Aiseirigh. Thug a' chlann uile leo chalmanan airson beannachadh an t-sagairt fhaighinn agus an uair sin ithe. Cha b' urrainn dhomh a-riamh an sàsachadh sin a thoirt air falbh oir bha agam ri mo chalman a shàbhaladh le dà ugh airson an turas sgoile a chaidh a chuir air dòigh Dimàirt às deidh na Càisge. Bha agam ri ugh a thabhann don tidsear. Air latha na Càisge cheannaich iad dhomh uan beag air a dhèanamh le pasta rioghail, am fear as lugha gus nach caitheadh tu cus. Bha an t-uncail cho geur 's gun do shìn e a bhrògan leis an t-sùith bhon phana a bha air an teine. Nam biodh fios aig piuthar mo mhàthar gu robh obair deiseil agus gun do

phàigh iad air a shon, chomhairlich i dhomh: "Faighnich do bhràthair-athar an tug e an t-airgead."

Cha mhòr gum feumadh i fhèin agus mise a bhith ga ghràdhachadh mar dà thràill bheag gus an deach a ghluasad agus thug e deich lire dhi agus còig dhomh. Cha b' urrainn dhomh m' airgead a chosg oir bha e gu bhith dhan bhanca mhuc. Aon uair 's gun do dh'innis mi dha piuthar mo mhàthar gu robh mi airson an crannchur a chluich. Dh' aontaich i leis gu robh i an dòchas buannachadh. 'S e breug a bh' annamsa. Ann an da-rìribh bha mi cuideachd a' faireachdainn gu robh mi lag ann an aodach an taca ri mo cho-oileanaich: bha sgiortaichean aca, ach cha do chòrd piuthar mo mhàthar riutha agus b' fheudar dhomh dreasaichean slàn a chaitheamh. Bha stocainnean glùine cotan geal, donn no gorm orra uile, bha agam ri dhèanamh leis na stocainnean a rinn i ann an orains, dath a chosg nas lugha na an fheadhainn eile. Bha mi gan caitheamh os cionn na glùine le taic bho chòmhlàn elastagach, ach b' e an duilgheadas as motha, gun chas, gun do ràinig iad suas chun an ankle. Thairis air bha mi a' caitheamh paidhir stocainnean goirid le lùban. Bha mi mar-thà air an iomall gu leòr agus bha agam ri seasamh a-mach airson m' aodach cuideachd. Leis na còig lire bha mi an dùil paidhir stocainnean nas fheàrr a cheannach a bhithinn a' caitheamh sa mhadainn mus deach mi a-steach don chlas. Bha a' bhùth dùinte an latha sin. Cha b' urrainn dhomh a dhol dhachaigh leis an airgead oir bhiodh piuthar mo mhàthar air a lorg. Smaoinich mi air am falach fo chloich air an t-slighe mhuile. Bha an t-uisge ann air an oidhche agus, air a dhèanamh de phàipear, chaidh iad às a chèile gu tur, oir thuig mi an ath mhadainn nuair a chaidh mi gan toirt air ais.

Chaidh còig latha deug seachad agus dh'fhaighnich piuthar mo mhàthar dhomh an robh mi air an crannchur a bhuannachadh.

Fiù 's an uairsin cha robh mi onarach agus thuirt mi tha. Cha tàinig an t-airgead sin a-riamh. Air Dihaoine na Càisge, rè a' chaismeachd mar urram do Our Lady of Sorrows, a' coinneachadh ris an tidsear dh' iarr e mìneachadh oirre. Bha mi a' bàsachadh le nàire. Gu nàdarra cha robh i mothachail air a h-uile càil, agus mar sin fhuair mi dà slap bho piuthar mo mhàthar fo a fìor dhroch shealladh. Bha mi daonnan a 'dol dhan sgoil deònach, ach le droch thoraidhean. Cha robh duine gam thuigsinn agus bha mi an-còmhnaidh air mo bhrosnachadh le molaidhean, agus mar sin bha mo mhàthair socair gun tug iad orm sgrùdadh a dhèanamh an-còmhnaidh. Bha mi ceart gu leòr le dìreach an cat, gus aon latha thill am bràthair-athar às a' bhaile le beagan tripe agus thug am beathach pìos airson a bhiadhadh. A' gabhail musgaid a dh'fhàg na saighdearan, mharbh e e air an dùthaich fhosgailte. Bha e na bhriseadh dùil mòr dhomh.

Aig àm bualaidh chaidh mi a bhuaibh a' ghràinean cruithneachd agus an eòrna a bha air fhàgail air iodhlann nan nàbaidhean, chuir mi ann am poca iad agus thug mi gu muileann Mrs Tindara air an abhainn iad. Thug mi an uair sin a' mhin gu Novara gu co-ogha mo mhàthar a chaidh, a bhith na banntraich le dìthis chloinne bheag, a chruinneachadh fiodh anns a' choille sa mhadainn agus a' lasadh an àmhainn a dheasachadh arain dhaibhsan a thug a' mhin leatha, a' cosnadh beagan airgid agus beagan arain do'n chloinn.

San t-Sultain, nuair a bha na figearan aibidh, dhìrich mi na lusan agus thagh mi na measan blasda, gan cur ann am basgaidean canan crochte le dubhan bho na meuran. Chaidh na figean a ghearradh agus fhàgail airson tiormachadh sa ghrèin air ceann-bhrat. An ceann beagan làithean dh'fhàs iad tioram. Air an cur ann am basgaidean mòra bha iad gan ithe sa gheamhradh. Anns na h-amannan breagha sin, thàinig a 'Bh-Uas Maria,

nàbaidh bhon dùthaich, a dheasachadh nam figean tioram. Chaidh mi a chèilidh oirre gu tric. B' i màthair mòran chloinne. Bha fear dhiubh, Carmelo, epileptic. Bho àm gu àm cha robh e ri lorg tuilleadh. Chaidh am màthair draghail a choimhead air a shon agus chaidh mi còmhla rithe cha mhòr a' faighinn spòrs.

Nuair a bha mi sa chòigeamh ìre, dh'iarr an tidsear oirnn innse dha ar pàrantan gun toireadh i sinn dhan taigh-dhealbh a dh'fhaicinn am film "The Little Alpine". Na bràithrean: "Cha tèid thu a dh'fhaicinn an sgudal sin." Bha mac peathar an t-sagairt mu choinneamh air cluinntinn: "Feumaidh tu a chuir, chan fhaca mi e nas motha." An uairsin chaidh an gluasad agus bha e comasach dhomh a dhol.

Bha pasgan air ruighinn bho mhàthair le siùcairean. Bha mi air feadhainn a thoirt dhan sgoil. B' e àm gorta a bh' ann agus bha fiù 's siùcairean gann. Bha piuthar mo thidsear a' teagasg ceathramh ìre fhad 's a bha mi sa chòigeamh ìre. Dh'iarr i siùcairean airson nighean bheag a bha na bu bhoichd na mise a bha tinn agus dh'fhàg mi iad uile dhi.

Ann an 1945 thill m' athair gu Domodossola. Chunnaic mi a-rithist e sa Ghiblean 1946 agus còmhla ris bha mo mhàthair a bha an dùil ri leanabh.

Chuir mi seachad mu dheich latha sona còmhla ri mo phàrantan. Bhiodh mi tric a' dol a chèilidh air mo shean-phàrantan agus mo bhràithrean, agus mar sin dh' ith mi na bha mi ag iarraidh agus dh'òl mi tòrr sodas bho mo sheanmhair a reic iad. Aig a' cheann thall bha mo mhàthair airson mo thoirt leatha gu ceann a tuath na h-Eadailt, ach thug piuthar mo mhàthar, an-còmhnaidh meallta agus fèin-thoileil, cinnteach dhi gum fàgadh i mi còmhla rithe. Bha mi sa chòigeamh ìre, an-còmhnaidh a' strì leis cho cugallach 's a bha mi. Rè làithean nan deuchainnean thàinig an naidheachd mu bhreith a bhràthar

bhig. Gu tur toilichte, ach brònach aig an aon àm, ghlaodh mi le aobhneas agus pian. Is dòcha gur ann air an adhbhar seo a bhrosnaich an tidsear mi ged nach robh mi air mo bheul fhosgladh rè nan deuchainnean. A' bhliadhna sin stèidhich iad roinn àrd-sgoile sa bhaile agus bha cha mhòr a h-uile co-oileanaich agam air ullachadh airson na deuchainnean inntrigidh airson a dhol a-steach. Dhòmhsa cha robh cothrom ann: bha mo bhràithrean cinnteach nach robh ach comhachagan a' frithealadh an seòrsa sgoil sin. Gu dearbh, nuair a chrìochnaich iad àrd-sgoil bha aca ri dhol gu Messina airson ceuman maighstir. Dh'fheumadh mo phàrantan smaoineachadh air an airgead a chuir airson nan leabhraichean, cha bhiodh iad air cosgaisean sam bith a dhèanamh. Chùm mi a' caoineadh oir bha mi airson leantainn air adhart le mo chuid ionnsachaidh. Thug iad an uairsin cothrom dhomh clàradh air a' chùrsa proifeasanta dà bhliadhna, seòrsa de dhroch sgoil mheadhanach a mhaireas dà bhliadhna. Chaidh na daoine bochda ann, co-dhiù ghabh mi ris. A' coiseachd air ais 's air adhart, madainn is feasgar chaidh mi dhan chùrsa. Bha an sgoil measgaichte: thog na fireannaich a bu mhiosa an làmhan an aghaidh an stiùiriche a bha a 'teagasg matamataig, chuir iad cuideachd air falbh na tidsearan Eadailtis agus Frangach. Bha obair-taighe air a theagasg dha na caileagan agus eòlas àiteachais dha na fir. Ann an da-rìribh, cha do dh'ionnsaich sinn dad idir. Bha mo phrothaid math a bhith diùid agus le tart mòr airson ionnsachadh.

Ro dheireadh na bliadhna sgoile bha na tidsearan air ar ullachadh airson taigh-cluiche carthannais. B' fheudar dhomh sealladh a dhèanamh air a sgeadachadh mar urchin sràide. Bha bonaid bràthair-athar ann, bha na shorts a dhìth. Nuair a thuirt mi ri piuthar mo mhàthar, dh'èigh i: "Is amadan a th' annad a bhith a' cur suas bannan." Cha do chaill mi mo chridhe: chaidh mi gu

Liezza, bean a' borbair, a dh' iarraidh briogais a mic air iasad. Mar sin air feasgar a' chuir mi aodach mar urchin sràide, am measg mòran moladh agus eu-dòchas mo bhràithrean, a bha an làthair anns an luchd-èisteachd airson an tachartais.

Gu mì-fhortanach, chaidh eadhon an dà bhliadhna sin seachad agus chuir mi crìoch air an sgoil gu bràth a' smaoinichadh gun robh mi air fuireach cho aineolach agus nas motha na bha mi roimhe.

Caibideil a sia - Thoir maitheanas dhomh (Solas nan rionnagan)

Bha mi dusan bliadhna a dh'aois nuair a thàinig mo mhàthair a chèilidh orm anns an Lùnastal còmhla ri m' athair agus mo bhràthair beag a chunnaic mi airson a' chiad uair. Le bhith a' faicinn an aodann beag aige rinn mi toilichte agus tha cuimhne agam air an latha sin mar aon den fheadhainn as fheàrr nam bheatha. Bha mo pharantan a' rùnachadh mo thoirt leo gu dhol air ais do'n sgoil, ach chuir piuthar mo mhàthar as a' bheachd iad air an uair deug: chuireadh i mi gu bhi 'n a ban-rìghinn leis an dùil a' mhalairt ionnsachadh gu maith. Agus mar sin thachair e, an aghaidh mo thoil. Dh'fhalbh mo phàrantan agus dh'fhuirich mi ann an Sicily mar amadan. Bho sin a-mach cha robh fois agam agus bha mi an-còmhnaidh ag èigheach ann an dìomhaireachd. Thuirt mo bhràithrean nach biodh mo phàrantan gu cinnteach air mo ghràdh mar iadsan, gun robh iad air mo thogail mar nighean (bhiodh nighean gu cinnteach air a dhol tron aon phian riomsa). Aon latha chaidh piuthar m'athar do 'n bhana-mhaighstir a b' fhearr a bha 's a' bhaile, far an d' ionnsaich mo mhathair a' cheird cuideachd, a dh'fhaighneachd dhith an toireadh i m' fhasdadh. Fhreagair an dreasair gu robh ochdnar nighean aice

mu thràth agus nach b' urrainn dhi an àireamh àrdachadh. An ath latha thug piuthar a h-athar uighean dhi gus a toirt a chreidsinn oirre agus thuirt i: - Thig air ais ann am mìos, is dòcha gu bheil fear de na preantasan a' falbh gu Turin agus tha àite fhathast saor airson do nighean -. Gu sgiobalta, às deidh mìos chuir piuthar mo mhàthar chun obair-lann mi. Chuir a' bhean òg, nach robh nas fhaide na meatair gu leth a dh' àirde, fàilte orm: "Ceart gu leòr, bheir mi leat oir tha mi a' faireachdainn duilich dhut, tha mi a' smaoinichadh gum b' fheàrr leat tighinn thugam seach fuireach air an dùthaich còmhla ri do phiuthar." Cha robh e gu tur ceàrr ann a bhith a' smaoinichadh sin. An ath latha aig ochd nochd mi. "Tòisich a' sguabadh an obair-lann, "thuirt e rium," an uairsin nighidh tu an làr. " Bha an sgeulachd a' tòiseachadh a' crathadh orm. Thòisich mi air glanadh mar a b' fheàrr a b' urrainn dhomh. Bha mi beag ann an inbhe, bha mi dusan bliadhna a dh'aois, ach bha mi a 'coimhead ochd.

Cha robh fios agam ciamar a nigheadh mi an làr: air an dùthaich bha e air a dhèanamh de chloich agus anns a 'bhaile, far an robh leacan, cha do nigh piuthar mo mhàthar e gus nach toireadh i a-mach iad. Dh' fheuch mi ri mo dhìcheall a dhèanamh, ach thug an seamstress asal orm oir cha robh mi air nighe gu math. Aig naoi uairean ràinig an luchd-obrach agus thòisich iad air ùidh a ghabhail anns a 'chùis ùr (nighean bheag). Sheall iad uile orm le àile truas. Chuala mi na h-òraidean aca agus chuir e iongnadh orm gun a bhith eòlach air rudan riatanach nam beatha. Bho àm gu àm thug iad beagan obraichean seamstress dhomh, rudan nach bu toil leam a dhèanamh, an-còmhnaidh searbh mu dheidhinn nach b' urrainn dhomh sgrùdadh a dhèanamh. Bha taobh math air an latha: aig meadhan-latha, gun a bhith a 'tilleadh chun na dùthcha, dh' ith mi gu sàmhach aig an taigh, sgaoil mi napcain air a 'bhòrd, chuir mi glainne air dòigh, am botal uisge

agus truinnsear. Ann an ùine ghoirid, airson pìos arain cruaidh agus càise ithe chòrd e rium a bhith a' suidheachadh a' bhùird mar a h-uile duine àbhaisteach. Às deidh lòn chaidh mi gu nàbaidh a bha naoi bliadhna na bu shine na mi agus a bha na neach-gleidhidh. Chuidich i le bhith a' fosgladh mo shùilean gu mo naivety. Bha a màthair, piuthar le casan ailbhein agus fear eile neo-dhligheach a' fuireach còmhla rithe.

Aig amannan thug iad cuireadh dhomh bobhla brot fhaighinn. Dh' iarr an t-uachdaran orm a cuideachadh le bhith a' dèanamh obair-ghrèis thar-fhuarach air aodach cloinne. Aon uair 's gu robh èiginn de bhròn orm agus dh'fhàg mi an obair leth-dhèante. Uair eile, a dh'aindeoin sin, thug mi an luathre bhon fhrasair agus chuir mi air an staidhre e. Thuirt iad: "Cò tha ann? An glac mi galar?". Mu dheireadh thuig iad mi agus thug iad maitheanas dhomh.

Aig amannan chaidh mi suas gu cailleachan-dubha taigh nan dilleachdan Antoniano a chluich leis na dilleachdan. Bha farmad beag agam riu a chionn gun do chaith iad an laithean an ordugh. Dh'ith iad leis a' bhòrd an-còmhnaidh air a dheagh shuidheachadh, an uairsin chluich iad agus mu dheireadh aig amannan suidhichte choisrig iad iad fhèin do dhiadhachd Dhè le bhith ag ùrnaigh. Bha mi a' smaoineachadh: - Gu fortanach dhaibh, chan eil am pàrantan aca tuilleadh agus a dh' aindeoin sin tha iad a' fuireach gu math leis na cailleachan-dubha, fhad 's a tha pàrantan agam ach tha ormsa a bhith a' fuireach leis na bràithrean uamhasach sin -. Gun fhios dhaibh, gus ceasnachadh dòrainneach às deidh sin a sheachnadh, bho àm gu àm chaidh mi a chèilidh air piuthar màthar a bha a' fuireach anns a' bhaile. Dh' iarr mi oirre airgead airson litir a chuir gu mo phàrantan ag iarraidh orra mo thoirt leotha.

Anns an t-Samhain gach bliadhna thug iad mi gu fèill Sant'Ugo

a bha a' gabhail àite ann am Piano Vigna. Anns an àite seo chuir na seanairean is seanmhairean air bhonn seada far an do dheasaich iad feòil grilled agus isbeanan a bhiodh iad a' reic còmhla ri glainne math fion. Dhòmhsa b' e cothrom a bh' ann a bhith còmhla ri mo chàirdean athar, deagh fheòil a mhealtainn agus sòda dathte òl, coimhead air na stàilichean a' reic braziers, lanntairean, poitean crèadha, quarts agus bumbaelli.

An ath latha chaidh sinn a-rithist gu Badia Vecchia airson cuirm Sant'Ugo, aifreann, caismeachd bheag agus an uairsin a-rithist gu bùth mo shean-phàrantan a thug seachad isbean, aran agus sòda dhomh, dhòirt seo bho bhotal beag dùinte le ball. aig an taobh a-staigh.

Aon uair ron Nollaig chaidh sinn gu Messina airson 3 latha. Chaidil sinn le caraid. Cha bu toil leam i rud beag: thuirt i ri bràithrean a h-athar gun do ghoid i uighean bho thuathanach aig a' mhargaidh, a' cur dragh oirre. Bha mi air ionnsachadh ann an catechism nach bu chòir dhut a ghoid. Anns an fheasgar chaidh sinn le mo nighean gu duin'-uasal a rinn iomhaighean. Airson a bhith fialaidh, thug mo bhràithrean airgead dhomh airson an ceannach. Air bòrd greased Castrangia bha e comasach dhomh sealladh breith a thogail. Le geugan asparagus agus beagan flakes cotan chruthaich mi bothan. Air an fheasgar chòrd e rium faireachdainn dà choinnle a chaidh a chruthachadh le sligean cnò-chnò air am bogadh ann an ola agus pìos sreang ri taobh Baby Jesus. Bha Uncail Michele cuideachd a' cur luach air a' bheachd agus bha e airson duais a thoirt dhomh: "Ntoia, craiceann dà phiorran biorach", agus chaidh piuthar mo mhàthar gan toirt fon leabaidh far an robh iad gan cumail.

Nuair a stad mi a chadal ann an Novara a-mhàin, aig àm novena na Nollaige chaidh mi còmhla ri mo nàbaidh Antonietta chun t-seirbheis a chaidh a chumail aig 5 sa mhadainn ann an

eaglais Annunziata. Aig cùl na h-eaglaise thug an sagart seachad na cathraichean airson cìs. Thug sinn bhon taigh iad. Air ar slighe air ais thadhail sinn air Carolina, bean-nighe an innleadair, a bha mar-thà ag obair tràth sa mhadainn fon staidhre. Aig an àm sin bha i mu thràth air a dhol a tharraing uisge bho fhuaran San Francesco le cairtealan mòra, gus an tuba fiodha a lìonadh. Thuirt e: "Caùsi, fuirich an seo, tha mi a' dol a dh'fhaicinn an robh briosgaidean air fhàgail aig na daoine uasal a-raoir, gus am faigh thu bracaist". Cha mhòr nach do thill e air ais falamh. Thug mi cuireadh do Antonietta a thighinn a-steach agus las sinn am brazier. Nuair nach b' urrainn dha Carolina dad eile a lorg ri ithe chaidh mi don chidsin a dh'iarraidh pìos arain cruaidh agus glainne uisge "bumbaello". Stad sinn gu 8 gus doilies a dhèanamh, agus an uairsin thuirt sinn soraidh slàn: chaidh mi chun bhùth-obrach, chaidh Antonietta chun taigh aice gus a màthair a chuideachadh oir b' i an aon nighean le 8 bràithrean.

Ann an Novara a-mhàin bha mi a' faireachdainn mar shaoranach. Nuair a chaidh mi a chèilidh air seanair Turi ghlan mi na h-uinneagan aige agus thug e dhomh "srea" (tip). Chaidh mi a cheannach snas ìnean. Cheannaich mi solvent cuideachd airson a thoirt air falbh nuair a mhothaich mi gun coinnich mi ri mo bhràithrean. Chleachd mi pùdar talcum mar phùdar. Mo thruaighe: aon latha dh' fhàg mi air m' aghaidh e agus chaidh mi tro na trioblaidean, na slapagan agus na masladh agam. "Càite an d' fhuair thu an t-airgead airson an sgudal sin?". Agus thuirt mi: "Nach fhaic thu am flùr a th' ann?". Aig an aon àm, bha na nàbaidhean air gluasad gu sgìre eile. Aon latha thug iad cuireadh dhomh a dhol dhan t-soircas. "Chan eil airgead agam..." thuirt mi. Thug iad iasad dhomh. Anns an fheasgar bidh seòladairean chun obair-lann gus an taisbeanadh a mhealtainn: muncaidhean air an trapeze, clann air eich, ailbhein, clowns, rudan nach fhacas

a-riamh roimhe. Gu mì-fhortanach bha agam ri 8 lire fhaighinn.

Beagan làithean às deidh sin, fhad 's a bha mi a' dol gu Castrangia, ann an San Salvatore choinnich mi ri màthair neach-sgoile le poca làn de ghlasraich a chaidh a cheannach bho na tuathanaich. Dh'fhaighnich e dhomh am b' urrainn dhomh a dhol air ais dhan bhaile (air sgàth an inntinn a bh' aig an àm bha nàire air a dhol don cheàrnag leis a' bhaga aige!). Dh' aontaich mi, a' smaoineachadh beagan airgid a dhèanamh leis a' chomhairle. Gu mì-fhortanach, nuair a ràinig i an taigh aice le duilgheadas, thug i duais dhomh le ceithir cnòthan-cnòimhe. Cha do chaill mi cridhe. Choisinn mi lira le bhith a' reic doily ri boireannach à Fantina. Thog mi Pinocchios cairt-bhòrd le casan is gàirdeanan air an gluasad le sreang. Cheannaich cuid de chloinn iad airson beagan sgillin. Beachd eile: speuclairean-grèine airson clann bochd. Bha mi a' coimhead airson còmhdach candy dath soilleir air beulaibh nam bàraichean. Le pàipear siùcair gheàrr mi a-mach am frèam agus b' urrainn dhomh sgillinn eile fhaighinn air ais. Às deidh dà mhìos fhuair mi air ais an 8 lire.

Dh'fheuch an seanair, a dh'aindeoin aois adhartach, a' chuing agus an hernia a bh' aige bho aois còig, ri tarraing air fhèin air an dùthaich, oir cha mhòr nach deach an nighean aige a chèilidh air. Bha e ceart gu leòr ann an dà mhìos an t-samhraidh nuair a thàinig a nighean-cèile à Messina: nigh i an t-aodach aige agus thionndaidh i an taigh bun os cionn gus a ghlanadh de gach rud a bha air cruinneachadh tron bhliadhna.

'N uair a choinnicheadh sinn theireadh e rium: " 'S e mhasladh a th' aig piuthar do mhàthar, cha'n urrainn thu toirt air bodach bochd a leithid sin a dh'fhulang ann an salachar." Anns an fheasgar chaidh mi gu aithris, ach rinn piuthar-màthar càineadh air a piuthar-chèile: - Tha i na saoranach, faodaidh i

smaoineachadh dhi fhèin dè a tha i ag iarraidh -. Agus fhreagair mi: "Tha thu ceart, chunnaic mi an glanadh a nì thu: nigh thu fiù 's an urinal le searbhag agus dh'fhàs e gleansach a-rithist." Aig an ìre seo thug e slap dhomh oir cha bu chòir bruidhinn mu na rudan sin agus bha mi tàmailteach.

Aon latha thug mo sheanair beagan airgid dhomh agus cheannaich mi leabhar òrain air an robh na caileagan sa bhùth-obrach a' bruidhinn. Airson ùine fhuair mi air falach e, ach aon fheasgar cha robh ùine agam agus an uncail, an dèidh mothachadh, thòisich e a 'mionnachadh: - Fiù' s an sgudal grànda seo, a-nis tha thu a 'fàs na bhurraidheachd -. Aig na briathran sin thilg mi na aghaidh e mus do rinn e sin. Chaill e sealladh air an ar-a-mach agam, tharraing e sìos crios mo bhriogais agus thòisich e ri mo bhualadh gu fòirneartach. Bha mi mu thrì bliadhna deug a dh'aois agus b' i an aon uair a thuirt e ri bhean: - Chuala mi gu bheil bean-uasal a' falbh airson ceann a tuath na h-Eadailt, thig còmhla ri do nighean dhan bhaile agus cuir leatha i gu a pàrantan -. Aig an àm sin bha mi a' faireachdainn toilichte, dhìochuimhnich mi eadhon pian nam buillean a ghlac mi, an uairsin chaidh mi agus shuidh mi air an fheur gu smaoinichail. Bha dorchadas a' tòiseachadh a' tuiteam, shaoil mi, mar a bha faileas na h-oidhche a' sruthadh a-steach do gheugan nan craobh agus gaoth aotrom, fhuar a' tighinn a-nìos às an abhainn.

Lean mi an aghaidh craobh cnò-chnò agus thuit mi nam chadal a 'coimhead air na sgòthan. Bha mi a 'bruadar mòran, swarm de aislingean dathte. Chuir gaoth aotrom dragh air m' aodann. Dh' fhosgail mi mo shùilean agus gu h-annasach bha gaol agam air an àite sin air an robh gràin agam a-riamh agus thuig mi airson a' chiad uair le iongnadh nach robh e air a shoilleireachadh ach le solas nan rionnagan. Leig mi leam fhìn a dhol a-steach don staid

trèigsinn seo, bhruadair mi a-rithist. Chaidh toileachas mar lionn dìomhair a-steach don bhith bheag agam tuiteam air falbh. Cha robh mi nam leanabh milis. Bha mo chasan air an ruagadh, a chionn gu'n robh iad air coiseachd air molaibh geur an t-srutha, ach bha mo chorp uile, agus eadhon m' anam, a nis cleachdta ri bhi 'cur an ceill gach ni a dh' fhaodadh a bhi milis agus maoth. Ach tha mi ag aideachadh gun robh an cadal goirid sin mìorbhaileach an fheasgar sin agus nach do lorg mi tuilleadh e. Is dòcha gur e sin as coireach gu bheil cuimhne agam fhathast air. Gu h-obann chuir làmh na laighe air mo ghualainn, thàinig piuthar-màthar Antonia agus na slighe fhèin, dhùisg mi gu h-obann: "Rachamaid dhachaigh. Nuair a ruigeas sinn, pògaidh tu làmh bràthair athar agus innis dha - Feuch an toir thu mathanas dhomh -". Agus mar sin bha.

An fheasgar sin chaidh mi dhan leabaidh air chrith, cha b' urrainn dhomh cadal an oidhche sin agus chuir mi seachad na h-uairean a' feitheamh ris an latha. Nan sleamhainn a-steach do chadal gun a bhith mothachail air, bhithinn gu h-obann a' gabhail iongnadh mar gum b' ann le gairm no le crathadh mothachaidh, a dh' fheumadh mi a bhith dùisg agus ann am pian agus nach tug faochadh dhomh. Chuir mi seachad a' chòrr den ùine le mo shùilean fosgailte, a' sgrùdadh na h-uilebheistean a tharraing dorchadas na h-oidhche air na ballachan agus, gun an neart agam dad a dhèanamh, ghlaodh mi agus ghlaodh mi. Ach cha b' e glaodh brònach a bh' ann, b' e rud eile a bh' ann nach b' urrainn dhomh fhaicinn. An ath latha cha deach mi dhan obair-lann oir bha mo bhodhaig coltach ri mapa, bha e cho brùideil. Thill mi dìreach às deidh seachdain nuair a thòisich na soidhnichean a' seargadh.

Caibideil a seachd - Emilia

Feasgar na Sàbaid chaidh mi gu taigh nan dilleachdan còmhla ri cuid de charaidean: mhìnich cailleachan-dubha an Soisgeul dhuinn ann an dòigh snog le fealla-dhà iomchaidh. Tha e na thoileachas dhomh an uair sin a chaitheamh gu toilichte. Aon latha dh'innis e dhuinn gun ruigeadh easbaig Messina san Dàmhair airson na Daingnichean.

- Tog do làmh ma tha thu ag iarraidh an t-Sàcramaid seo gus an urrainn dhomh innse don àrd-shagart Monsignor Salvatore Abbadessa - Gun fhios agam dè a nì thu, thog mi mo làmh le eagal. Beagan làithean às deidh sin thuir mi ri zizi. Bha nàire oirre: bha againn ri coimhead airson godmother. Mhol mi nighean fear a' phuist, Miss Rina, tidsear òg. Ciamar as urrainn dhuinn faighneachd dha? An ath latha chaidh sinn chun an taighe aice agus dh' aontaich i. Air 9 Dàmhair, 1948 feasgar chaidh mi còmhla ri mo charaidean don Eaglais Mhàthair gus aideachadh. An ath latha chaidh mi 's a' mhaduinn gu tigh mo mhàthar, a thug dhomh bann-làimhe filigree air fhisge le cridheachan beaga. Thòisich mi ri gairdeachas. Aig 11 chaidh sinn dhan eaglais. Ràinig an t-easbaig agus thòisich e air an Aifreann Naomh a chomharrachadh. Rè na h-ùine seo chaidh sinn a-steach don ionad mheadhanach agus aon às deidh aon dhearbh e sinn. Aon

uair 's gu robh an Aifreann seachad, cha tug na bràithrean eadhon cofaidh dha màthair-chèile. Chuir iad fàilte oirre le bhith dìreach ga h-ainmeachadh mar "commar".

Tha cuimhne agam, eadhon mar leanabh, nuair a thill sinn à Castrangia, mus do ràinig sinn am baile bha caibeal coisrigte don t-Slànaighear. Stad an zizì airson mionaid agus thuirt i le guth àrd "oh màthraichean, o màthraichean...". Bha mi a' smaoineachadh gur e ùrnaigh a bh' ann. Nuair a dh'fhàs mi na bu shine thuig mi gu robh e an àite a bhith a 'gairm a màthair a chaochail, oir bha an cladh dìreach os cionn a' chaibeil. Cha robh mi riamh air tadhal air a' chladh oir cha deach zizì fiù 's airson fèill nan Naomh. Bha fios agam aig an àm sin gun do cheannaich daoine flùraichean bhon Bh-Uas Signorino ann an àite ris an canar "Fussadello" agus chaidh iad cha mhòr ann an caismeachd gus uaigh an luchd-gràidh a sgeadachadh. Aon uair mhol mi zizì: "Carson nach tèid sinn a chèilidh air uaigh do màthar cuideachd?".

Fhreagair i gum biodh i duilich. - Tha e feumail "màthraichean - màthraichean" a ghairm mura h-eil thu airson eadhon flùr a thoirt dhi. - Aig na briathran so cha mhòr a ghluais e. Chaidh sinn gu Fussadello airson chrysanthemums a cheannach. Air Latha nan Naomh Uile chaidh mi a ghairm seanair Turi gus ar toirt gu uaigh "màthraichean", dhòmhsa seanmhair Rosa. Bha mo sheanair air an tuama sin ath-thogail o chionn ghoirid oir aig àm a' chogaidh b' e an aon bhoma a thuit sa chladh a sgrìos e.

Ged a bha mi pròiseil gun do choisinn mi blàr eile, bha mo smuaintean le mo phàrantan a latha is a dh'oidhche. Dh' fheuch mi ri aire a tharraing nuair a bha mi san obair-lann. Thòisich mi a 'còrdadh ri bhith a' fuaigheal: dh'ullaich mi an t-sgoltadh airson na padaichean gualainn, shèid mi air an iarann gual-fhiodha. Nuair a bha an t-iarann teth dh' iarnaigeadh na caileagan mòra

na pìosan airson aodach a dhèanamh. Gus a chumail teann, chaidh cuideaman a chaidh fhuaigheal eadar dà riobanan a chuir anns an hem. Chaidh mi gan ceannach bho m' athair-athar a bha a' reic stuth raidhfil. 'S e cruinneagan a bh' annta a dh'fheumadh mi a rèiteachadh leis an òrd. Aig amannan bha mi fiù 's a' dèanamh rèidh air mo chorragan... Aig an aon àm, chùm a' Bh-ph Orlando cùrsaichean gearraidh pàighte dha na caileagan as sine. Bha mi nam shuidhe fad air falbh ach bha mi ag èisteachd a' tuigsinn rudeigin bho na leasan. Aon uair 's gun tuirt na bràithrean gun rachadh sinn gu Fantina a thadhail air an "commar" agus an "coimeas", an fheadhainn a chaidil còmhla rinn nuair a thàinig iad gu Novara airson mearachdan cudromach. Aon uair 's gun do dh'fhaighnich a' bhan-dia zizi "Dè an aois a tha thu?" Agus zizi: - Tha mo shùilean air an dorchachadh, chan eil cuimhne agam - (mura robh sealladh agam, chan eil cuimhne agam).

Le tip seanair Turi chaidh mi a cheannach pìos de dh' aodach uaine, gus mo chomas a dhearbhadh rinn mi sgiort. Ràinig an latha fàgail airson Fantina (dà uair a thide air chois). Dh'èirich sinn aig 4. Bha mi airson iongnadh a dhèanamh air Zizi le bhith a' caitheamh mo sgiorta. Bha e cho cumhang 's cha mhòr nach b' urrainn dhomh coiseachd. Nuair a chunnaic iad mo chruthachadh thòisich iad air a ràdh: - Thog sinn e agus a-nis gu bheil e a 'tòiseachadh air fàs tha e mar chomhachag. Tha e a' cur nàire oirnn. Agus chomharraich mi: "Chan eil mi a' toirt seo air falbh, ma tha thu ag iarraidh gur ann mar seo a tha e, air dhòigh eile, falbhaidh tu! " Ach nam chridhe bha mi a' smaoinichadh "ciamar as urrainn dhomh coiseachd ann an sgiort cho teann...". Ràinig sinn ar ceann-uidhe co-dhiù. Dh'fhaighnich an comaire càit an robh mi air sgiort cho breagha a dhèanamh. - Sa figi illa - (rinn i i fèin e) fhreagair zizi. - Mar sin nuair a dh'fheumas sinn

rudeigin fuaigheal thig sinn thuice -. Moit chomhachag...

Aig amannan anns a' bhaile chunnaic mi rudan a chuir bròn orm. Bha Emilia na bodhar bodhar, is dòcha gun dachaigh. Cha mhòr a h-uile latha chaidh e seachad air an t-sràid far an robh mi a 'fuireach. Nan coinnicheadh e ri duine chuir e a lamh ri a bheul. Uaireannan bhiodh daoine a' tabhann pìos arain dhi, ach bha feadhainn ann a thug gu neo-fhiosrachail rùsgan càise dhi agus an uairsin a dh'fhalaich gus am freagairt fhaicinn: shuidh an nighean bho chd air doras agus bhuail i a ceann ris a' bhalla. Aon latha 'n uair a chaidh mi do 'n bhùth a dh'iarraidh snàthainn chual mi guth àrd Antonio, an dall. Bhon abaid, a tha suidhichte aig mullach a 'bhaile, dh'ainmich e gu robh na sardines air ruighinn. Le beagan lira bho mhullach mo sheanar a bha air fhàgail agam, chaidh mi gu margadh an èisg a cheannach unnsa no dhà. Aig meadhan-latha chuir mi an stòbha le gual-fhiodha, bhruidh na sardines agus chuir mi iad ann am pìos de phàipear siùcair. Nuair a chunnaic mi Emilia a' dol seachad thug mi dhi iad. Choimhead i orra le iongnadh agus rinn i gàire beagan airson taing a thoirt dhomh. Chunnaic mi i na suidhe anns an doras àbhaisteach, gun a bhith a 'bualadh a cinn ris a' bhalla, ach a 'cur a corragan tana ri a beul. An latha sin cha do dh'ith mi: bha agam ris an stòbha a ghlanadh bho na h-embers a bha air fhàgail gus nach leigeadh le m' uncailean na h-iomairtean agam a thuigsinn.

Chaidh Angela seachad air an t-sràid sin timcheall air meadhan-latha còmhla ri a mac Nino, duine ciorramach a choisich ach a bhruidhinn le gluasadan-bodhaig. Chaidh iad le bucaid airson brot fhaighinn bhon taigh dilleachdan. Aon latha bha Nino na aonar leis a 'bhucaid aige, faisg air an taigh agam chuir dithis bhalach air falbh e agus ruith iad air falbh. Cha b' urrainn dha na pants aige a tharraing suas. Bha e gun fho-aodach. Chaidh mi sìos gu sgiobalta gus a sgeadachadh. B'

e seo a' chiad uair a chunnaic mi duine rùisgte. Is anaoibhinn nam biodh fios aig na bràithrean, 's e sgainneal a bhiodh ann.

Ann an aon de na litrichean iomadach a chaidh a chur gu mo phàrantan bha mi air a bhith ag iarraidh uaireadair dùirn. Às deidh dhomh faighinn a-mach gun tàinig a' Bh-ph Agostin à Domodossola, chaidh mi ga faicinn. Cho luath 's a chunnaic e mi thug e grèim orm agus thug e dhomh pasgan a chuir mo phàrantan thugam. Dh'fhosgail mi e agus mar iongnadh lorg mi còta bian uan donn le curls cho mòr ri meur, ad le faireachdainn agus bogsa le uaireadair. Bha mi air chrith le gàirdeachas mar a chuir a' bhean air mo chaol-dùirn e. Thug e glainne uisge dhomh airson mo chuideachadh a' faighinn seachad air agus ruith mi dhachaigh. An ath latha nuair a thàinig mo bhràithrean gu Novara thuirte iad nan robh mi a' caitheamh am bian sin gun saoiladh iad gu robh mi craicte: cha robh seilbh aig duine sa bhaile air a leithid. Bha mi ga chaitheamh le moit co-dhiù. Bheirinn air ais mo mhuineal gus leigeil leis a h-uile duine an uaireadair bheag fhaicinn. Gu tric thug mi ròp dha, agus mar sin ann an ùine ghoirid bhris e. A' dol gu Castrangia choinnich mi ri seann daoine a dh' fhaighnich an ùine dhomh. Gus droch bheachd a sheachnadh, thug mi sùil air an uaireadair a bha a-nis briste gu mòr agus thuirte mi gun do dhìochuimhnich mi a ghaoth a chuir air. - Mòran taing -. Chuir iad fàilte orm agus lean iad air an t-slighe.

An coimeas ri mo charaidean bha mi beag agus tana, bha iad uile "leasaichte". Ann an litir dh'fhaighnich mo mhàthair do zizi an robh mi "leasaichte" mar mo phiuthar Rosa. Ach do Shizi a bhi labhairt nan nithe so, bu chubhaidh e. Cha robh fios aige gu robh fios agam air a h-uile dad mu bheatha. Reubaltach mar a bha e an-còmhnaidh, thuirte mi rithe "Chan eil mi 'ag ionndrainn' oir tha mi a' faighinn cion-beathachaidh". Agus ise: - Dè tha thu ag ràdh?

Tha sinn an-còmhnaidh air taic a thoirt dhut. Aon fheasgar bha mi a' cadal ann an Castrangia agus bha mi a' faireachdainn tinn. Bha mi ann am fallas fuar. A 'smaoineachadh gur e an deireadh a bh' ann, rinn mi ùrnaigh, ghlaodh mi agus chaidh mi a-mach anns an dorchadas gus beagan bhrochan a shìoladh. Agus thuirt iad: "Ma dh'èireas tu aon uair eile buailidh mi thu!". Is dòcha gun do dhìon Madonna Tindari mi. Chaidh mi air ais chun a' bhobhstair connlaich agus thuit mi nam chadal. An ath latha aig an obair-lann ann an Novara chunnaic Miss Assunta mi na bu shoilleire na an àbhaist. Nuair a thug an neach-frithealaidh cofaidh is bainne leatha le sliseagan toastte mar a h-uile madainn, thairg i beagan dhomh cuideachd.

Caibideil a h-ochd - Teicheadh nan sluaghan

Le bhith a' cur seachad tòrr ùine ann an Novara, bha coltas ann gu robh beatha air atharrachadh: is dòcha air sgàth 's gun deach mi a chèilidh air seanair Turi agus gun do bhruidhinn mi ris gu toilichte gun bhriseadh airson feasgar slàn. Dh'innis e dhomh iomadh sgeulachd mu a bheatha agus cho duilich sa bha e uaireigin. A bharrachd air an sin, a' fuireach ann an Novara bha cothrom agam na tachartasan cudromach a thachair sa bhaile fhaicinn. Os cionn gach nì, ghluais na gnìomhan mòra cràbhach, na caismeachdan, na baistean, na dearbhaidhean, ach barrachd air rud sam bith na deas-ghnàthan pòsaidh mi. Air ais an uairsin bha bainnsean air an comharrachadh air an fheasgar, cha mhòr nach robh mi an-còmhnaidh a' dol a choimhead timcheall le mo charaidean ann an eaglais San Nicola.

Aon fheasgar chunnaic mi bean na bainnse ann an dreasa geal a' dol a-mach còmhla ri a h-athair. Geal mar shneachda, bha i coltach ri dola, bha i cho breagha! B' i Carmelina a phòs Filippo.

Rinn mi co-fhaireachdainn gu tur agus brúadar: "Cò aig a tha fios, aon latha is dòcha gur e mise cuideachd ...".

Anns na làithean sin bha faireachdainnean neònach agam, bha rudeigin ùr agus neònach san adhar, bha ro-aithrisean agam. Bha mi gun tàmh agus a' feitheamh ri tachartas air leth a thachairt. Agus gu dearbh cha robh an tachartas fada ri thighinn. Mu mheadhan-latha bhiodh am post a' tighinn seachad mar bu trice. Aon latha san Ògmhios tha mi a' cluinntinn a ghuth ag èigheach: "Campo, there's mail". Ghabh mi an litir, thàinig i bho... Domodossola! Sgrìobh am màthair gu a piuthar.

Dh' fhosgail mi gu h-obann e gus an do reub mi cha mhòr e agus leugh mi e, bha an naidheachd ann a bha mi air a bhith a' feitheamh fad mo bheatha: timcheall air 12 Sultain bhiodh mo mhàthair a' tighinn gu Sicily airson mo thogail agus mo thoirt gu tuath! Mun àm a bha mi nam boireannach òg, bha an àm ri teachd a' feitheamh rium agus bha agam ri obair a lorg. Le eòlas air an fhreagairt a bhiodh aig piuthar mo mhàthar, a-mach à ciall dh'fhalaich mi an litir ann am bonn jar anns an robh muir de sgudal: nan robh zizi air a leughadh, mo thruaighe... Uaireannan Uncail Micerillo, nuair nach robh e ag obair anns na bailtean beaga, thigeadh iad dhan bhùth ann an Novara. Aig amannan thigeadh e le zizi agus, le h-eagal, thuirt e: "Chan eil do mhàthair air sgrìobhadh airson greis, feumaidh gun do thachair rudeigin dhi...". Air an làimh eile, bha eagal orm gun tigeadh litir eile le beagan sanas. Gu dearbh, aon latha ràinig aon, ach gu fortanach gun iomradh sam bith air an turas gu Sicily. Shleamhnaich an samhradh air falbh gu slaodach air mo shon, cha b' urrainn dhomh feitheamh gus an tigeadh am feitheamh fiadhaich sin gu crìch. Chuidich obair mi gun a bhith a' smaoinichadh agus an ùine a chuir seachad gus an tàinig mo mhàthair. Airson cuirm a' Bhùird air 15 Lùnastal bha a h-uile duine airson an eireachdas a

nochdadh agus anns an obair-lann bha tòrr ri dhèanamh an-còmhnaidh, barrachd air an àbhaist: bha mòran de bhoireannaich ag iarraidh an dreasa ùr aca a thaisbeanadh. Chaidh 13 Lùnastal a choisrigeadh do luchd-obrach a b' urrainn an aodach fhèin fhuaigheal.

Bha mi air iarraidh air zizi an aodach a cheannach airson a bhith co-ionann ri mo charaidean. Dh' aontaich i agus thagh mi aodach beige saor le dealbhadh snaidhm ghorm. Gheàrr a' bhean òg sa bhùth-obrach e dhomh agus dh' iarr i air neach-obrach nas sine mo chuideachadh le bhith ga fhuaigheal. Air latha na partaidh bha dreasa ùr agam mar a h-uile duine eile.

Bha cuid de luchd-eòlais ann cuideachd a thàinig à Fantina. Bha fear dhiubh air an sgiort teann ainmeil agam fhaicinn. Thug i leatha pìos aodaich agus dh'fhaighnich i do zizi: "Feumaidh do bhràthar dreasa a dhèanamh dhòmhsa, tha i cho math air!". Ghabh mi na tomhais aice. Bha cuimhne agam air modal a bha Miss Assunta air a dhèanamh airson neach-ceannach. Dh'iarr mi beagan ùine airson a ghearradh agus feuchainn air. "Tha e ceart gu leòr, tha an t-aodach beagan trom, freagarrach airson an fhoghair. Thig mi timcheall air 20 Sultain."

Aig an aon àm thug Carmelina, nighean bhon obair-lann, cuireadh dha a caraidean gu lèir chun na bainnse aice, air feasgar Sultain a chomharrachadh ann an eaglais an Matrix. Le cead zizi chaidh mi dhan chuirm. Am measg nan aoighean bha cuideachd tè à Domodossola a dh'ainmich gu robh i a' falbh: "Concettina, tha do làithean air an àireamhachadh ann an Novara. Bidh do mhàthair a' tighinn gad thogail a dh'aithghearr."

Às deidh na deochan beairteach thill mi dhachaigh toilichte. Chaidh làithean seachad agus ràinig fèis Tindari air 8 Sultain, a' bhliadhna sin cha robh an t-slighe glè fhada a bha a' dol tron abhainn a' coimhead cho cruaidh agus gun chrìoch ris a' chiad

uair, bha e a' faireachdainn mar gu robh mi ag itealaich. Nuair a thill sinn gu Castrangia dh'innis mi dha zizi gum bithinn a' fuireach airson beagan làithean leis an leisgeul innleachdach gum fuiricheadh an obair-lann dùinte gu 12. A 'mhadainn sin bha mo chridhe a' bualadh. Thog sinn figean airson a thoirt gu nàbaidh agus chaidh sinn gu Novara. Letheach slighe an sin chunnaic mi mo mhàthair fad air falbh a' dol sìos frith-rathad a' mhuile. Ruith mi air a h-aghaidh agus phòg mi i leis a h-uile neart a bh 'agam nam ghàirdeanan beaga. Thòisich Zizi ag èigheach "Carson a thàinig thu gu h-obann? A bheil thu a 'smaoineachadh gun urrainn dhut Concettina a thoirt air falbh?". "Tha - fhreagair am màthair - tha sinn a 'falbh ann an trì latha". "Chan urrainn dhut, feumaidh tu an dreasa ullachadh airson boireannach à Fantina". B' e leisgeul eile a bh' ann mo chumail air ais. Dh'èigh e gu leantainneach. Bha mi gu mì-fhoighidneach a' suathadh ris an speur le meur. Is e an aon aithreachas a bhiodh agam nach b' urrainn dhomh tadhal air seanair Turi tuilleadh.

Air feasgar an 14mh la bha ar dinneir againn. Cha d' fhosgail Zizi a bheul ach a chum masladh a thoirt do m' mhàthair: " Cionnus a dh'fheudas tu a toirt air falbh uam, cha'n 'eil cridhe agad, tha thu toirt orm fulang gu mòr, cha'n 'eil mi 'g a meas mar phiuthar thu tuilleadh." Chunnaic mi Micherillo le deòir airson a 'chiad uair. Fo a shlighean garbh agus cruaidh mar fhiodh, tha e follaiseach gu robh cuid de bhrochan de chinne-daonna air fuireach sa phrìosan. Air an làimh eile, bha mi air fàs fuar mar marmor agus cha deach mo ghluasad idir.

Cha do chaidil mi wink air an oidhche, bha na mìltean de smuaintean a' ruith a chèile gu mì-rianail nam inntinn agus cha b' urrainn dhomh feitheamh gus a' mhadainn a ruighinn gus am b' urrainn dhomh falbh. Bha am màthair air an tacsaidh òrdachadh bho dhuine-uasal leis an fhar-ainm "cauzi i lupi" (briogais

madadh-allaidh). Aig briseadh an latha dh' èirich sinn, rinn sinn suathadh mu dheireadh suas ris a' mhàileid cairt-bhòrd agus soraidh slàn le ar bràithrean. Nuair a dh'fhalbh i, thàinig piuthar mo mhàthar a-mach às a seòmar le deòir, le falt sìos, agus thilg i i fhèin aig casan mo mhàthar, a' guidhe: "A-nis marbhaidh mi mi fhìn, agus bidh bàs agad air do chogais airson a' chòrr de do chogais. Saoil, guidheam ort, tha mi ga iarraidh air mo ghlùinean - thuir i - chan eil annam ach boireannach bochd, am aonar agus air mo làimhseachadh mar bhiast le fear meallta, chan eil gaol aig duine orm. rium, dean tròcair, cha'n 'eil còir agad m' fhàgail a'm' aonar, dh'fhàs i suas 'n ar measg mar bhlàth, agus a nis gun taing !"

Le falt mì-chliùiteach agus aodann a 'sileadh le eabar, bhuail e an talamh, a' mallachadh a 'chruinne-cè gu lèir. Thuig mo mhàthair gun robh a piuthar air fàs cunnartach agus gun robh i a' call a h-inntinn, bha i mì-fhoighidneach. Ach, cha do ghluais i, cha do leig i i fhèin a bhith air a gluasad le truas, bha i bodhar gu a mhealladh, sheall i a-steach don astar agus feitheamh ri deireadh a dràma. Nuair a thuig piuthar mo mhàthar gu robh mo mhàthair cinnteach, ruith i a-steach don rùm aice, a' diùltadh beannachd deireannach dhuinn. Gu h-obann dh'fhalbh sinn, thill i air an t-sràid a' mallachadh, mar a choisich sinn air falbh chunnaic sinn i a' crìonadh gus an deach i na ball beag dubh a bha a' measgachadh ris na clachan. Is dòcha gu robh mi air a bhith an-iochdmhor rithe, mar nach urrainn ach clann a bhith, ach tha cuimhne agam nuair a choisich mi air falbh bhon taigh aice air a dhìon le làimh mo mhàthar, nuair a chunnaic mi gu robh i gu bhith a' dol à sealladh às mo shealladh, thionndaidh mo dhioghaltas gu h-obann gu bhith. gràdh agus bha mi a' faireachdainn co-fhaireachdainn dhi (dh' ionnsaich mi às deidh sin gun do dh' èigh i air na sràidean airson beagan mhìosan mar

gum biodh mi marbh).

Ann am Piazza Bertolami dh'fhosgail na dorsan tacsaidh. O'n uinneig dh' eirich mi do gach neach a chunnaic mi gu deireadh a' bhaile. Rè an turais chunnaic mi le pang nam chridhe an sealladh farsaing agus am baile a ghluais gu slaodach air falbh bho mo shealladh, dh' fhan sinn nar tosd airson ùine fada gus am faca mi a' mhuir. Roimhe seo bha mi fada bho Novara, le cinnt! Bha smuaintean dùbhlach a' sabaid nam inntinn agus cha b' urrainn dhomh smachd a chumail orra, an uairsin dhùisg mi nuair a chuir mo mhàthair dragh orm, a' toirt rabhadh dhomh gun robh sinn air ruighinn. An uairsin bha gaol mòr agam air an dùthaich sin air an robh mi air mo shàrachadh cho fada air sgàth a 'bheatha bhrònach a stiùir mi. Aig stèisean Vigliatore bha troimh-chèile mòr ann, mòran mar sinne a' falbh gu tuath le na màileidean cairt-bhòrd agus na pocannan eile aca.

Thàinig gaoth tana bhon mhuir agus dh'fhairich mi an salann a' blasad air mo bhilean. Faireachdainn àlainn a bha mi a' faireachdainn airson a' chiad uair. Bha sinn a' feitheamh air an trèana airson leth uair a thìde. Dhòmhsa b' e adhair ùr a bh' ann. Sheinn daoine an t-òran mòr-chòrdte "An t-Ollamh, innis dhomh cò thàinig an toiseach, an cearc no an t-ugh." Bha a h-uile duine a 'tilleadh bho shaor-làithean air a' mhòr-thìr. An uair a ràinig sinn Messina chunnaic mi le iongantais na carbadan a' dol air bòrd an aiseig. B' e meadhan an t-Sultain a bh' ann agus anns an adhar fìor ghorm sin os cionn a' chaoil bha na mìltean de shligean a' cuairteachadh. Leis an itealan aca bha iad a 'toirt a-steach mo bhruadar: mu dheireadh tilleadh a dh'fhuireach còmhla ri mo theaghlach. Dh' fheuch mi ri Dia fhaicinn ann am meadhan a' chùl-raon shoilleir sin agus, ged nach fhaca mi e, thug mi taing dha bho bhonn m' anama bhig. Às deidh grunn uairean a thìde fhuair sinn dheth anns an Ròimh gus an trèana a thoirt gu Milan,

às deidh barrachd uairean a thìde de dh'fheitheamh, far an robh atharrachadh eile air an trèana gu Domodossola. B' e bruadar a bh' ann. Air an trèana sin, chuir mo mhàthair fàilte air grunn dhaoine air an robh i eòlach. Bha a h-uile duine a' faighneachd cò às a bha i agus cò an nighean a bha còmhla rithe. Cha robh fios aca gu robh nighean eile aige.

Chunnaic mi na cruthan-tìre: chunnaic mi le iongnadh Lake Maggiore agus na h-eileanan, an uairsin na beanntan. Dh'fheòraich mi de cho fada 's a bha e gus an d' ràinig sinn, fios a bhi agam gu'n robh am baile ann an gleann air a chuirteachadh le beanntan. Ràinig sinn Domodossola anmoch sa mhadainn. Bha na speuran liath, bha coltas gu robh na sràidean cuideachd air am peantadh dorcha, choisich daoine le ceum cinnteach fhad 's a bha iad a' coimhead air an talamh, eadhon bha an aodach dorcha. Aig an stèisean bha athair a' feitheamh rinn còmhla ri mo bhràthair beag a chunnaic mi ann an Sicily dà bhliadhna roimhe sin. Pògan is dubhagan. An uair a chaidh sinn dhachaidh dh'fheuch mi ri faighinn a mach c' àit am biodh mo bhaile-mòr gu h-aithghearr. Chunnt mi uinneagan nan tighean ach bha iad cho lionmhor 's gun do chaill mi cunntas air mo chunntas. Bha cus uinneagan ann, agus cus thaighean air muin a chèile. Bha iad cho àrd 's gun robh mo shùilean air chall anns an iarmailt.

Bha mi a' faireachdainn dizzy. Dh'èirich na mìltean de cheistean nam cheann, a' tighinn agus a' falbh gu mì-fhoighidneach. Rè an turais cha b' urrainn dhomh aon fhacal a ràdh. An uairsin aig an taigh bha iongnadh eile orm nuair a chunnaic mi mo pheathraichean, air nach robh cuimhne agam ach bho dhealbhan. B' e iongnadh eile a bh' ann an cidsin leis an sinc, an tap agus an stòbha gas (ann an Novara cha robh uisge san taigh agus bhruich sinn le fiodh). Air an fheasgar, thàinig Comare Grazia a chèilidh oirnn còmhla ri a nighean Caterina. Bha eadhon

na nàbaidhean airson coinneachadh rium. An ath fheasgar thug athair mi dhan taigh-dhealbh. Aon de na h-oidhcheannan as bòidhche de mo bheatha air am bi cuimhne agam gu bràth, gus an latha mu dheireadh. Bha mi mu dheireadh còmhla ri m'athair, mus do ghràdhaich mi e mar a tha gaol aig aon neach air athair neo-làthaireach, a-nis bha meas mòr agam air agus mu dheireadh airson a' chiad uair bha mi a' faireachdainn dìon mar gum b' e bana-phrionnsa a bh' annam. Ann an ùine ghoirid, bha mi a' faireachdainn mar a bha mi a' coiseachd os cionn na sgòthan, bha mi air tighinn air tìr ann an àite eile den chruinne-cè.

Caibideil a naoi - An doras gu neamh

Mus do dh'fhàg i Sicily, bha mo mhàthair air obair a lorg dhomh aig na bianagan agus an dèidh dà latha chaidh i còmhla rium a dh'obair. Dh'fhàg sinn an taigh tràth sa mhadainn: I was very excited by this news.

Aig an t-slighe a-steach chuir Miss Tilde fàilte orm agus thug i gàire mòr dhomh agus a thug air mo làimh, boireannach tlachdmhor agus càirdeil. Thuir Tilde rium ann am Milanese "Hello bela tusa (nighean), thig, leig dhomh do thoirt a-steach do na caileagan a tha ag obair còmhla rium: Nella agus Teresina. Tha tòrr eòlais aca, ionnsaichidh iad dhut mar a dh'obraicheas iad. Ma tha duilgheadasan sam bith - thuir i - na biodh nàire ort faighneachd". Mar sin ann am priobadh na sùla lorg mi mi fhìn leis an obair ùr agam.

Bha mi mar-thà a' faireachdainn air fàs suas agus gus an atharrachadh seo ann am beatha Bela Tusa a chomharrachadh, thàinig an ùine aice airson a' chiad uair. Cha robh mòran eòlais aice air a' chuspair sin, ach bho na sgeulachdan a chuala i bho a

seann charaidean ann an Novara, thuig i gur ann mar seo a dh'atharraich duine gu bhith na boireannach òg. Thuig i nach robh feum aice air a' chomharra sin airson a bhith na boireannach: bha i mar-thà air sgàth a h-uile dad a dh' ionnsaich i, a bha fios aice agus a bha i dèidheil air. Cha b' e bratag a bh' ann tuilleadh agus bha e air a dhol tro metamorphosis gu bhith na dhealan-dè. Thàinig e o chian agus ann am beagan mhionaidean chaidh e seachad bho aon saoghal gu saoghal eile. Lorg i i fhèin na h-aonar agus bha i gu math moiteil às.

Aig an aon àm, bha mi a' tòiseachadh a' faighinn eòlas air an obair ùr. Air ais an uairsin, chaidh coilearan bian a chleachdadh airson còtaichean a cheangal. Bha na craiceann air am fliuchadh le spong agus mu dheireadh air an ceangal ri bòrd fiodha le bhith gan tarraing bho gach taobh. Chaidh mo chuimhneachadh nuair a bha mi san obair-lann ann an Sicily a bhrùth mi na loidhnichean airson a chuir air bonn m' aodach. An seo cuideachd bha beagan òrd air na corragan. Nam biodh beagan grèine ann bha iad air an tiormachadh sa ghàrradh air an t-sràid, agus mar sin b' fheudar dhomh a bhith nam neach-faire airson na craiceann uan luachmhor Peirsinneach, sionnach, mionc agus radan-musqué. Fhad 's a bha mi a' toirt aire dhaibh bu toil leam a bhith a' coimhead nan càraichean agus na daoine a' dol seachad. Thug mi eadhon anail a-steach ceò càr agus dh' fheuch mi ri fàileadh a' bhaile mhòir sin a ghabhail a-steach, cho ùr agus cho deoch-làidir don nighean bheag a dh'fhàs suas ann an èadhar fhìor. Chaidh am baile seachad mus do choimhead mi agus chaill mi eadhon ùine. Mhìnich m' athair dhomh gun robh an latha an sin air a roinn na uairean, ach nuair a bha mi a' fuireach ann an Castrangia cha robh fios agam ach air èirigh is dol fodha na grèine. Aig amannan, fhad 's a bha mi a' toirt aire dha na craiceann, thigeadh seann bhean bhon ùrlar àrd a chumail

companaidh rium. Bhruidhinn e ann am Piedmontese teann agus cha do thuig mi dad: "Dè fealla-dhà àlainn, da ndua ti vegnat (cò às a tha thu)? Cuma ti se ciamat (dè an t-ainm a th' ort)?" Bidh mi ag atharrachadh. "Ti mi capisat mia (chan eil thu a' tuigsinn)?" Nuair a bha na craiceann tioram gheàrr Miss Tilde cumadh amhaich dha na seamstresses a dh'òrdaich iad.

Beag air bheag dh' ionnsaich mi am pleadhag frisellina a chuir, an lùb timcheall air agus an uairsin an lìnigeadh. Air sgàth mo chomasan thòisich mi a 'faighinn airgead pòcaid gach seachdain agus a dh'aithghearr chaidh mo chuir a-steach a rèir comharran peinnsein. Bha mi a' faireachdainn nas sine. Anns an obair-lann bha rèidio: chòrd e rium a bhith ag èisteachd ris na h-òrain. Cha robh fuarain cumanta aig an àm ach bha bogsa-deighe aig a' bhoireannach òg a lìon i le blocaichean deigh a thug duin'-uasal seachad le cairt tro shràidean a' bhaile. Bha e ùr dhomh a bhith ag òl uisge glan mar sin. Bha stòbha fiodha saor a' teasachadh an taighe. Cha robh fòn aige ach nuair a dh'fheumadh e fios a chur gu teachdaichean chuir e mi gu piuthar a mhàthar, aig an robh companaidh togail le grunn luchd-obrach. Nam measg, le co-thuiteamas, chunnaic mi airson a' chiad uair i... Ach 's e sgeulachd eile a tha seo a dh' innseas mi dhut nas fhaide air adhart ma bhios ùine agus miann agam.

Aig an taigh dh'ith mi gu math, air an fheasgar chaidh sinn a-mach a chèilidh air meadhan a' bhaile le a mullaichean cloiche agus bùithtean le uinneagan brèagha. Air Disathairne chaidh mi còmhla ri mo mhàthair don mhargaidh, a tha ann am pàirt mhath den ionad, nuair a dh' fhàg mi obair timcheall meadhan-latha. Cheannaich sinn aodach airson còta a dhèanamh dhomh. Chaidh a cheusadh. Chuir mi air chois e le bhith a' strutadh an stuth agam aig Aifreann Midnight air an Nollaig. Ann an ùine ghoirid, beatha shona.

Thàinig Carnival. Bha sinn an làthair aig pàrtaidh Oidhche na Bliadhn' Ùire aig taigh-cluiche Galletti le teaghlach faisg oirnn. B' e brudar a bh' ann na bàlaichean masquerade fhaicinn am measg dealbhan-cluiche solais fosfair.

An ath Disathairne nuair a dh'èirich mi bha rudeigin ceàrr. Bha mi a' caoineadh leis nach robh mo mhàthair air San Pellegrino magnesia a thoirt dhomh. Thàinig co-ogha dha à Martigny. Bha lòn aige leinn. Anns an fheasgar bha mi a 'faireachdainn neònach, bha e coltach gu robh mo thoileachas a' tighinn gu crìch. Chaidh Dad còmhla ri a cho-ogha chun trèana, agus an uairsin bha dinnear againn.

Cha deach sinn a-mach air cuairt an oidhche sin. Thuirt Dad ri Mam, "Tha mi a 'dol a chèilidh air mo charaidean aig a' bhàr." Timcheall air 10f thill e dhachaigh a' caoineadh agus a' caoineadh le aodann bàn, air a bhuaireadh le pang làidir na bhroilleach. "Teresa, dèan chamomile dhomh." Fhad 's a bha athair a' gasadh air an leabaidh, ruith mi le piuthar màthar gus dotair a ghairm 50 meatair air falbh. Thàinig e gun dàil, ach anns an eadar-ama bha m'athair air stad a bhith beò. Dh' ionnsaich sinn às deidh sin gu robh an aorta air spreadhadh. Cha bhiodh dad ri dhèanamh idir, choisich athair tro dhoras nèimh agus chaidh e gu neamh. B' e 17 an Gearran, 1951 a bh' ann. Fad na h-oidhche dh' fhan mi le mo shùilean suidhichte air corp m'athar gun chuideachadh. Bha mo cheann a' snìomh, measgachadh de dh' imrich agus dizziness cha mhòr a thug air falbh mi bhon t-seòmair sin far an do dh' fhàs gràin air a h-uile nì leis gu robh iad nam fianaisean air bàs mì-chothromach. Cha do sguir mi a-riamh a bhith a' smaoinichadh air m' athair agus an dàn dha-rìribh a bha a' feitheamh orm ann an Domodossola, cha b' urrainn na deòir a thighinn a-mach às mo shùilean tuilleadh oir bha iad air fàs tioram bho bhith a' caoineadh. Gu'n do smuainich

Dia air m' imeachd anns an t-solus dearr- ach a bha thall air Caolas Messina, c'ait an d'fholaich se e fèin ? Carson a thrèig e sinn? Carson a bha e air mo mhealladh cho mòr? Carson anis a fhuair mi m'athair thugadh air falbh uam gu bràth? Dè b' adhbhar don tubaist seo? A-nis gu robh Dia an seo ann an Domodossola a' coimhead eadar-dhealaichte, fad às, gun fhiosta, bha e coltach gu robh e air a dhèanamh de dhorchadas, so-ruigsinneach agus do-ruigsinneach, searbh, Dia air nach robh fios agam tuilleadh am bu chòir dhomh earbsa a-rithist no dearmad a dhèanamh air airson a' chòrr de mo làithean. Airson oidhcheannan agus oidhcheannan dh' fhan mi sàmhach, a' cumail faire le mo shùilean fo theannachadh anns an dorchadas, cha mhòr an dòchas le teachd an latha gun tilleadh a h-uile càil mar a bha e roimhe. Anns na làithean dòrainneach sin, le mo theaghlach air oir precipice, thuig mi nach robh nèamh na àite dha nigheanan beaga.

Aon de na h-oidhcheannan sin, ann an uairean beaga na maidne thuit mi agus às deidh cadal cràdh chaidh mi fodha ann am bruadar milis: lorg mi mi fhìn air an loch, an uairsin nochd m'athair dhomh le a shùilean agus a aghaidh air am bogadh ann an solas nèamhaidh. A-nis cha robh aodann a' fulang tuilleadh agus bha e brèagha a-rithist. Rinn e gàire milis orm, ghlac e mo làmh, phòg e mi agus thòisich e air bruidhinn rium. "Mo leanabh - thuir e - 's e an rud a tha mi airson innse dhut a-nis mo ghaol, a h-uile rud math a tha mi ag iarraidh ort. Tha cùisean air ciallachadh nach eil sinn eòlach air a chèile. Tha mi duilich nach fhaca mi thu a' fàs suas..." .

Air uairibh smuainichidh mi air a' bhruadar sin agus air mo thurus mu dheireadh, smuainichidh mi air an uair a ghairmeas an Tighearn orm, is toigh leam a smuaineachadh, 'n uair a thèid mi thairis air dorus nèimh, gu'm bi m'athair a' feitheamh orm, air a

sgeadachadh mar an fheasgar sin fèin thug e dh' ionnsuidh an fheasgair mi. taigh-dhealbh: còmhla ris tha mòran rudan againn ri innse dha chèile, feumaidh sinn ath-thòiseachadh gu bràth air a' chòmhradh sin a chaidh a bhriseadh air an oidhche fhuar Gearran sin. B' e sin an dòigh a b' fheàrr, tha mi a' smaoinneachadh, airson mo thuras mu dheireadh a thòiseachadh.

Bha màthair air a fàgail ann an èiginn le ceathrar chloinne agus cha robh peinnsean ann oir bha athair na ghreusaiche sìmplidh. Bha gach fuachd agus cràdh air an t-saoghal air tighinn a-nuas air ar teaghlach bochd eilthirich.

Fada bho ar dùthaich, fada bho ar beatha, bha sinn gràinne gainmhich air a shlaodadh le gaoth an fhàsach.

Bha mo mhàthair air i fhèin agus a h-anam gu lèir a chall. Bha i air fàs na slige falamh. Bha a chorp fo chùmhnannt mar phìos fiodha, cha do stad e gu bràth a' call cuideim agus dh' fhan a shealladh cailte, ann an aodann bàn gun smal, air a shocrachadh airson mionaidean slàn a dh'ionnsaigh àite fad às, a dh'ionnsaigh uaigh athar. Bha i air fàs mar thaibhse leis nach robh e comasach dìochuimhneachadh. Mhothaich mi an t-àm nuair a thuiteadh i agus a rachadh i fodha ann an èiginn gun rathad a-mach. Dh' fheuch mi ri a crathadh, bhruidhinn mi rithe a' feuchainn ri a togail suas. Gu h-iongantach, bha na dreuchdan air a dhol air ais gu tur: b' i an nighean a thug toileachas dha màthair, ag innse sgeulachdan dhi gus a h-ullachadh airson beatha às aonais an duine aice agus a cuideachadh le bhith a' dìochuimhneachadh. Cha robh mise, an nighean bu shine, air tionndadh 15 fhathast.

Às deidh na dinneir chaidh mi air ais a dh'obair aig na bianagan airson beagan sgillin eile a chosnadh. B' e mise am fear a bha a' feuchainn ri lasair an dòchais a chumail beò. Ach aig a' cheann thall mo mhàthair, chan eil fhios agam ciamar, is dòcha le neart

an eu-dòchas, eadar aon ghlaodh agus glaodh eile, ghiùlain i an saoghal gu lèir air a guailnean agus chaidh i air ais gu slaodach gu bhith na neach-fuaigheil, a' fuaigheal sgiortaichean is gùnaichean. .

Caibideil a deich - An tusa bhòidheach

Ann an a' Chèitein den aon bhliadhna dh'fhàs mo bhràthair beag tinn leis a' ghriùthlach agus ghlac mi e cuideachd, às deidh dhomh a bhith air a ghlacadh mar leanabh. Fhad 's a bha mi anns an leabaidh chuala mi mo mhàthair a' fosgladh an dorais. Bha cuideigin air clag an dorais a bhualadh. An uairsin chuala mi guthan zizi agus Michelillo. Bha dragh orm: mus robh iad a-riamh air mo thoirt gu Domodossola a dh'fhaicinn mo phàrantan agus a-nis bha iad air nochdadh. Dh'fhuirich iad airson timcheall air seachdain, agus an uairsin dh'fhàg iad beagan briseadh-dùil oir bha iad an dòchas gun tilleadh mi còmhla riutha gu Sicily. Anns an t-Samhain thàinig litir ann an dubh. Bha an t-eagal air a mhàthair agus bha a làmh air chrith nuair a dh'fhosgail i e. Chunnaic mi i glaoth: zizi dh'ainmich bàs seanair Turi. Lorg iad e marbh ann an dùthaich Bordonaro air 8 Samhain. Bha e 87 bliadhna a dh'aois. An ath bhliadhna bha briseadh-dùil eile ann fhathast, nuair a dh' adhbhraich an rannsachaidhean adhbhar

bàis mar thoradh air mùchadh le neapraigear san amhach, a chaidh a lorg aig àm an t-sluic. Chaidh an eucoir a dhèanamh le boireannach còmhla ri a bràthair, nàbaidhean air an dùthaich, gus am peinnsean 11,000 lire a ghoid. An dèidh sin chuir i seachad 24 bliadhna sa phrìosan agus thug e seachad 12 bliadhna airson a bhith duilich.

Lean mi air a bhith brònach. Le glè bheag de airgead cha b' urrainn dhuinn faighinn seachad le 5 daoine. Chomhairlich Miss Tilde dhomh briseadh meallta a ghabhail gus an urrainn dhomh clàradh aig an oifis cosnaidh. Bhiodh mi tric a' dol a choimhead an robh obair sam bith ann, ach cha robh mòran dòchais ann. Anns a' Ghiblean '53 dh'ionnsaich mi gun robh iad air cuid de chlann-nighean fhadhadh ann am factaraidh. Cha robh feum aca air, bha obraichean aig an athraichean mu thràth. Mar sin chaidh mi dhan oifis airson gearan a dhèanamh: dh'fheumadh mi a bhith ag obair barrachd na feadhainn eile. Anns a' Chèitean mu dheireadh chaidh mi a-steach do fhactaraidh far an do rinn iad bannan elastagach, grìogagan bhròg, riobanan agus tubulars airson uèirichean dealain. Obair chruaidh le gluasadan seachdaineil 6-13 agus 13-21. Anns na h-amannan sin chaidh mi cuideachd chun a 'bhìdh gus cur ri mo thuarastal agus faochadh a thoirt dha mo mhàthair.

Thàinig an Lùnastal. Airson na saor-làithean, bha aig Comare Grazia ri dhol gu Sicily gus tadhal air a màthair aosta. Cho-dhùin mi cuideachd falbh le mo nighean Caterina. Dh'fhalbh sinn air an trèana gu Milan agus an uair sin airson an Ròimh, far an do ràinig sinn an oidhche. Bha againn ri feitheamh beagan uairean a thìde airson an trèana gu Sicily.

Aig an stèisean lorg sinn cuid de mhuinntir a' bhaile, agus nam measg cleasaiche troich à Novara, Salvatore Furnari, agus saighdear air nach eil cuimhne agam air an ainm. Fhad 'sa bha a' Bh-ph Grazia a' gabhail fois air being, fhuair Caterina agus mise cuireadh airson cuairt. Thug iad gu Piazza Esedra sinn airson mottarello ithe. Bha e a' faireachdainn mar gu robh mi a' tòiseachadh a' tighinn beò a-rithist.

Nuair a ràinig an trèana a bha làn sluaigh mar-thà, rinn a' Bh-ph Grazia cabhag gus faighinn air adhart le dà phoca. Cha robh an trèana air stad gu tur agus thuit i rèidh air na slighean. Ghlaodh Caterina, mise agus an sluagh gu lèir ris an Athair Shìorraidh agus sinn a' toirt a-mach i làn bhrùidean ach gu mìorbhuileach beò. Dhiùlt i a toirt dhan ospadal. Às deidh uair a thìde dh'fhalbh an trèana. Ro mheadhan-latha ràinig sinn stèisean Terme Vigliatore far an do ghabh sinn am bus a thug sinn gu Novara Sicilia, aoighean zizi agus Micherillo.

Chuir iad fàilte oirnn mar aoighean urrainn. Bha an triùir againn anns an leabaidh an oidhche sin, cha do chaidil Caterina agus mise uinnean. Bha Mrs Grazia làn pian. An aon oidhche sin bha iongnadh ann: chuir cuid de dh'fhir òga a 'ghiotàr agus an fhidheall oirnn, ach chuir Uncle Michelerillo, a' cur dragh orra, iad a 'ruith air falbh.

Chuir màthair Caterina seachad cha mhòr a h-ùine san leabaidh. Cha deach e a-mach ach dà uair ann an deich latha a chèilidh air a màthair a bu shine. Anns an fheasgar chaidh mi a chèilidh air mo cho-oileanaich agus mo charaidean bhon obair-lann. Aon latha chunnaic mi cuideachd fear-sgoile a thàinig a-steach gus mo phòg. Bha e a' cumail baidhsagal ri làimh agus dh' iarr mi air mo thoirt air turas. Air ais an uairsin, chan fhaca Novara nighean a-riamh air baidhsagal. Cho luath 's a fhuair i mach, rinn zizì tàir orm: " Tha thu air fàs a'd' chomhachag, cha smaoinichinn gu bràth air a leithid."

Air ais ann an Domodossola, bha a' Bh-ph Grazia a' strì ri faighinn seachad air. Às deidh an tuiteam sin, ghabh pian airtrosis thairis. Cha d' fhuair e misneachd ach nuair a chaidh e còmhla ri theaghlach gu pàrtaidh air choireigin, far an d' fhuair mise cuireadh cuideachd.

Chaidh mi air ais a dh'obair anns an fhactaraidh agus aig an taigh-bìdh, ach bha feum agam air eòlasan ùra. Aon latha, fhad 's a bha e a' tadhal air paraiste San Gervasio agus Protasio, thàinig Don Giuseppe Benetti thugam gus beagan cheistean fhaighneachd dhomh. Chuir mi mo dhoilgheas gu lèir ann an earbsa. Thug e misneachd dhomh agus thuirt e: "Thig don òraid feasgar Didòmhnaich. An sin gheibh thu ceann-suidhe na Gnìomh Caitligeach Signorina Germana, a bheir eòlas dhut dha na caileagan agus a bheir tòrr comhairle mhath dhut." Fhuair mi mi fhèin aig fois sa bhad: le beagan diùid thòisich mi air caraidean a dhèanamh. Bha eagal orm nach robh fios agam ciamar a bhruidhinn mi ach le cuideachadh Dhè fhuair mi thairis air na ciad dhuilgheadasan. Leugh mi pàipear-naidheachd a' chomainn gu deònach a' toirt urram don stèidheadair Armida Barelli: taing dhi bha mo bheatha air a thighinn air adhart. Nuair a cheadaich gluasad an fhactaraidh e, chaidh mi gu aifreann na

maidne aig 7, far an do choinnich mi ri Don Benetti, a bheachdaich mi air mo stiùiriche spioradail. Air Didòmhnaich thairg mi uair a thìde a chur seachad aig an deagh ionad-naidheachd air beulaibh na h-eaglaise. An dèidh sin thug iad cuireadh dhomh a dhol dhan chomhairle ACLI. Leis na geallaidhean sin uile bha mi a' faireachdainn cudromach agus coileanta.

Bha mo cho-obraichean anns an fhactaraidh den bheachd gu robh mi trom, ach cha robh mi a' faireachdainn mì-chofhurtail, gu dearbh rinn mi ùrnaigh air an son agus ghairm mi air ais iad nuair a bhruidhinn iad gu brùideil anns na seòmraichean atharrachaidh mus do thòisich iad air a' ghluasad.

Caibideil a h-Aon Deug - Aghaidh Porcelain

Aon Didòmhnaich samhraidh chuir ceann-suidhe Gnìomh Caitligeach na Gearmailt turas air dòigh gu na beanntan. Leis a' bheagan airgid a bha air fhàgail bha e comasach dhomh cosgais an turais a phàigheadh. Ràinig sinn air bus gu Goglio, an uairsin ann an càr càball gu Alpe Devero agus an uairsin air chois gu Crampiole. Bha mi a' beachdachadh air bòidhchead nam beann còmhdaichte le flùraichean: ròs-chraobh, cuachan-dè, magaircean fiadhaich. Blueberries airson cuirm air. Bothain le mullaichean cloiche agus uinneagan fiodha air an robh na h-uinneagan a 'crochadh geraniums soilleir dearg is pinc. Dh'fhaighnich mi de Germana càite an robh an rathad gu crìch. "Nuair a bhios sinn sgìth stadaidh sinn airson lòn làn." Mu 1f stad sinn a dh'òl an uisge shoilleir a tha a' sruthadh bho chreig a dh'ionnsaigh a' ghlinne. Às deidh ithe, ùrnaigh agus seinn dh' fhalbh sinn airson an turas air ais. Bha mi air chrith le gàirdeachas: cha robh mi riamh air latha cho breagha seachad. Aig an taigh dh'innis mi a h-uile dad dha mo mhàthair agus chunnaic mi a gàire.

Bho àm gu àm fhuair mi post bho charaid bho Novara Sicilia: dh' iarr e obair a lorg dha ann an Domodossola gus an coinnich sinn. Bha mi gu math troimh-a-chèile ach toilichte gu robh

cuideigin ann an gaol leam. Bha balach ann cuideachd à Domodossola, ach cha do chòrd e rium: sa mhadainn dh'òl e peilear de grappa agus bha gruaidhean dearga an-còmhnaidh.

Sheall meòrachadh na maidne dhomh an t-slighe chun a' chlochar, ach aig an aon àm chòrd clann rium agus am beachd teaghlach a thòiseachadh. Chuir mi mi fhìn an urra ri tiomnadh Dhè, chuir mi seachad feasgar Sàbaid aig an òraid a 'planadh gealltanasan seachdaineach Ceisteachd còmhla ri mo charaidean. Beagan Sàbaid chaidh sinn gu oratories nam bailtean ri thaobh. Chuir turas a' bhus dragh orm, ach fhuair misneachd thairis air fulangas beag.

Air 1 Cèitean, 1954, chuir an ACLI agus an òraidiche turas air dòigh: taisteachd gu Comraich na Madonna di Oropa sa mhadainn agus cruinneachadh leis an Urramach Pastore ann am Biella feasgar. B 'e mise aon den chiad fheadhainn a chuir a-steach còmhla ri caraid dhomh agus a leannan Pierino. 2 bhus làn dhaoine òga air fhàgail. 'Nam measg bha balach blàth diùid a bha mi air fhaicinn an àiteigin mar-thà. B 'e esan: an neach-obrach bhon chompanaidh togail far an deach mi a ghairm luchd-ceannach a' bhian. Thug Pierino a-steach e dhomh: bha e na cho-ogha dha. Tron latha cha do dh'fhàg e a shealladh orm. Nuair a ràinig mi dhachaigh dh' innis mi dha mo mhàthair mu dheidhinn. An ath fheasgar chunnaic mi e fo balcony beag an t-seòmair a tha suidhichte air a 'chiad làr. "Mama, mama, thig agus faic: sin am balach ris an do choinnich mi ann am Biella". Agus ise le leth-gàire: "Tha e follaiseach gu bheil e a' suirghe ort." An ath fheasgar, a 'dol a-mach còmhla ri nàbaidh, lorg mi e air beulaibh orm. Dh'fhaighnich i gu diùid am b' urrainn dhi tighinn còmhla rinn. Beagan mì-chinnteach ghabh mi ris. Bhris sinn an deigh le bhith a' cabadaich mu dheidhinn seo agus sin. Nuair a bha an gluasad feasgair aig an fhactaraidh seachad chaidh e

còmhla rium dhachaigh. Aon fheasgar thug mi suas e gus a thoirt a-steach dha mhàthair, a chuir fàilte air gu math. Anns an ùine shaor aige bha e an làthair aig an òraid. An uairsin bha balaich agus caileagan air an sgaradh, is ann dìreach aig deireadh na coinneimh a choinnicheadh iad. Bha sinn cuideachd an làthair aig coinneamhan ACLI.

Mo mhàthair, a dh'aindeoin tighinn à Sicily, far nach b 'urrainn dha dithis bhalach a bha dèidheil air a chèile a dhol a-mach leotha fhèin, thug sinn misneachd dhuinn agus thòisich sinn air turas sìtheil. Dh'innis Giuse dhomh gun do choinnich e ri m' athair: airson airgead a chosnadh, leis gu robh ceathrar chloinne ann agus cha robh ach an athair ag obair, mar bhalach rinn e mearachdan airson ionmhasair an taigh-feachd beagan cheumannan bhon taigh aige. Aig amannan bheireadh e am brògan gu m' athair airson obair càraidh. Dh'èist mi le toileachas.

Dh'innis e rudeigin eile dhomh: nuair air 16 Sultain 1950 chaidh mi tron Ròimh gus Domodossola a ruighinn choinnich sinn cha mhòr. Bha Giuse, mar a chanas mi ris fhathast, air ruighinn air baidhsagal airson na Bliadhna Naoimh. Turas dàna: dh'fhàg e Domodossola còmhla ri sagart bhon ghleann a pheadaladh gu luath ann am bòtannan beinne. Bha e cha mhòr do-dhèanta a leantainn. Cha do stad e ach nuair a chunnaic e gàrradh glasraich airson salad fhaighinn. Letheach slighe tron turas chaidh Giuse fhàgail leis fhèin. Air an t-slighe lorg e neach-reic sràide le seann bhaidhsagal làn de sgudal ri reic. Chùm iad cuideachd a chèile gus an Ròimh.

Thàinig an Lùnastal. Bha an fhactaraidh a' dùnadh airson saor-làithean agus chuir mi romhpa a dhol a chèilidh air mo phiuthar Rosa a bha a' slànachadh anns na beanntan air Lake Mergozzo. Dh'iarr mi air na cailleachan-dubha a bha a' ruith an taighe fuireach airson beagan làithean. Bha mi dìreach air am

beachd seo ainmeachadh gu Giuse. Bha caileagan eile san taigh air saor-làithean. Nam measg tha nighean-bràthar cailleachan-dubha. Air maduinn an 15mh la, cuirm na barail, ghairm e sinn d'a sheomar an deigh na h-Aifrinn a dheanamh cleach- daidh. Lìon e ar n-aghaidhean le diofar uachdaran, mascara agus lipsticks: bha sinn coltach ri ìomhaighean cèir. Aig ar tràth-nòin ghairm piuthar na cailleachan-dubha air ais a nighean: cha robh feum sam bith dhi a bhi mar so ruinn.

Anns an fheasgar, a 'coimhead air an loch bhon uinneig, chunnaic mi Giuse a' nochdadh. Cha robh mi airson a bhith air fhaicinn leis an aghaidh porcelain sin. Air m' fhaicinn aig an doras cha mhòr nach do dh'aithnich e mi. Ghabh mi mo leisgeul, a' mìneachadh gur e deuchainn a bh' ann agus gun robh na caileagan eile air an cruth-atharrachadh cuideachd. Anns an fheasgar choisich sinn ann an gàrradh an taighe. Mu fheasgar chuir e fàilt orm: " Chì mi thu gu h-aithghearr, a Domodossola, ach le d' aghaidh cho glan agus cho ùr 's a bha e roimhe."

Caibideil a dhà-dheug - Violette

Aon uair 's gu robh an dà sheachdain de shaor-làithean seachad, chaidh mi air ais a dh'obair anns an fhactaraidh air an shift bho 1f gu 9f.. Fhad 's a bha mi a' snàthadh bobbins a-steach do fhearsaid nan innealan smaoinich mi air Giuse, ach aig an aon àm cha do rinn mi sin. tha miann mòr agad air fhaicinn. Aig 9f sheid an dùdach agus thòisich mo chridhe air bualadh gu luath. Às deidh dhomh am pasgan a stampadh, aig taobh a-muigh a' gheata chunnaic mi baidhsagal anns an leth-dorchadas. B 'e dha-rìribh esan: thàinig e a dh' ionnsaigh mi, choimhead e gu diùid air m 'aodann agus thuirt e:" Is toil leam thu cho sìmplidh ". Thug e orm suidhe air tiùb a' bhaidhsagal agus thug e dhachaigh mi. Rinn sinn iomlaid air beannachdan sìmplidh oidhche mhath. Thachair seo cha mhòr a h-uile latha. Air feasgar na Sàbaid ghabh sinn beagan thursan baidhsagal anns na bailtean beaga faisg air làimh. Aon latha thug e chun taigh aige mi gus m 'athair agus mo mhàthair, dithis pheathraichean agus bràthair a thoirt a-steach dhomh. Beag air bheag thug i a-steach mi dha bràithrean is co-oghaichean mar charaid dhomh.

Nuair a chunnaic mo mhàthair sinn bhon balcony thug i oirnn tighinn chun an taighe. Fhad 's a bha i a' suirghe air a' bhalach

sin, bha mi glè neo-chinnteach. Air 8 Dùbhlachd, latha an Immaculate Conception, latha m'ainm, ghlaodh clag an dorais. B' e am fear-flùr a thug dhomh bouquet de fheòil-fhailean dearga. "Mama, chuir Giuse a dhùrachdan thugam!". Abair briseadh-dùil a bh' ann nuair a dh' fhosgail mi an nota: cha b' e esan a bh' ann, ach balach 14 bliadhna a choinnich mi le cothrom. Thuirt e "Tha gaol agam ort" le ainm-sgrìobhte. Is dòcha gu robh e den bheachd gur e mise an aois aige.

Air Oidhche Nollaige nochd Giuse le vase mòr dathach làn seoclaid agus cairt fàilte. Thug mi taing dha agus chaidh sinn gu aifreann meadhan-oidhche còmhla. Nuair a thill e dhachaigh thuirt e rium: "A-màireach feumaidh mi a dhol còmhla ri mo theaghlach airson lòn fhaighinn còmhla ri mo chàirdean. Chì mi a-rithist thu air Latha na Bogsaidh". Air madainn an 26mh thuirt mi ri mo mhàthair "Chan eil mi a' dol a-mach leis a' bhalach sin tuilleadh, tha mi a' toirt am vase air ais dha, chan eil mi ag iarraidh geallaidhean". Agus ise le sùil gheur: "Tha thu craicte, dh' fhaodadh tu a bhith air a dhèanamh mura robh thu air na seoclaid ithe mu thràth.

Anns na làithean a leanas thàinig Giuse mar as àbhaist airson mo thogail bhon obair. Air a' phìos rathaid air chois no air tiùb a' bhaidhsagal cha mhòr nach do bhruidhinn mi ris. Air Latha na Bliadhn' Ùire 1955 chaidh mi dhan aifreann. Bha e ann cuideachd agus mu dheireadh chaidh e còmhla rium dhachaigh. Aig an dorus thuirt e rium: " Am bheil fios agam ciod a th' agad an inntinn a thoirt orm fulang mar so?", agus theich deoir as a shùilean. Bhris an connlach sin druim a' chàmhail agus thug mi gàire air. Thug e pòg dhomh agus thuirt e: "Feasgar an-diugh togaidh mi suas thu airson a dhol gu vespers aig Mount Calvario. Às deidh vespers thèid film a shealltainn aig club ACLI." Ghabh mi ris agus thuirt sinn soraidh slàn. Dh'aithris mi e aig an taigh

agus thuir mo mhàthair gu toilichte: "Chan fhaigheadh tu balach math mar sin tuilleadh."

Aig 2f dh'fhalbh sinn gu Calbharaidh air an t-slighe mhuile le caibealan an Via Crucis. Aon uair 's gun do ràinig sinn an Comraich sheinn sinn vespers agus an dèidh a 'bheannachaidh chaidh sinn dhan club. Chan eil cuimhne agam air tiotal an fhilm, ach bha e gu math dòrainneach, agus mar sin mhol mi dhuinn a dhol air ais don bhaile-mhòr gu taigh-dhealbh Catena, far an deach againn air film nas fheàrr a mhealtainn, leis an t-ainm "Violette".

Anns a 'Ghiblean, a' siubhal leis an trèana tro ghleann Vigizzo agus an Centovalli, chaidh sinn còmhla ri a phàrantan gu fèis flùraichean flùraichean ann an Locarno. Choinnich sinn ri athair-cèile Giuse, a thug a-steach mi mar "leannan". Chuir e a làmhan na phòcaid agus thug e 10 francs na h-Eilbheis bhon wallet aige, thug e gu Giuse iad agus thuir e "Is math a rinn thu, cuin a tha thu a' pòsadh?". Thug sinn sùil air a chèile, cha robh sinn a-riamh air bruidhinn mu dheidhinn.

Anns na làithean a leanas thòisich sinn air aoigheachd a thoirt don bheachd air pòsadh. Bhruidhinn sinn eadhon mu dheidhinn aig an taigh. Bha Mam toilichte ach aig an aon àm cha robh mòran chothroman ionmhais ann. Beag air bheag cheannaich sinn beagan dhuilleagan agus beagan fo-aodach. Cha robh feumalachdan sònraichte againn. Chaidh sinn a choimhead airson àros beag, beag. Lorg sinn e ann an seann sgìre Motta agus mar sin shuidhich sinn latha na bainnse: Diluain 19 Sultain. Chaidh mi còmhla ri mo mhàthair gu bùth aodach Panzarasa a cheannach lace airson an dreasa bainnse agus thug mi gu Mrs Tilde, am biancaiche, a bha daonnan air gealltainn dhomh a dhèanamh le gràdh.

Ann an talla a' bhaile bha aig mo mhàthair ri ainm a chuir ris na

bonaidean pòsaidh oir bha mi fhathast na mhion-aois. Bha pàrantan Giuse toilichte cuideachd. Anns a' pharaiste dh' innis am Monsignor Pellanda dhuinn faclan brosnachaidh brèagha: "Fuirich an-còmhnaidh modhail le tòrr creideamh gus aghaidh a thoirt air na gàirdeachas agus na bròn a tha beatha a' gleidheadh dhuinn. Leigidh mi leat an ruitheadair dearg a lorg air taobh na h-eaglaise".

Dh'fheumadh sinn liosta de chàirdean is charaidean ullachadh dha am biodh na fàbharan air an lìbhrigeadh mar as àbhaist. Is e glè bheag de aoighean. Thuirt màthair Giuse "Dithis gach teaghlach". Beag air bheag ràinig sinn 35 neach. Chaidh na fianaisean a thaghadh: bràthair-athar Giuse Carmelo agus dhòmhsa Pierino, ailtire na coinneimh againn. Seachdain ron bhanais dh'ullaich òraid nam fear le Don Giuseppe Briacca pàrtaidh dhuinn. Pheant Maighstir Furiga dealbh de bheannachdan air a' bhòrd dhubh agus chruthaich e scrolla le liosta nan caraidean. Bha bòrd ann cuideachd air a chòmhdach le pastaichean agus deochan. Cha robh pàrtaidh mar sin a-riamh anns an òraid. Bha eaglais cholaisteach nan Naomh Gervasio agus Protasio ga ùrachadh agus bha a' chabhsair làn de sprùilleach is chlachan, ach rinn cuid de bhoireannaich deònach an dìcheall a ghlanadh mar urram do Giuseppe agus Concetta.

Air 16 Sultain, ràinig Zizi agus Micherillo, ghluais iad oir bha Concettina a 'pòsadh agus bha aige ri dhol còmhla rithe chun na h-altarach, a' gabhail àite a h-athar nach robh ann tuilleadh.

Aig an aon àm, ràinig cuid de thiodhlacan beaga: poit cofaidh, grinder cofaidh, speuclairean rosolio, seataichean de shiùcairean agus sgeinean bho na càirdean agus na caraidean a fhuair am fàbhar, seata cidsin bho Pierino agus bràithrean a mhàthar. Thug Gnìomh Caitligeach nam Ban dhuinn peantadh ri taobh na leapa leis an Teaghlach Naomh, an neach-cuideachaidh Don Benetti,

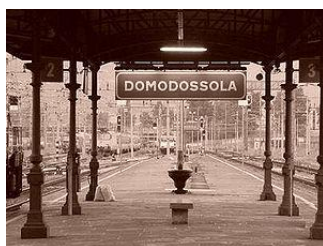
vase fhùraichean uaine mìorbhuileach le sgeadachadh airgid.

Bha an oidhche roimhe sin fada. Smaoinich mi air mo mhàthair a bha air fhàgail le triùir chloinne òg agus gun mòran ghoireasan. " 'S beag an creideamh a th' agad, nach do theagaisg an sgoil-labhairt dhuit gu'm bheil Freasdal an còmhnaidh ann am beatha?", arsa mise rium fèin. Diluain an 19mh latha dh'èirich mi aig seachd. Ràinig Mrs Tilde an èideadh lace. Chuir e aodach orm agus dh' atharraich e am brat a cheannaich mi ann am Milan. Aig 9m ràinig an tacsaidh airson mo thoirt don eaglais. Bha mi troimh-chèile, lorg mi cuan de dhaoine a 'coimhead orm. Bha Giuse mu thràth aig an altair a' feitheamh rium le bouquet de fhùraichean orains, còmhla ri a phiuthar Rosa oir bhiodh a mhàthair Olimpia air bhioran mun chiad leanabh a phòsadh. Thàinig mi còmhla ris còmhla ri Uncle Michelerillo air an ruitheadair dearg.

Thòisich am mòr-shluagh. Bha Monsignor Pellanda cuideachd tòcail. Tha cuimhne agam air naomhachd misneachail, beannachd nam fàinneachan, gealladh dìlseachd fad-beatha agus, aig deireadh na deas-ghnàth, na h-ainmean-sgrìobhte. Air an t-slighe a-mach chuir màthair Pierino, a bha cuideachd na piuthar mo mhàthar aig an àm sin, bràiste nam boireannach aig Catholic Action air mo bhroilleach.

Caibideil a trì-deug - Beatha ùr

Aon uair 's gu robh an comharrachadh san eaglais seachad, chaidh biadh a thoirt seachad aig bàr Grandazzi a-steach tro Castellazzo. Eadar aon phòg agus pòg leis na h-aoighean bha aperitif againn le piotsa agus pastraidhean. Beannachd shònraichte agus pòg dha na h-in-laghan Olimpia agus Armando a bha air a dhol còmhla ri màthair a dh'iarraidh a 'mhàileid, agus an uairsin ruith iad chun stèisean gus an tràna 12.15 a ghlacadh airson mìos na meala.

Bha Mamaidh a' caoineadh a sùilean a-mach. Chaidh sinn a-steach don talla. Dh' ainmich maighstir an stèisein gun robh iad a' falbh leis an fhìdeag fhad 's a bha Giuse agus mise a' lùbadh a-mach air an uinneig gus ar beannachd mu dheireadh a leigeil seachad. Thòisich dànachd ar beatha.

Aon uair 's gun do ràinig sinn Florence chaidh sinn a dh'ionnsaigh an taigh-òsta a chomharraich Mrs Tilde, am bian. Aig an t-slighe a-steach sòghail chuir ceòl fàilte oirnn, an uairsin thug am buidealair sinn don t-seòmar air an treas làr. Dhuinne bha a h-uile dad ùr, eadhon a' cadal ann an leabaidh dhùbailte.

A' chiad latha a thadhail sinn air a' bhaile, chaidh an dàrna latha gu Piazzale Michelangelo far am b' urrainn dhut Florence gu lèir a mheas. Thog sinn dealbhan: ghabh camara Giuse ochd

dealbhan dubh is geal le rolla film.

Air an treas latha imeachd don Ròimh. Bha an taigh-òsta na bu lugha oir dh'fheumadh an t-airgead a chaidh a shàbhaladh le ìobairtean a bhith gu leòr. Stad sinn airson latha no dhà gus tadhal air na ceithir basilicas a chunnaic Giuse anns a' Bhliadhn' Naoimh agus am fuaran Trevi. Thill sinn cuideachd gu fuaran Esedra, am fear bhon oidhche ainmeil ann an 53 nuair a thuit Signora Grazia fon trèana.

Thàinig an t-àm airson falbh airson Sicily. Às deidh turas fada ràinig an trèana Calabria agus mu dheireadh bha Sicily ri fhaicinn bho Villa San Giovanni. Rinn Giuse blasad de na h-amannan sin: an trèana ga luchdachadh air a' bhàta-aiseig, am Madonnina gu h-àrd aig beul port Messina.

Bha Uncail Carmelo, bràthair a mhàthar, còmhla ri a bhean Gaetana agus na nigheanan Rosetta agus Antonietta a' feitheamh rinn aig an stèisean.

Chuir iad fàilte oirnn mar dhà phrionnsa. Dh'fhuirich sinn airson dà latha a' tadhal air Messina: an gleoc cathair-eaglais a bha mi air fhaicinn mar phàiste, am Madonna di Montalto agus ceàrnagan fìor bhrèagha eile.

Cha robh ach aon lochd anns an taigh sin: aig àm na dinneir bhiodh na bràithrean is na co-oghaichean a' sgeadachadh agus an àite suidhe aig a' bhòrd thuir iad: "Rachamaid airson cuairt ri taobh na mara". Chaidh Giuse agus mise a dhreuchd a-mach le faireachdainn peckish. Mu 11f thill sinn dhachaigh agus thòisich piuthar a mhàthar a' còcaireachd. Aon oidhche chuir e na seilcheagan anns na sligean aca anns an t-sauce, ach is e gean a th' ann an gaol, chan e cleachdaidhean.

Air an treas latha chaidh iad còmhla rinn air an trèana le beagan deòir. Bha Uncail Micherillo aig stèisean Terme Vigliatore leis an draibhear tacsaidh gus Novara a ruighinn. Bha Zizi,

piuthar-màthar Maricchia agus piuthar-màthar Peppina a' feitheamh rinn anns a' bhaile. Bha e coltach gu robh prionnsachan Domodossola a' tighinn.

An ath latha chaidh sinn gu Badiavecchia a chèilidh air ar seanmhair taobh athar Concetta agus bràithrean athar, peathraichean is bràithrean. Anns a 'cheàrnag bheag le bùth tombaca mo sheanmhair, bha mòran de luchd-còmhnaidh a' bhaile beag a bha eòlach orm mar leanabh air cruinneachadh agus ag èigheach ri daoine eile: "Tha Concettina air ruighinn leis an duine aice!"

Pògan, dubhan, aghaidhean dearga. Bha e coltach ri bruadar dhomh. Tha dìreach còig bliadhna air a dhol seachad bhon a dh'fhàg mi an dùthaich.

Dà latha às deidh sin bha an draibhear tacsaidh "Cauzi i Lupu" còmhla rinn gu Taormina. Aig meadhan-latha thug e chun an taigh-bìdh sinn, far an deach miotagan geala a thoirt dhuinn. Thug Giuse agus mise sùil air a chèile ag ràdh: "Am bi airgead gu leòr againn?". An deidh dhuinn tadhal air Taormina agus an uair sin Castelmola fo sileadh sìos, mu fheasgar thill sinn gu Novara, sgìth ach riarichte.

An ath latha bha an t-àm ann mu thràth tilleadh gu Domodossola. Bha geallaidhean beatha ùr a' feitheamh rinn.

Caibideil a ceithir-deug - A 'chiad neadan againn

Eadhon ged a bha mi air an turas gu Domodossola a ghabhail os làimh ann an '50 agus '53, bha e mar gum biodh mi air falbh airson a' chiad uair: bha mi a' dèanamh air beatha ùr mar chàraid.

An uair a bha sinn air crìoch a chur air bòrd na trèana air a' bhàta-aiseag chaidh sinn suas chun an àrd-ùrlair a dh'fhaicinn Madonnina a' phuirt agus bha Sicily a' gluasad gu mall air falbh.

Le deoir thill sinn do 'n charbad 'na shuidhe air na beingean fiodha. Cha robh bunc ann an uair sin.

An uair a thainig an oidhche thoisich sinn ri gortadh le ar muineal an crochadh. Bho àm gu àm dh'èirich sinn a choimhead a-mach air an uinneig. Aig stèiseanan cudromach dh'ainmich maighstir an stèisein ainm a' bhaile gu mòr. Ann an Naples bha "guaglioni" a' reic pizzas air na cliathaichean. Gu glic fhuair iad an t-airgead bhon luchd-siubhail an toiseach, an uairsin dh'fhalbh an trèana agus chaidh am fàgail le airgead agus piotsa.

Beag air bheag fhuair sinn nas fhaisge air Milan. Air an trèana gu Domodossola dh'fhairich mi a-rithist am faireachdainn a bha mi air eòlas fhaighinn airson a' chiad uair 5 bliadhna roimhe sin: Lake Maggiore, beanntan Ossola, na mullaichean cloiche. An turas seo còmhla ris an duine agam Giuse. Mu mheadhon-latha ràinig sinn ar ceann-uidhe.

Bha màthair agus athair Giuse Armando a 'feitheamh oirnn. B' e cuirm a bh' ann: nam b' urrainn dhaibh a bhith air na glagan a sheinn.

Lòn sgiobalta le màthair Olimpia agus an uairsin san sgoil-àraich ùr againn ann an sgìre Motta airson fois a ghabhail. An ath latha thòisich mi a-rithist air m' obair anns an fhactaraidh agus thill Giuse chun làrach togail.

Chaidh mo smuaintean gu mo mhàthair airson mo dìth taic, ach bhrosnaich mo stiùiriche spioradail Don Benetti mi gu bhith ag ùrnaigh, a 'toirt dearbhadh dhomh gu robh mòran dhaoine ga meas. Uaireannan chaidh Giuse agus mise dhan taigh aice airson lòn, agus chòrd e rithe. Aig an aon àm, bha aon de mo pheathraichean air obair a lorg a' toirt taic ùr don teaghlach.

Goirid às deidh sin dh' ainmich sinn do mhàthair, màthair Olimpia agus athair Armando gum biodh iad nan sean-phàrantan san luchar.

Bha mi a 'tòiseachadh a' faireachdainn mì-chofhurtachd trom ach bha obair a 'gairm. An uairsin cha robh an luchd-obrach air an dìon mar a tha iad an-dràsta. Chaidh aig Giuse air obair nas fheàrr a lorg na bha air an làrach togail a-muigh: factaraidh bheag a' dèanamh stuthan fiodha leithid plugaichean baraille, innealan airson skeins clòimhe fhuasgladh agus cuideachd "paungi" (mullaich snìomh fiodha). Aig a' chòigeamh mìos thòisich sinn a' tadhal air na bùthan a' coimhead airson pram airson an ùr-bhreith. Bha an leud an-còmhnaidh nas motha na an doras a-steach agus bha againn ri co-dhùnadh taigh a ghluasad.

Air ais an uairsin cha robh buidhnean ann, chaidh thu agus dh' fhaighnich thu an seo agus an sin. Thug Providence oirnn àros a lorg air an dàrna làr de thaigh a-steach tro Scapaccino, dìreach faisg air bùth-obrach an fhionnaidh.

Ann an ùine ghoirid chuir sinn air dòigh an gluasad. Cha robh sinn ann am meadhan a' bhaile tuilleadh, ach cha robh sinn fada air falbh nas motha, nas fhaisge air an àite-obrach agam.

Bha am màl mìosail 8,000 lire, tòrr airson ar tuarastal gann, ach bha an àros aogheil agus soilleir. Anns an lios dh'fhaodadh sinn cuideachd meatair ceàrnagach no dhà de thalamh a bhith againn far am b 'urrainn dhomh luibhean agus flùraichean cùbhraidh fhàs, mo dhìoghras.

Cho luath 's a fhuair sinn na h-iuchraichean ghlan sinn na seòmraichean agus sgeadaich sinn na h-uinneagan le cùirtearan breagha le valances agus cùirtearan lace sa chidsin. Aon uair 's gu robh an gluasad deiseil, lean beatha mar as àbhaist. Dh'fhàs mo bhroinn a' sìor fhàs follaiseach. Aon latha dh'fhaighnich co-obraiche dhomh cuin a bhithinn dhachaigh airson fòrladh màthaireil agus chomhairlich e dhomh a dhol chun gynecologist. Mar sin rinn mi an dreuchd gu prìobhaideach. Cha mhòr nach do chuir an dotair às mo leth airson a bhith a' feitheamh ro fhada: "Chan urrainn dhut obair às deidh an t-siathamh mìos agus tha thu mar-thà san t-seachdamh mìos: ghabh thu cunnart." An ath latha lìbhrig mi an sgrìobhainn don oifis agus thuirt eadhon an neach-obrach gu robh mi naive.

Aig an aon àm dh' ullaich mi an layette le bhith a' fighe sweaters, lèintean, brògan agus diapers air an dèanamh le seann siotaichean a thug mo mhàthair dhomh.

Chaidh sinn cuideachd a cheannach a' phram, a bha mi air ullachadh le siotaichean air an sgeadachadh leam ann an dathan neodrach, gun fhios an e balach no nighean a bh' ann. Mu dheireadh, air feasgar 2 Iuchar, bhris an t-uisge agam agus leis na màileidean againn air am pacadh mu thràth chaidh sinn air chois chun ospadal. Thuirt an gynecologist a rinn sgrùdadh orm ri Giuse gum faodadh e a dhol dhachaigh. Bha na Làbaraich dìreach air tòiseachadh agus thug e timcheall air 20 uair a thìde. An ath latha thill e chun ospadal màthaireil fhad 's a bha mi fhathast a' feitheamh anns an t-seòmair lìbhrigidh.

Aig àm sònraichte rugadh balach agus chaidh a 'bhanaltram a dh' innse dha athair an leanabh, a bha cha mhòr a 'faireachdainn tinn le faireachdainn. Às deidh uair a thìde fhuair i cothrom air a' chiad leanabh againn, leis an ainm Armando mar a sheanair. Às deidh beagan uairean a thìde, chaidh fios a chuir gu seanair is

seanmhairean, bràithrean is co-oghaichean cuideachd. Bha e coltach gur e esan a' chiad leanabh san t-saoghal air fad.

Caibideil a còig-deug - Tha sinn a 'toirt taing do Dhia

...

Thug na banaltraman anns an uàrd màthaireil an creutair feòil is fala seo don leabaidh agam beagan uairean an dèidh breith. Chuir iad ri m' uchd e. A bharrachd air an doll rag a rinn zizi dhomh mar leanabh.

Bha an ospadal an uair sin seachdain. Mus do thill sinn dhachaigh chaidh sinn gu eaglais an ospadail airson "purification", beannachd bhon t-sagart.

Anns an uàrd bha a h-uile càil deiseil airson a dhol dhachaigh, ach bha mo cheann a' tòiseachadh a' snìomh. Rinn a' bhean-ghlùine deuchainn air an fhiabhras agam: 39. B'fheudar dhomh agus mo dhola fuireach dà latha eile. Mu dheireadh air Diardaoin an 12mh, cha mhòr gun slànaich sinn, thill sinn dhachaigh. Air Didòmhnaich 15mh chaidh Armando a thoirt a-steach don chathair-chuibhle ùr chun a' chruth-baistidh còmhla ri athair Giuseppe, a charaid Mariuccia mar mhàthair-dia agus a bhan-athair Basilio, caraid don òraidiche. Cha robh e na thoileachas dhomh a bhith an làthair aig an tachartas oir chomhairlich na seanairean a-mach à saobh-chràbhadh dhuinn fuireach aig an taigh. Bha mi toilichte le bhith ag ullachadh biadh beag.

Bha beatha mar thriùir eadar-dhealaichte ach fhuair mi air adhart gu math. Bha tòrr bainne agam, bha am pàisde a' fàs agus thug mi dhan sgoil-àraich e gach seachdain airson sgrùdaidhean.

Gu mì-fhortanach, aig deireadh dà mhìos chaidh mi air ais a dh'obair anns an fhactaraidh. Cha robh sgoiltean-àraich ann an uair sin. Bha na seanmhairean air aontachadh coimhead às a

dhèidh airson seachdain gach fear.

Nuair a bha mi ag obair an shift sia uairean, bhiodh Giuse ga chòmhlàn mus deach e a dh'obair agus ga thoirt chun cheann-uidhe aige. Anns an neo-mhothachadh bha an leanabh seo a 'fulang agus bha mi a' caoineadh còmhla ris.

Gu mì-fhortanach cha b' urrainn dhomh obair fhàgail. Beag air bheag, le creideamh, lean sinn air an turas mar thriùir: bha na ciad bhiadhan, na ciad cheumanna nan rudan iongantach. Air a 'chiad latha den sgoil-àraich lorg Giuse mu dheireadh obair le pàigheadh nas fheàrr. Airson bliadhna no dhà bha e na dorsair sa bhun-sgoil, an uairsin chaidh a ghairm chun a 'Bhaile gus dreuchd rèiteadair a ghabhail.

Chruthaich seo cothrom mo dhreuchd fhàgail anns an fhactaraidh agus mi fhìn a choisrigheadh don leanabh fhad 's a bha mi a' feitheamh ri bràthair beag a thoirt dha. Air 17 Lùnastal, 1962, bha sinn air leth toilichte le breith an dàrna leanabh againn. Bha Luciano le craiceann aotrom le falt bàn, an taobh eile de Armando. Sgeul sìthiche. Air Didòmhnaich an 26mh latha chaidh a bhaisteadh còmhla ri athair Giuse, a cho-ogha Mariuccia agus a cho-ogha Antonio, bràthair Giuse. An turas seo cuideachd bha agam ri fuireach aig an taigh. Aon uair 's gu robh mo fhòrladh màthaireil seachad, dh' fhàg mi an obair agam gus mi fhèin a choisrigheadh don dithis chloinne bhrèagha agam.

Air 1 Dàmhair, 1962, thòisich Armando a 'chiad ìre le a h-aparan gorm agus бага-sgoile air a ghualainn. Thug sinn beagan deòir don tidsear Leopardi.

Anns an aon ùine, ghairm Àrd-bhàillidh Domodossola Giuse agus thairg e àite-fuirich dha air an dàrna làr de thogalach a 'bhaile, a bha fhathast falamh nuair a leig an teachdaire baile dheth a dhreuchd. Ann am beagan làithean chuir sinn air dòigh an gluasad. Bha a h-uile goireas againn anns an ionad. Anns an

fheasgar, aon uair 's gu robh an doras mòr dùinte, bha sinn a' riaghladh a 'bhaile. B' urrainn dhuinn na taisbeanaidhean fhaicinn gu comhfhurtail bho for-uinneag oifis a' Mhinisteir. Bho na h-uinneagan againn chitheadh sinn pàirt den mhargaidh le traidisean bho chionn linntean.

Aig an aon àm bha Luciano a 'gabhail a' chiad cheuman aige: bha e air a bhith na shuaichnean air luchd-obrach a 'bhaile.

Gus cur ri tuarastal Giuse bha mi airson obair a chruthachadh. Thòisich mi a' sgeadachadh uinneagan, leapannan agus chluasagan airson caraidean. Sgaoil facal agus mar sin thàinig mi gu bhith na "chùirteir bhean". Anns an ùine shaor aige, dh' ionnsaich Giuse co-chruinneachadh nan loidhnichean ullachadh agus, taing do Dhia, bha e comasach dhuinn beatha nas comhfhurtail a mhealtainn.

Air 1 Dàmhair 1968, thòisich Luciano cuideachd san sgoil leis an tidsear Luisa Cerri.

Chaidh ùine seachad gu sgiobalta. As t-samhradh chaidh sinn air saor-làithean timcheall an Eadailt leis an teanta campachaidh. Uaireannan fad na slighe gu Sicily, gu mo bhaile fhèin.

Anns an Iuchar '73 bha sinn a' campachadh ann an Val d'Aosta agus thòisich mi air a 'chiad chomharran de bhith trom le leanabh. Air 16 Gearran, 1974, thàinig piuthar bheag Daniela gu Armando, a bha faisg air ochd bliadhna deug a dh'aois, agus Luciano, a bha dusan bliadhna a dh'aois. B' e àm na carnabhail a bh' ann agus bha na daoine a choimhead air an rioban pinc air doras Talla a' Bhaile den bheachd gur e fealla-dhà a bh' ann. Chomhairlich sagart na paraiste dhuinn am Baisteadh air oidhche na Càisge a chomharrachadh, le ar caraid Gianna mar mhàthair-dia agus ar bràthair-athar Benito mar athair-cèile.

A bharrachd air saobh-chràbhadh, an turas seo ghabh mise pàirt cuideachd san tachartas air oidhche 13 Giblean. An ath

latha bha ceud aoigh aig cuirm aig an òraid.

Tha Daniela cuideachd air fàs suas agus tha sinn a-nis nas sine. Thug an triùir chloinne againn oghaichean 7 dhuinn: Stefano, Virginia, Greta, Lorenzo, Rebecca, Letizia agus Matteo.

Tha an sgeulachd a' tighinn gu crìch. Air 19 Sultain 2015 chomharraich Giuse agus mise 60 bliadhna còmhla.

Tha sinn a' toirt taing do Dhia, ar Baintighearna agus dhaibhsan uile a ghràdhaich sinn.

Rugadh La Mazza Concetta Maglio ann an Novara di Sicilia air 18 Giblean 1936.

Clàr-innse

1. Taigh an athar	8
2. A mach as an t-saoghal so	16
3. Geamannan sa ghainmhich	29
4. Ola, cob-lìn agus an droch-shùil	41
5. Na comhachag	48
6. Vossia maitheanas dhomh (Solas nan reultan)	55
7. Emilia	63
8. Teicheadh nan slògh	69
9. Dorus neimh	77
10. An tusa bhòidheach	84
11. Aghaidh porcelain	89
12. Violets	93
13. Beatha nuadh	99
14. Tha ar ciad neadan	102
15. Tha sinn a' toirt taing do Dhia...	106

